

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის

სახელმწიფო უნივერსიტეტი

სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

ირმა ბებერაშვილი

მარიამ სულამანიძე

მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვები და

განათლება

სოციალური მუშაობის სამაგისტრო პროგრამა

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია სოციალური მუშაობის მაგისტრის

აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი: თეონა მატარაძე, ფილოსოფიის დოქტორი, ასოცირებული

პროფესორი

თბილისი,

2017

ანოტაცია

მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების საზოგადოებაში ინტეგრაციის ერთ-ერთ მნიშვნელოვანი ხელისშემწყობი ფაქტორია განათლება, როგორც საშუალება, თავი დაიმკვიდრონ აკადემიურ სისტემაში, შრომის ბაზარსა და მთლიანად საზოგადოებაში.

წარმოდგენილი ნაშრომის მიზანია - განიხილოს ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვების დამოკიდებულება განათლების მიმართ; გააანალიზოს მათი მიღწევები და წარუმატებლობები, განათლების მიღების პროცესში არსებული ბარიერები და პრობლემები; კვლევის ანალიზის შედეგად შემუშავდეს განათლების სისტემისა და მცირე საოჯახო ტიპის სახლების მიმართ რეკომენდაციები, რათა გაუმჯობესდეს ბავშვთა სწავლის მოტივაცია და განათლების სისტემაში მათი ადაპტაციის ხარისხი.

აღნიშნული მიზნის მიღწევისათვის გამოვიყენეთ კვლევის ტრიანგულაციური მიდგომა: ჩავატარეთ რაოდენობრივი კვლევა პირისპირი ინტერვიუს მეთოდით საქართველოს მასშტაბით 20 ადმინისტრაციულ ტერიტორიულ ერთეულში განთავსებულ მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრებ 216 ბავშვთან. სანდოობის მაჩვენებლიდან გამომდინარე, კვლევის შედეგების განზოგადება შესაძლებელია. დავამუშავეთ სამეცნიერო, კვლევითი, საკანონმდებლო და სოციალური პოლიტიკის შესახებ არსებული ლიტერატურა; ჩავატარეთ ექსპერტული ინტერვიუები ზრუნვის სისტემაში ბავშვებზე პასუხისმგებელ პირებთან, ასევე განათლების სისტემის წარმომადგენლებთან. ზრუნვის სისტემაში ბავშვზე პასუხისმგებელი პირებიდან გამოვკითხეთ სოციალური მუშაკი, მცირე საოჯახო ტიპის სახლის ოთხი მენეჯერი და აღმზრდელი, ხოლო განათლების სისტემიდან - სპეციალური პედაგოგი და დირექტორი ერთ-ერთი იმ სკოლისა, რომელშიც ბავშვები სწავლობენ.

ჩვენ მიერ ჩატარებულმა კვლევამ ცხადყო, რომ ბავშვებს, რომლებიც ცხოვრობენ მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში, აქვთ განათლების მიღებასთან

დაკავშირებული ისეთი გამოწვევები, როგორებიცაა: განათლების სისტემის ნაადრევი დატოვება, დისკრიმინაციული დამოკიდებულება სკოლაში, სწავლის სირთულები, დროთა განმავლობაში განათლების მიმართ ინტერესის და მოტივაციის კლება.

თემის კვლევისას გამოვლინდა შემდეგი ძირითადი მიგნებები:

- მიუხედავად იმისა, რომ რაოდენობრივი კვლევის შედეგებით, მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების მნიშვნელოვან ნაწილს აქვს, სურვილი დაეუფლოს ისეთ სპეციალობას, რომელიც საჭიროებს უმაღლეს განათლებას, ექსპერტთა შეფასებით, სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ მყოფი ბავშვები მეტად არიან მიდრეკილნი, ჩააბარონ პროფესიულ სასწავლებლებში, ვიდრე უმაღლეს სასწავლებლებში; ამასვე ადასტურებს 2017 წელს „ახალგაზრდა პედაგოგთა კავშირის“ მიერ ზრუნვის სისტემიდან გასულ ბავშვებს შორის ჩატარებული კვლევა;
- რაოდენობრივი კვლევის მონაცემებით, ვლინდება, რომ რაც უფრო იზრდება ბავშვი, მით უფრო უჭირს საკუთარი პროფესიული ორიენტაციის განსაზღვრა; მით უფრო ნაკლებად გრძნობს თავს სკოლაში ბედნიერად და კომფორტულად; მით უფრო უარყოფითი ემოციები აქვს სწავლის/განათლების მიმართ; მით უფრო ხშირდება მასწავლებლებთან კონფლიქტის შემთხვევები.
- ზოგადად მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვები დადებით განწყობებს ავლენენ განათლების მიმართ, აცნობიერებენ განათლების მნიშვნელობას, თუმცა მათ მიერ პროექციული ტექნიკითა და ღია კითხვებზე გაცემული პასუხებით ვლინდება, რომ ხშირია სკოლის მასწავლებლების მხრიდან მათი დასჯა. დასჯის ყველაზე ხშირ მეთოდად გამოიყენება დასჯა ფიზიკური დატვირთვით. სწორედ ამიტომ მათთვის მნიშვნელოვანია მასწავლებლების მხრიდან ისეთი არადასჯითი მიდგომები, როგორებიცაა: ყვირილის, ჩხუბის და ფიზიკური დასჯის მეთოდების არ გამოყენება სასწავლო პროცესში.

Annotation

Education is the one of the problematic and complex issue for social integration of children who lives in small group homes. The educational achievement of the children in the small group homes is the serious challenge for child care field as it supports their future engagement in the labour market. The aim of the paper is to study the attitudes of children in small group homes towards the education, to consider their achievements and failures in the process of getting education; to work out the recommendations for educational system and the small group home in order to improve the standarts of education in the child care.

In order to achive this goal we choose the triangulation approache, namely conducted: For measuring children opinion, we conducted survey in 20 districts/cities of Georgia, where the small group homes are located and interviewed 216 chilren. Because, there is an only 365 child in care at this moment, the results can be generalized. Additionally we reviewed the scinetific, research literature, legislations, reports, etc. Furthermore, we conducted 8 expert interviews with the social workers, heads of the small group home programs and carer.

The main findings of the research were the following:

- The result of the survey declare that the important part of the children from the small group homes have desire to acquire the profession, which necessitating the higher education. Experts say that children in care are more likely to continuou studying in collage than in univercity; This tendency is supported by the results of the survey done in 2017 by “Union of Young Teachers” among the adults who left the care system.
- Children who live in small group have positive attitude toward education. They are aware of the importance of education, while using the open-ended question and projective techniques, it became clear that the teachers often use punishment which requires phisical activity. That’s why it is very important

for the children to have a teacher which do not shout, quarrel or use phisical punishment during the educational process.

სარჩევი

ანოტაცია.....	2
Annotation	4
შესავალი	8
კვლევის მეთოდოლოგია	11
ლიტერატურის მიმოხილვა	12
ექსპერტული ინტერვიუ.....	13
რაოდენობრივი გამოკითხვა.....	13
კვლევის ეთიკა	15
კვლევის შეზღუდვები.....	16
მცირე საოჯახო ტიპის სახლები, რესურსები, სტრუქტურა.....	17
განათლების პოლიტიკა საქართველოში.....	21
ადგილობრივი კვლევები სახელმწიფო ზრუნვაში მყოფი ბავშვების განათლების შესახებ.	27
საერთაშორისო კვლევები სახელმწიფო ზრუნვაში მყოფი ბავშვების განათლების შესახებ	30
სოციალური ფაქტორების გავლენა ბავშვის განვითარებასა და განათლებაზე.....	31
ბარიერები რომლებიც ხელს უშლის წარმატების მიღწევაში (ირლანდიის ომბუცმენის ანგარიშის მიხედვით).....	35
ზრუნვის ქვეშ მყოფი ბავშვები და ბაზისური უსაფრთხოების განცდა	38
მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების დემოგრაფიული მახასიათებლები	40
მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების პროფესიული ორიენტაციები და საგნობრივი ინტერესები	45
მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები მოზარდების დამოკიდებულება განათლების მიმართ	54
მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების დამოკიდებულება	

მასწავლებლების მიმართ.....	64
სკოლა, როგორც გარემო.....	73
მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების საგანმანათლებლო პროცესში ჩართული სხვა აქტორები	77
მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვები და არაფორმალური განათლება.....	84
დასკვნა/რეკომენდაციები	87
გამოყენებული ლიტერატურა	92
დანართი #1 - თავფურცელი (სატიტულო ფურცელი).....	94
დანართი #2 - კითხვარი	95

შესავალი

განათლება ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი იარაღია სოციალური უთანასწორობის დასაძლევად და საზოგადოების სოციალურ კიბეზე დასაწინაურებლად. განათლება, როგორც კულტურული კაპიტალის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფორმა, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ მყოფ ბავშვებისათვის, რომლებსაც აქვთ სოციალური კაპიტალის დეფიციტი, რადგან მათი ბიოლოგიური ოჯახები ძირითადად დისფუნქციურია.

2015 წელს სახალხო დამცველმა განახორციელა მონიტორინგი მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში, რის შედეგად გამოვლინდა, რომ ზრუნვის სისტემაში მყოფ ბავშვებს არ აქვთ სწავლის გაგრძელების ინტერესი და უმეტესად ორიენტირებული არიან პროფესიულ განათლებაზე. გარდა ამისა, მცირე საოჯახო ტიპის სახლების უმეტესობაში ბავშვები დამოუკიდებლად მეცადინეობენ და საჭიროებენ დამატებით მომზადებას უცხო ენასა და მათემატიკაში, რის უზრუნველყოფასაც პროვაიდერი ორგანიზაციები ხშირ შემთხვევაში საკუთარი ხარჯებით ვერ ახერხებენ. ამასთან, ომბუცმენის ანგარიშში ნახსენებია, რომ მცირე საოჯახო ტიპის სახლების უმეტესობაში, აღსაზრდელები საუბრობენ სკოლაში მასწავლებლების მხრიდან ძალადობის ფაქტებსა და ბულინგზე, რამდენიმე აღსაზრდელი სკოლის მიმართ სიძულვილსაც კი განიცდის.

იმისთვის, რომ მცირე საოჯახო ტიპის სახლში მცხოვრებმა ბავშვმა წარმატებით დაასრულოს სკოლა და განსაზღვროს საკუთარი პროფესია, აუცილებელია ამ პროცესში აქტიურად იყვნენ ჩართულნი როგორც ბავშვის ზრუნვაზე პასუხისმგებელი პირები, ასევე საგანმანათლებლო დაწესებულების წარმომადგენლები. გარდა ამისა, დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ბავშვის პიროვნულ თვისებებს და იმას, თუ რა გამოცდილებით მოხვდა სახელმწიფო ზრუნვის სისტემაში.

საქართველოში არსებული განათლების პოლიტიკა გარკვეულწილად ხელს

უწყობს ზრუნვაში მყოფ ბავშვებს მიიღონ განათლება და ყოველწლიურად ამ ჯგუფის წარმომადგენლებს უფინანსებს სახელმწიფო უნივერსიტეტებსა და პროფესიულ სასწავლებლებში სწავლას. მიუხედავად ამ ხელშემწყობი ფაქტორისა, არსებობს რამდენიმე ბარიერი, რის გამოც შესაძლოა ზრუნვაში მყოფ ბავშვებს შეექმნათ სწავლის გაგრძელებასთან დაკავშირებული სირთულეები. მაგალითად, ეს ბარიერები შეიძლება იყოს: მოტივაციის და ინტერესის ნაკლებობა, მშობლების განათლების დაბალი დონე, სკოლის არასათანადო გარემო, სამომავლო დასაქმების პერსპექტივის არ ქონა და ა.შ.

თავის მხრივ, მომსახურების მიმწოდებელი ვალდებულია 14 წლიდან დაიწყოს ზრუნვა მოზარდის პროფესიულ განვითარებაზე, შესთავაზოს სხვადასხვა წრეზე სიარული და აქტივობა. ხშირად სხვადასხვა სამთავრობო და არასამთავრობო სტრუქტურებიც ცდილობენ შეუქმნან მატერიალური კეთილდღეობა მზრუნველობამოკლებულ ბავშვებს და ქველმოქმედების მიზნით გადასცემენ პლანშეტებს, კომპიუტერებს, ტანსაცმელს და ა.შ. თუმცა მიგვაჩნია, რომ მატერიალური კეთილდღეობის გარდა, ადამიანურ რესურსებს და მხარდაჭერასაც აქვს გადამწყვეტი მნიშვნელობა.

მიგვაჩნია, რომ სახელმწიფო ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვის მომავლისთვის ყველაზე სასარგებლო ის განათლებაა, რომელსაც იგი მიიღებს 18 წლამდე, რათა სწორედ სისტემაში ყოფნის დროს შეიძინოს სასიცოცხლო უნარ-ჩვევები, სამომავლოდ შეძლოს ყოველდღიურობასთან გამკლავება და დამოუკიდებელი ცხოვრება.

საკითხის აქტუალობიდან გამომდინარე, ყოველივე ზემოთქმულზე დაყრდნობით, საჭიროდ მივიჩნიეთ, გვეკვლია მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების დამოკიდებულება განათლების მიმართ არა მხოლოდ დედაქალაქში, არამედ მთელი საქართველოს მასშტაბით. ამ მიზნის განსახორციელებლად, დავწერეთ კვლევითი პროექტი და წარვადგინეთ შოთა რუსთაველის ეროვნულ სამეცნიერო ფონდში. კვლევის დაფინანსების შემდეგ

მნიშვნელოვანი იყო თანამშრომლობა საქართველოს შრომის, ჯანმთელობის და სოციალური დაცვის სამინისტროსთან, რათა მოგვეპოვებინა მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში ბავშვების გამოკითხვის უფლება. სამინისტროს თანხმობის შემდეგ განვახორციელეთ კვლევა, რომლის შედეგებიც გაანალიზებულია წარმოდგენილ ნაშრომში.

კვლევის მეთოდოლოგია

სამაგისტრო ნაშრომის ფარგლებში ჩატარებული კვლევის მიზანს წარმოადგენდა მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების ფორმალურ და არაფორმალურ განათლებაში ჩართულობის მაჩვენებლის განსაზღვრა და ბავშვების დამოკიდებულების გაზომვა განათლების მიმართ. კვლევის ამოცანები იყო, შეგვესწავლა:

- მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების დამოკიდებულება სკოლისა და სასწავლო პროცესების მიმართ;
- მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების დამოკიდებულება სხვადასხვა სასწავლო საგნის მიმართ;
- მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების დამოკიდებულება სამომავლო პროფესიასთან მიმართებით;
- მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების დამოკიდებულება არაფორმალური განათლების მიმართ და მასში ჩართულობის ხარისხი;
- მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების დამოკიდებულება კლასგარეშე ლიტერატურისა და სპორტის მიმართ;
- რა ფაქტორები ახდენს გავლენას მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების განსხვავებულ დამოკიდებულებაზე სწავლის მიმართ;
- როგორ აფასებენ მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების დამოკიდებულებას და ამ დამოკიდებულებების განმსაზღვრელ ფაქტორებს მათ ზრუნვაზე პასუხისმგებელი პირები.

მოცემული ამოცანების განსახორციელებლად, გამოვიყენეთ ტრიანგულაციური მიდგომა, კერძოდ: ლიტერატურის მიმოხილვა, ექსპერტული ინტერვიუ და რაოდენობრივი გამოკითხვა ნახევრადსტრუქტურირებული კითხვარით

ლიტერატურის მიმოხილვა

სამაგისტრო ნაშრომის ფარგლებში ლიტერატურის მიმოხილვა გამოვიყენეთ კვლევის სხვადასხვა ეტაპზე და სხვადასხვა მიზნით: საწყის ეტაპზე განვახორციელეთ მეთოდოლოგიური ლიტერატურის შესწავლა, რათა შეგვექმნა კვლევის დიზაინი, დაგვეგეგმა საველე სამუშაოები და ჩამოგვეყალიბებინა კვლევის ინსტრუმენტები. საველე სამუშაოების პარალელურად შევისწავლეთ ინსტიტუციებში ან მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების განათლების შესახებ ჩატარებული კვლევები, სოციალურ მეცნიერებებში განათლების, განათლების მიმართ მოტივაციის ფორმირების განმაპირობებელი ფაქტორების, მოწყვლადი ჯგუფების განათლების, პიროვნებების ბაზისური საჭიროებების შესახებ თეორიული ლიტერატურა. კვლევის შედეგების კონცეპტუალიზაციისათვის ასევე გამოვიყენეთ სხვადასხვა ტიპის ლიტერატურა - სამართლებრივი აქტები (მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრებ ბავშვებთან დაკავშირებული ადგილობრივი კანონმდებლობა, საქართველოს კანონი განათლების შესახებ), სხვადასხვა ადგილობრივი და საერთაშორისო, სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ მომზადებული დოკუმენტები - მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების მიმართ გატარებული პოლიტიკა, სახალხო დამცველის ანგარიში - მსტ-ში განხორციელებული მონიტორინგის შედეგები, საერთაშორისო ანგარიშები და სტატიები აღნიშნულ საკითხზე და ა.შ. ლიტერატურისა და დოკუმენტების მოსაძიებლად ძირითადად გამოვიყენეთ ელექტრონული საძიებო სისტემები და ელექტრონული სამეცნიერო ბაზები (EBSCO, JSTOR). ძეზნისათვის გამოყენებული იყო სამაგისტრო ნაშრომისათვის რელევანტური საკვანძო ცნებები.

ექსპერტული ინტერვიუ

კვლევის პროცესში გამოყენებულ იქნა ექსპერტული ინტერვიუ, როგორც ნახევრადსტრუქტურული ინტერვიუს სპეციფიკური ფორმა (ფლიკი, 2014). ზოგადად, სიღრმისეული ინტერვიუების საპირისპიროდ, ამ შემთხვევაში რესპოდენტების, როგორც პიროვნების მიმართ ინტერესი ნაკლებად გვქონდა, რადგან ისინი კვლევაში ჩართულები იყვნენ როგორც საკვლევი სფეროს შესახებ ექსპერტული ცოდნის მატარებელი პირები. კვლევის ფარგლებში ჩატარდა ექსპერტული ინტერვიუები მცირე საოჯახო ტიპის სახლების პროგრამის მენეჯერებთან, აღმზრდელთან, სკოლის ადმინისტრაციასთან, სპეციალურ პედაგოგთან და სოციალურ მუშაკთან. სულ ჩატარდა რვა ექსპერტული ინტერვიუ. კვლევის საწყის ეტაპზე ყველა პოზიციის ექსპერტისათვის შეიქმნა დამოუკიდებელი კვლევითი ინსტრუმენტი. განხორციელდა ინტერვიუების აუდიო ჩაწერა და მოგვიანებით მომზადდა ტრანსკრიპტები. შემდგომ ეტაპზე განვახორციელეთ ექსპერტების მიერ მოწოდებული ინფორმაციის შინაარსობრივი ანალიზი, სხვადასხვა ექსპერტის პოზიციების ერთმანეთთან და ლიტერატურაში დაფიქსირებულ ინფორმაციასთან შედარება.

რაოდენობრივი გამოკითხვა

სამაგისტრო ნაშრომზე მუშაობისას გამოყენებულ იქნა კვლევის რაოდენობრივი მეთოდი. მონაცემების შესაგროვებლად გამოვიყენეთ ნახევრადსტრუქტურული ინტერვიუ, სადაც ერთმანეთს ენაცვლებოდა ღია და დახურული კითხვები. იქედან გამომდინარე, რომ შესწავლის ობიექტები იყვნენ არასრულწლოვნები, მნიშვნელოვანი იყო მათი დამოკიდებულებები შეგვესწავლა ისე, რომ არ დაკარგულიყო მათი „პოზიცია“ და „ხმა.“

კვლევის ობიექტს და გენერალურ ერთობლიობას წარმოადგენდა მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბენეფიციარები 6-დან 18 წლამდე ასაკის ჩათვლით.

შერჩევის დიზაინი იყო კლასტერული შერჩევა. კვლევის საველე სამუშაოების დაწყებამდე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობის და სოციალური დაცვის სამინისტროს დაქვემდებარებული საჯარო სამართლის იურიდიული პირის - სოციალური მომსახურების სააგენტოსგან მივიღეთ ბაზა, რომელშიც ასახული იყო ბავშვების რაოდენობრივი გადანაწილება რეგიონების მიხედვით, თუმცა მოწოდებულ ბაზაში არ ჩანდა ბავშვების სქესი და ასაკი. სოციალური მომსახურების სააგენტოს მიერ მოწოდებულ შერჩევის ჩარჩოს მიხედვით, ჩვენს ქვეყანაში ლიმიტით გასაზღვრული რაოდენობა მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვებისა არის 365 ბავშვი. მცირე საოჯახო ტიპის სახლები განთავსებულია ქვეყნის სხვადასხვა ადმინისტრაციულ ერთეულში. მთლიანი ერთობლიობის დაყოფა მცირე საოჯახო ტიპის სახლებისა მოხდა კლასტერებად ადმინისტრაციული ტერიტორიული ერთეულების მიხედვით. თითოეული კლასტერიდან შემთხვევითი შერჩევის პრინციპით ამორჩეულ იქნა კონკრეტული მცირე საოჯახო ტიპის სახლები. სახლის იდენტიფიცირების შემდეგ, ასევე შემთხვევითი შერჩევის პრინციპის დაცვით, შეირჩა მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში ადგილზე მყოფი ბავშვები აღმზრდელის მიერ მოწოდებული სიიდან.

შერჩევის ზომა იყო 216 ბავშვი მთელი საქართველოს მასშტაბით. კვლევის ცდომილება არის 4% 95%-იანი სანდობისთვის.

იმის გამო, რომ კითხვარი შეიძლება ძნელად აღსაქმელი ყოფილიყო ბავშვებისთვის, მონაცემების მისაღებად რადენობრივი გამოკითხვის ფარგლებში დამატებით შემოვიტანეთ განსხვავებული მეთოდი - ჩვენ შევეცადეთ გამოგვეყენებინა ბექერის (1986) მიერ განვითარებული ვიზუალური სოციოლოგიის მიმართულება, რომლის მიხედვით სოციალურ კვლევაში ფოტოკამერების

გამოყენებით შესაძლებელი ხდება კვლევის ობიექტის პრეზენტაცია დროის და სივრცის საზღვრების დარღვევით. კვლევის პროცესში გადაღებული სურათი არარეაქტიულია და დამკვირვებელთან შედარებით ნაკლებად სელექტიურია (Flick, 2014). ნახევრად სტრუქტურირებული კითხვარის ბოლო კითხვა იყო - „გამოხატე ემოცია სწავლის მიმართ,“ რა დროსაც ბავშვებს ვუღებდით ფოტოს. გარდა იმისა, რომ კვლევის პროცესში გადაღებული ფოტოები მნიშვნელოვანი კვლევით მასალა იყო, ბავშვების რეაქციების აღსაქმელად თავად ბავშვებს ვიხმარდით. ბავშვს ვაჩვენებდით თავის ფოტოს და ვთხოვდით გამოხატული ემოციის დასათაურებას - თუ როგორი იყო მის მიერ გამოხატული ემოცია სწავლის მიმართ - დადებითი, უარყოფითი თუ ნეიტრალური.

საველე სამუშაოების დასრულების შემდეგ დავიწყეთ მონაცემთა მომზადება ანალიზისთვის:

- კითხვარები შემოწმდა და დარედაქტირდა;
- კოდირებულ იქნა ღია და ნახევრად ღია კითხვებში დაფიქსირებული ინფორმაცია;
- მოხდა მონაცემების შეტანა წინასწარ შექმნილ SPSS-ის ჩარჩოში;
- გაიწმინდა მონაცემები;
- განხორციელდა მონაცემთა ერთ და ორგანზომილებიანი სტატისტიკური ანალიზი.

კვლევის ეთიკა

საკვლევი თემის სენსიტიურობიდან და კვლევის რესპოდენტების ასაკიდან გამომდინარე მნიშვნელოვანი იყო სრულყოფილად დაგვეცვა კვლევის ეთიკა. მცირე

საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრებ ბავშვებთან კვლევის ჩატარების უფლების მოსაპოვებლად ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტმა თხოვნით მიმართა საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობის და სოციალური დაცვის სამინისტროსა და სოციალური მომსახურების სააგენტოს. მათგან თანხმობის მიღების შემდგომ, დაიწყო საველე სამუშაოების დაგეგმვა და განხორციელება. კვლევის პროცესში გათვალისწინებული იყო შემდეგი საკითხები:

1. ბავშვების კვლევაში მონაწილეობა ნებაყოფლობითი იყო და ნებისმიერ დროს შეეძლოთ ეთქვათ უარი კვლევაში მონაწილეობაზე.
2. რესპოდენტების სახელები არ ფიქსირდებოდა და დაცული იყო მათი ანონიმურობა.
3. ფოტო გადაღების ნებართვა მოპოვებული გვექონდა საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საჯარო სამართლის იურიდიული პირის - სოციალური მომსახურების სააგენტოს წერილის საფუძველზე, თუმცა, მიუხედავად ნებართვისა, გათვალისწინებული იყო პროვაიდერი ორგანიზაციების ან თავად ბავშვის სურვილი ფოტოების გადაღებასთან დაკავშირებით.

კვლევის შეზღუდვები

ჩვენს მიერ ჩატარებულ კვლევას აქვს შემდეგი შეზღუდვები: განათლების მიმართ დამოკიდებულება გაიზომა მხოლოდ მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრებ ბავშვებთან, რის გამოც ჩვენ არ შეგვიძლია შევადაროთ ჩვენს ხელთ არსებული მონაცემები ბიოლოგიურ ოჯახში მცხოვრებ ბავშვების მონაცემებს და შესაბამისად არ შეგვიძლია დარწმუნებულები ვიყოთ, რომ განათლების მიმართ დამოკიდებულებულების პრობლემები შეიძლება იყოს ბავშვების ზრუნვის სისტემაში ყოფნის შედეგი. ჩვენი კვლევის ფარგლებში ნაკლებად ვიყენებდით რაოდენობრივი სკალებით გაზომილ ცვლადებს, რამაც ხელი შეგვიშალა მრავალცვლადიანი ანალიზის ჩატარებაში.

მცირე საოჯახო ტიპის სახლები, რესურსები, სტრუქტურა

2009-2013 წლებში საქართველოში მიმდინარეობდა ბავშვთა კეთილდღეობის სისტემის რეფორმა, რომლის მნიშვნელოვან მიღწევას წარმოადგენს დეინსტიტუციონალიზაციის პროცესი - საქართველოში დიდი ზომის სამზრუნველო დაწესებულებების (ბავშვთა სახლები, სკოლა-პანსიონები) დახურვა და მათი ზრუნვის ალტერნატიული ფორმებით (მინდობითი აღზრდა, მცირე საოჯახო ტიპის სახლები) ჩანაცვლება (ნამიჭეიშვილი & საძაგლიშვილი, 2014).

სანამ უშუალოდ მცირე საოჯახო ტიპის სახლების სტრუქტურას განვიხილავთ, მნიშვნელოვანია, განვმარტოთ, თუ რა შეიძლება გახდეს ბავშვის სახელმწიფო ზრუნვაში განთავსების მიზეზი. გეითქიფინგის (ჭიშკრის დარაჯობის) დოკუმენტის მიხედვით, ბავშვის სახელმწიფო ზრუნვაში განთავსების საფუძველი/საფუძველები შეიძლება გახდეს:

- „ბავშვი არის ძალადობის მსხვერპლი, ან ძალადობის რისკის წინაშეა;
- ბავშვი მიტოვებულია მშობლების/მზრუნველის მიერ;
- ბავშვი ორივე მშობლით ობოლია და არ არსებობს ისეთი პირი, რომელიც იზრუნებს მასზე;
- ბავშვის მშობელი/მშობლები იმყოფებიან იძულებით მკურნალობაზე ან სასჯელადსრულების დაწესებულებაში და არ არსებობს ისეთი პირი, რომელიც იზრუნებს ბავშვზე;
- 24 საათიან ზრუნვაში ბავშვების განთავსების საფუძველი, შესაძლოა, ასევე გახდეს სიღარიბით გამწვავებული ოჯახის დისფუნქცია, უსახლკარობა და განათლების ხელმისაწვდომობის ნაკლებობა. თუმცა, აღნიშნული განხილულია როგორც გამონაკლისი შემთხვევა და არ წარმოადგენს ბავშვის 24

საათიან ზრუნვაში განთავსების ცალსახა საფუძველს“ (საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საჯარო სამართლის იურიდიული პირი სოციალური მომსახურების სააგენტო, 2012).

თუმცა თვისებრივი კვლევის დროს, გამოვლინდა, რომ ბავშვის სახელმწიფო ზრუნვაში განთავსების ერთ-ერთი ფართოდ გავრცელებული მიზეზი არის სიღარიბით გამოწვეული ოჯახური დისფუნქცია.

რაც შეეხება მცირე საოჯახო ტიპის სახლებს - ქვეპროგრამის ამოცანაა მზრუნველობამოკლებული ბავშვების მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში განთავსება და მათი აღზრდა ოჯახურ გარემოსთან მიახლოებულ პირობებში (სოციალური მომსახურების სააგენტო, 2013).

მცირე საოჯახო ტიპის სახლების ქვეპროგრამის სამიზნე ჯგუფს წარმოადგენს ბავშვთა სააღმზრდელო დაწესებულებაში მცხოვრები ან ჩასარიცხი 6-დან 18 წლამდე ასაკის მზრუნველობამოკლებული ბავშვები, მათ შორის, შეზღუდული შესაძლებლობის სტატუსის მქონე ბავშვები, რომელთა ბიოლოგიურ ოჯახში დაბრუნება, შვილად აყვანა ან მინდობით აღზრდაში განთავსება ვერ ხერხდება. ასევე, ბავშვთა სააღმზრდელო დაწესებულებაში მცხოვრები 18 წლის ასაკს გადაცილებული ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულების/სკოლის ბაზაზე ბავშვები (სოციალური მომსახურების სააგენტო, 2013).

მცირე საოჯახო ტიპის სახლების ქვეპროგრამის ღონისძიებებია:

- 24-საათიანი მომსახურების მიწოდება მცირე საოჯახო ტიპის სახლში მცხოვრები ბავშვებისთვის.
- მინიმუმ სამჯერადი კვებით უზრუნველყოფა, რომელთაგან ერთ-ერთი უნდა იყოს სამკომპონენტო სადილი.
- ბავშვების ასაკის, სქესისა და სეზონის შესაბამისი სამოსით და პირადი ჰიგიენისათვის აუცილებელი ნივთებით უზრუნველყოფა.

- ინდივიდუალური გეგმის შემუშავება ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვებისთვის, მისი შესრულებისა და პერიოდული გადასინჯვის უზრუნველყოფა.
- ბავშვებისთვის ყოველდღიური, ყოფითი უნარების სწავლება, როგორებიცაა: თვითმოვლა, საოჯახო აქტივობებში ჩართვა და ა.შ.
- ბავშვების დახმარება პროფესიული და სახელობო უნარ-ჩვევების განვითარებაში მათი ინტერესების, მიდრეკილებებისა და შესაძლებლობის გათვალისწინებით.
- აკადემიური მოსწრების გაუმჯობესების ხელშეწყობა და ბავშვის თავისუფალი დროის სწორი და მიზნობრივი ორგანიზება.
- ბავშვის ჩართვა კულტურულ-საგანმანათლებლო და სპორტულ-გამაჯანსაღებელ ღონისძიებებში.
- ბავშვის ჯანმრთელობაზე ზრუნვა, ამბულატორიული და სტაციონარული სამედიცინო მომსახურების მიღების უზრუნველყოფა.
- ბავშვის ბიოლოგიურ ოჯახთან ურთიერთობის ხელშეწყობა, თუ ეს არ ეწინააღმდეგება მის ინტერესებს.
- საქართველოს კურორტებზე, ზედიზედ არანაკლებ 12 დღის განმავლობაში, ჯგუფური დასვენების უზრუნველყოფა (სოციალური მომსახურების სააგენტო, 2013).

მცირე საოჯახო ტიპის სახლები განლაგებულია საქართველოს ოც სხვადასხვა ადმინისტრაციულ ტერიტორიულ ერთეულში და მათი დაფინანსება ხორციელდება სახელმწიფოს მხრიდან ვაუჩერული სისტემით: მცირე საოჯახო ტიპის სახლში ბენეფიციარის მომსახურების დაფინანსების ოდენობა შეზღუდული შესაძლებლობის სტატუსის მქონე ბავშვებისათვის არის დღეში 20 ლარი, ხოლო შეზღუდული შესაძლებლობის სტატუსის არმქონე ბავშვებისთვის - დღეში 17 ლარი (სოციალური მომსახურების სააგენტო, 2013).

მცირე საოჯახო ტიპის სახლები გათვლილია საშუალოდ 8-10 ბენეფიციარზე, რომლებზეც 5 დღის მანძილზე 24 საათის განმავლობაში მზრუნველობის პასუხისმგებლობას იღებენ აღმზრდელები, ხოლო შაბათ-კვირას დამხმარე აღმზრდელები (სოციალური მომსახურების სააგენტო, 2013).

როდესაც მცირე საოჯახო ტიპის სახლების სტრუქტურაზე, რესურსებსა და ვალდებულებებზე ვსაუბრობთ, მნიშვნელოვანია, გავითვალისწინოთ თვისებრივი კვლევებიდან მიღებული მონაცემები, რადგან პროვაიდერი ორგანიზაციების წარმომადგენლები ექსპერტული ინტერვიუების დროს გამოკვეთენ მათ პასუხისმგებლობასთან დაკავშირებულ მთელ რიგ საკითხებს. მაგალითად, ერთ-ერთი ორგანიზაციის მცირე საოჯახო ტიპის სახლების მენეჯერი საუბრობს დაფინანსებასთან დაკავშირებულ სირთულეებზე. მისი აზრით, ბავშვთა კეთილდღეობის რეფორმა რეალურად წინ ვერ მიდის, რადგან ინფლაციის მიუხედავად, სახელმწიფომ დაფინანსება მხოლოდ ერთი ლარით გაზარდა, სამაგიეროდ პროვაიდერ ორგანიზაციებს დააუმატა უამრავი ვალდებულება, რაც, თავის მხრივ, გარკვეულ თანხებთან არის დაკავშირებული და სახელმწიფოს მხრიდან არ ხდება იმის გააზრება, რომ ეს თანხები ხშირ შემთხვევებში ამ ბავშვებს აკლდებათ. ასე გაგრძელების შემთხვევაში მცირე საოჯახო ტიპის სახლის მენეჯერი ხედავს სერვისის მიწოდების ხარისხის გაუარესების საფრთხეს (მენეჯერი, თელავი).

განათლების პოლიტიკა საქართველოში

განათლება სახელმწიფოს განვითარების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან კომპონენტს წარმოადგენს. ძლიერი განათლების სისტემა არსებითად განსაზღვრავს შრომის ბაზარზე მაღალკვალიფიციური კადრების მოხვედრას და ქვეყნის ეკონომიკურ წინსვლასა და განვითარებას.

1994 წელს საქართველომ „ბავშვის უფლებათა კონვენციის“ რატიფიცირება მოახდინა, შესაბამისად, აიღო გარკვეული ვალდებულებები საერთაშორისო დონეზე. „ბავშვის უფლებათა კონვენციის“ 28-ე მუხლში ნათქვამია, რომ ხელმომწერი სახელმწიფოები პასუხისმგებლობას იღებენ, იზრუნონ ბავშვის განათლებაზე და ეტაპობრივად უზრუნველყოფენ სათანადო ღონისძიებებს, რათა დაცული იქნეს ბავშვის უფლება მიიღოს განათლება (კონვენცია ბავშვის უფლებების შესახებ, 2000).

2003 წლის „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ საქართველოში ზოგადი განათლების ფართომასშტაბიანი რეფორმა განხორციელდა, რაც მოიაზრებდა დაფინანსების გაზრდას და მეტ ინვესტიციას განათლების სისტემაში, საშუალო და დაწყებითი განათლების სისტემის დეცენტრალიზაციას, ბოლონის პროცესს მიერთებას, უმაღლესი განათლების ხელშეწყობას და სხვა.

2005 წელს საქართველოს მთავრობამ მიიღო „კანონი ზოგადი განათლების შესახებ“, რომლის ძირითად მიზნებს წარმოადგენდა: ზოგადი განათლების ღიაობა და ხელმისაწვდომობა ყველასთვის, მოსწავლის განათლებასა და განვითარებაზე ზრუნვა, ძალადობის აღმოფხვრა განათლების სისტემიდან, ინკლუზიური განათლების დანერგვა და ა.შ (საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ, 2005).

აღნიშნულ კანონზე დაყრდნობით, საბაზისო ზოგადი განათლება არის სავალდებულო და დაუშვებელია მოსწავლის დატოვება ზოგადი განათლების

სისტემის მიღმა, სკოლა ვალდებულია შექმნას დისკრიმინაციისგან და ძალადობისგან თავისუფალი შემწყნარებლური და თავისუფალი გარემო, უზრუნველყოს პროფესიონალი და კვალიფიციური კადრები და ხელი შეუწყოს მოსწავლეების, მშობლებისა და მასწავლებლების თანამშრომლობას (საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ, 2005).

რაც შეეხება სახელმწიფო ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვების განათლებასთან დაკავშირებულ სახელმწიფო პოლიტიკას, აღსანიშნავია, რომ ქვეყანაში მოქმედებს „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტი“, რომლის მიხედვითაც, მომსახურების მიმწოდებელი:

ა) ხელს უწყობს სოციალური ინტეგრაციისა და განათლების მიღების მიზნით, ბავშვებს ჩართვას ზოგადსაგანმანათლებლო სისტემაში.

ბ) იმ ბავშვებზე, რომლებზეც არსებობს ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა, მომსახურების მიმწოდებელი თანამშრომლობს ზოგადსაგანმანათლებლო სისტემასთან ამ გეგმის განხორციელებისათვის.

გ) მომსახურების მიმწოდებელი აწარმოებს ბავშვის საგანმანათლებლო პროცესში ჩართვაზე მონიტორინგს.

დ) მომსახურების მიმწოდებელი წახალისებს ბავშვს გაკვეთილების შემდეგ მონაწილეობა მიიღოს დამატებით სასწავლო პროგრამებში.

ე) მომსახურების მიმწოდებელი უზრუნველყოფს ბავშვს საგანმანათლებლო პროცესისა და დამატებითი მეცადინეობებისათვის საჭირო ინვენტარითა და მეცადინეობისთვის საჭირო პირობებით.

ვ) მომსახურების მიმწოდებელი ხელს უწყობს 14 წლის ასაკიდან ბავშვების პროფესიული ორიენტაციის გამორკვევას, ასევე, თანამშრომლობს დამსაქმებლებთან აღსაზრდელთა დასაქმების მიზნით (საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და

სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანება N281/ნ ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ, 2009).

მნიშვნელოვან ფაქტს წარმოადგენს, ის, რომ საქართველოს სოციალური და ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია - საქართველო 2020“-ის მიხედვით, საზოგადოებისთვის მაღალი ხარისხის ზოგადი განათლების მიწოდება ჩვენი ქვეყნისთვის ერთ-ერთი პრიორიტეტული მიმართულებაა, რაც თავის მხრივ მოიაზრებს სასკოლო, პროფესიული და უმაღლესი განათლების ხელშეწყობას (საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია საქართველო 2020, 2013)

მიუხედავად კანონმდებლობის და სოციალური და ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიის არსებობისა, საქართველოში განათლებისა და მეცნიერების სფეროს დაფინანსება მნიშვნელოვნად ჩამოუვარდება ევროკავშირის წევრი ქვეყნების შესაბამის მაჩვენებლებს. იმ შემთხვევაში, თუ სახელმწიფო შიდა პროდუქტიდან მცირე თანხას ხარჯავს განათლებაზე, წარმოიქმნება ისეთი პრობლემები, როგორებიცაა: განათლების ნაკლები ხელმისაწვდომობა, გადაჭედული კლასები, დაბალი ანაზღაურების გამო პედაგოგთა დაბალი მოტივაცია სრულფასოვნად შეასრულონ მათზე დაკისრებული მოვალეობები, საგანმანათლებლო დაწესებულებების გაუმართავი ინფრასტრუქტურა და ა.შ. 2012 წლის მონაცემებით, საქართველოში განათლებისა და მეცნიერების დაფინანსების წილი მთლიანი შიდა პროდუქტის 2.8%-ს შეადგენდა, რაც დაბალი მაჩვენებელია მსგავსი ეკონომიკური განვითარების ქვეყნებთან შედარებით. ქვეყნები, რომელთა სახელმწიფო დანახარჯები საქართველოსას უტოლდება, საშუალოდ, დაახლოებით ორჯერ მეტს ხარჯავენ განათლებაზე. მაგალითად, საქართველოში განათლებაზე დანახარჯების წილი მშპ-სთან მიმართებით 2.9%-ია, ლატვასა და ესტონეთში კი 5.7% (საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, 2014).

ეს სტატისტიკური მონაცემი, გვაძლევს იმის საშუალებას, რომ კრიტიკულად

მივუდგეთ ამ საკითხს და ვთქვათ - ჩვენს ქვეყანაში არ მიიჩნევა პრიორიტეტულად სახელმწიფოს მხრიდან განათლებაში ფინანსების ინვესტირება.

მიუხედავად განათლების სისტემაში არსებული ხარვეზებისა, აუცილებლადაა ხაზგასასმელი, რომ საქართველოში არსებობს რამდენიმე ფაქტორი, რომლებიც ხელს უწყობენ სიღარიბეში მცხოვრები ბავშვებისთვის განათლების ხელმისაწვდომობას, ესენია:

1. ზოგადსაგანმანათლებლო საფეხურზე უფასო სწავლება;
2. სასწავლო წლის დასრულებისას მოსწავლეებისათვის მომდევნო კლასში გადასული ბავშვებისთვის სახელმძღვანელოების გადაცემა, რაც მათ ოჯახებს უზოგავს სახელმძღვანელოების შეძენის თანხებს;
3. დედაქალაქში მოსწავლეთათვის საზოგადოებრივი ტრანსპორტით უფასოდ მგზავრობის უზრუნველყოფა;
4. დღის ცენტრები, რომელთა შინაგანაწესი ითვალისწინებს გარკვეულ სტანდარტებს, მათ შორის ბავშვისთვის არაფორმალური და ფორმალური განათლების მიწოდების ვალდებულებას;
5. სოციალურად დაუცველ ბავშვებისათვის სახელმწიფო უნივერსიტეტებში უმაღლესი განათლების დაფინანსება;
6. სახელმწიფო პროფესიულ სასწავლებლებში არსებულ სასწავლო პროგრამაზე უფასო სწავლება;

სამწუხაროდ, ზემოთ ჩამოთვლილ ფაქტორებს ვერ განვაზოგადებთ რეგიონების მასშტაბით, რადგან, მაგალითად, ტრანსპორტირება რეგიონებში შესაძლოა წარმოადგენდეს პრობლემას საზოგადოებრივი ტრანსპორტის არარსებობის გამო. საერთო საცხოვრებლების არარსებობის პირობებში რეგიონის მოსახლეობისათვის პრობლემურია სახელმწიფო პროფესიულ სასწავლებლებსა და უმაღლეს სასწავლებლებში სწავლის ხელმისაწვდომობა, ისევე როგორც სტუდენტების კვებისა და ტრანსპორტირებისათვის საჭირო თანხებით უზრუნველყოფა.

პოლიტიკის ანალიზისას გასათვალისწინებელია სახალხო დამცველის მონიტორინგის შედეგებიც მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში, რადგან განათლების ღიაობისა და თანაბარი ხელმისაწვდომობის პრინციპი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ხდება, როცა საუბარია ზრუნვის სისტემაში მყოფ ბავშვებზე.

2015 წლის სახალხო დამცველის მიერ მონიტორინგის შედეგად გამოვლინდა განათლებასთან დაკავშირებული რამდენიმე ფაქტი, კერძოდ:

„ა) მცირე საოჯახო ტიპის სახლების უმეტესობაში ბავშვები დამოუკიდებლად მეცადინეობენ. ამასთან, ისინი, უმეტეს შემთხვევაში, საგნებში დამატებით მომზადებასაც საჭიროებენ, განსაკუთრებით უცხო ენასა და მათემატიკაში, რაც პროვაიდერის მხრიდან ხშირ შემთხვევაში, ვერ ხერხდება.

ბ) მცირე საოჯახო ტიპის სახლების უმეტესობაში, აღსაზრდელები საუბრობენ სკოლაში მასწავლებლების მხრიდან ძალადობის ფაქტებზე. არის ბულინგის შემთხვევებიც, რამდენიმე აღსაზრდელმა აღნიშნა, რომ ისინი სკოლის მიმართ სიძულვილს განიცდიან.

გ) არასრულწლოვანებს არ აქვთ სწავლის გაგრძელების ინტერესი და უმეტესად ორიენტირებული არიან პროფესიულ განათლებაზე. ამ ფაქტს აღმზრდელები ბავშვების სიზარმაცით ხსნიან“ (სპეციალური ანგარიში მცირე საოჯახო ტიპის სახლების მონიტორინგის შესახებ, 2015).

ამ ყველაფერზე დაყრდნობით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ჩვენს ქვეყანაში არსებობს განათლების პოლიტიკა, რომელიც ითვალისწინებს ყველა ბავშვს, მათ შორის სახელმწიფო ზრუნვაში მყოფ ბავშვებსაც, მაგრამ პოლიტიკის არსებობის მიუხედავად, მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების ჩართულობას საგანმათლებლო პროცესში მაინც აქვს ხარვეზები, რომლებიც მოითხოვს ყურადღებას პროვაიდერი ორგანიზაციების და სახელმწიფოს მხრიდან, რათა უზრუნველყოფილი იყოს ბავშვის უფლება მიიღოს სათანადო განათლება.

თვისებრივი კვლევის დროს გამოკითხულთა მხრიდან ხშირად იკვეთებოდა განათლების კომპონენტთან დაკავშირებული შენიშვნები. მაგალითად, თბილისის

ერთ-ერთი მცირე საოჯახო ტიპის სახლის მენეჯერი აღნიშნავდა - როცა მცირე საოჯახო ტიპის სახლისთვის დაკისრებულ განათლების ხელშეწყობის ვალდებულებაზეა საუბარი, პრობლემას წარმოადგენს ის, რომ ზრუნვის სისტემაში მყოფ ბავშვებს აქვთ მრავალმხრივი საგანმანათლებლო საჭიროებები, თითოეულ მათგანს ინდივიდუალურად სჭირდება მეცადინეობა და რადგან ადგილზე სულ ორი აღმზრდელია, ამის უზრუნველყოფა, თუ მოხალისე არ ჰყავთ, ძალიან ძნელია (მენეჯერი, თბილისი).

მენეჯერთა თქმით, პრობლემას წარმოადგენს ისიც, რომ განათლება ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვებისთვის არ წარმოადგენს პრიორიტეტს, რადგან უმრავლეს შემთხვევაში, მათთვის წარმართველია საბაზისო საჭიროებების დამაყოფილება და უსაფრთხოების განცდა, როგორც ეს მასლოუს თეორიაშია აღწერილი. განათლების აუცილებლობას დროთა განმავლობაში აცნობიერებენ აღსაზრდელები და უკვე მოზრდილ ასაკში გამოიმუშავენ დამოუკიდებლად მუშაობის უნარ-ჩვევებს (მენეჯერები, თბილისი, თელავი, ლანჩხუთი).

თვისებრივი კვლევის დროს გამოიკვეთა რაიონებში ინკლუზიური განათლების პოლიტიკის განხორციელების შეზღუდულობაც. რეგიონების სკოლებში ინკლუზიური განათლების უზრუნველყოფა რჩება ქალაქზე გაწერილ ვალდებულებად, რომელსაც ხშირ შემთხვევაში სკოლა რესურსების ნაკლებობის გამო ვერ ასრულებს.

ამ ყველაფრის გათვალისწინებით, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ მიუხედავად მთელი რიგი მცდელობებისა, განათლების პოლიტიკას ჩვენს ქვეყანაში აქვს მთელი რიგი ხარვეზები, რომლებიც უფრო მწვავედ დგას ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვების შემთხვევაში, რადგან სერვისის მიმწოდებელ ორგანიზაციებს უწევთ საკუთარ თავზე აიღონ ვალდებულებები, რომლებიც დამატებით ადამიანურ, ადმინისტრაციულ და ფინანსურ რესურსებთანაა დაკავშირებული.

ადგილობრივი კვლევები სახელმწიფო ზრუნვაში მყოფი ბავშვების განათლების შესახებ

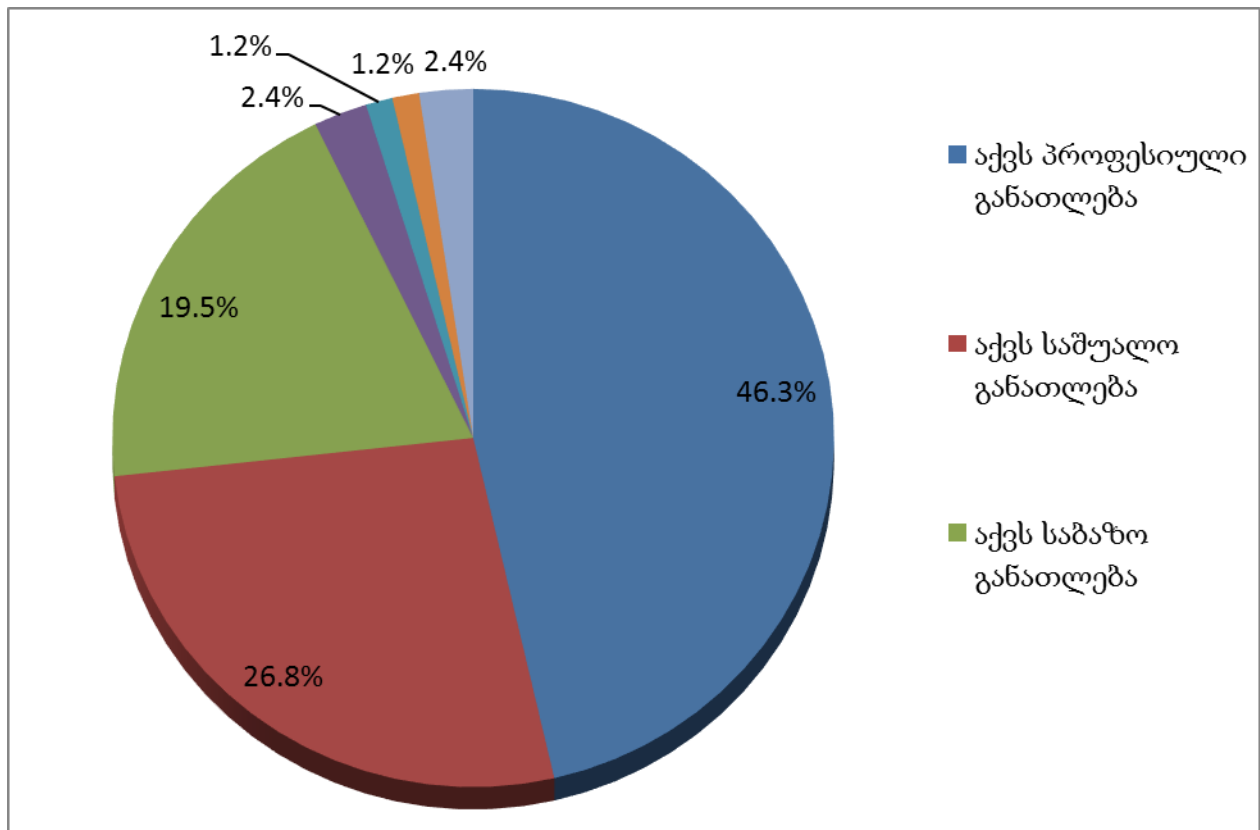
სამაგისტრო ნაშრომზე მუშაობისას საინტერესო იყო, გავცნობოდით ადგილობრივ მასალებს, რომლებიც ეხებოდა ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვების განათლების კომპონენტს. აღსანიშნავია, რომ მაისის თვემდე არ მოიძებნებოდა კვლევა, რომელიც დაკავშირებული იყო განათლების საკითხთან. 2017 წლის ივნისის თვეში „ახალგაზრდა პედაგოგთა კავშირმა“ ჩაატარა კვლევის პრეზენტაცია, რომელშიც საუბარი იყო ზრუნვის სისტემიდან გასული ახალგაზრდების საჭიროებების, განათლებისა და დასაქმების შესახებ.

ასევე ივნისის თვეში არასამთავრობო ორგანიზაცია „საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ცენტრი აფხაზეთის“ მიერ განხორციელდა მზრუნველობამოკლებული ბავშვებისთვის სოციალური საწარმოების შესაქმნელად ბიზნეს და სოციალური გარემოს კვლევა - ზრუნვის სისტემაში მყოფ ბავშვთა განათლებასთან, სტიმასთან და მოტივაციასთან დაკავშირებით.

ქვემოთ წარმოდგენილია აღნიშნული კვლევების შედეგები.

„ახალგაზრდა პედაგოგთა კავშირის“ მიერ ჩატარებულ კვლევაში გამოკითხული იყო სახელმწიფო ზრუნვის სისტემიდან გასული 82 ახალგაზრდა, რომელთა ასაკიც 19-20 წელი იყო. ჩატარებული კვლევის შედეგებმა აჩვენა, რომ სახელმწიფო ზრუნვის სიტემაში აღზრდილი ახალგაზრდების საგანმანათლებლო დაწესებულებაში სწავლების ხანგრძლივობა საშუალოდ 11 წელია, რაც მიუთითებს იმაზე, რომ გამოკითხულ რესპონდენტთა დიდ ნაწილს დასრულებული აქვს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულების საბაზო საფეხური (9 კლასი). ასევე, აღსანიშნავია, რომ რესპონდენტების უმრავლესობას დასრულებული აქვს პროფესიული სასწავლებლები და მიღებული აქვს პროფესიული განათლების დიპლომი. გამოკითხულთა მხოლოდ მცირე ნაწილი (1.2%) ფლობს ბაკალავრის ხარისხს (სახელმწიფო ზრუნვის სისტემიდან (მცირე საოჯახო სახლი) გასული

ახალგაზრდების საჭიროებების კვლევა, 2017).

წყარო: (სახელმწიფო ზრუნვის სისტემიდან (მცირე საოჯახო სახლი) გასული ახალგაზრდების საჭიროებების კვლევა, 2017)

რაც შეეხება 2017 წელს „საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ცენტრი აფხაზეთის“ მიერ ჩატარებულ კვლევას გორის, თელავის, მცხეთისა და ხაშურის მუნიციპალიტეტებში, რომელიც განახორციელა სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ მყოფი ბავშვების დასაქმების ხელშესაწყობად, გამოკითხულნი იყვნენ ბიზნეს წარმომადგენლები, სოციალური მუშაკები და აღმზრდელები. სოციალური მუშაკებისა და აღმზრდელების დიდი ნაწილის მოსაზრებით, მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში ბავშვთა გადმოყვანის ძირითადი მიზეზი არის ძალადობა და ოჯახის სოციალურ-ეკონომიური პრობემები. კვლევის ფარგლებში რესპოდენტთა უმრავლესობა აღნიშნავდა, რომ ბავშვების დიდ ნაწილს მცირე საოჯახო ტიპის

სახლებში მოხვედრამდე არ ჰქონდა ზოგადი განათლების მიღების შესაძლებლობა. რესპოდენტები ამბობდნენ, რომ მათ მთავარ მიზანს ხშირად წარმოადგენს ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვის აკადემიური პრობლემების დაძლევა და ასაკის შესაბამის სასკოლო პროგრამასთან დაწევა. გარდა ამისა, ამ კვლევის თანახმად, ბავშვებს ხშირად აქვთ როგორც საზოგადოების მხრიდან სტიგმის, ასევე თვითსტიგმატიზაციის პრობლემები (მზრუნველობამოკლებული აღსაზრდელებისათვის სოციალურ საწარმოთა შესაქმნელად ბიზნესის და სოციალური გარემოს კვლევა, 2017).

კვლევაში აღნიშნულია, რომ სახელმწიფო ზრუნვის სისტემაში მყოფ ბავშვებს ხშირად ახასიათებთ ინტერესთა ცვლილება ან გარკვეული ინტერესის დაკმაყოფილების შემდეგ ინტერესის სრული დაკარგვა. ისინი ხშირად ცდილობენ, აირჩიონ ისეთი პროფესიები, რომლებიც სახლების დატოვების შემდეგ დაეხმარებათ იყვნენ საარსებო შემოსავლით უზრუნველყოფილნი (მზრუნველობამოკლებული აღსაზრდელებისათვის სოციალურ საწარმოთა შესაქმნელად ბიზნესის და სოციალური გარემოს კვლევა, 2017).

„ზოგადი ტენდენციის მიხედვით, ბავშვთა უმრავლესობა პროფესიულ განათლებას ირჩევს, თუმცა არიან ბავშვები, რომელთაც მაღალი აკადემიური მოსწრება აქვთ და უმაღლესი განათლების მიღება სურთ“ (მზრუნველობამოკლებული აღსაზრდელებისათვის სოციალურ საწარმოთა შესაქმნელად ბიზნესის და სოციალური გარემოს კვლევა, 2017).

აღნიშნულ კვლევებში გამოვლენილი ტენდენციები გარკვეულწილად ემთხვევა ჩვენ მიერ ჩატარებული რაოდენობრივი კვლევის შედეგებს, რომლებიც ქვემოთ იქნება წარმოდგენილი.

საერთაშორისო კვლევები სახელმწიფო ზრუნვაში მყოფი ბავშვების განათლების შესახებ

ლიტერატურის მიმოხილვისას საკითხის უფრო სიღრმისეულად შესასწავლად, გავეცანით საერთაშორისო კვლევებს, რომლებიც ჩვენი საკვლევი თემის რელევანტური იყო.

პირველი წყარო, რომელიც ეხებოდა განათლების კომპონენტს ზრუნვის სისტემაში, არის კვლევა სახელმწიფო ზრუნვაში მყოფ 56 ბავშვზე, რომელთა სოციალურ მუშაკებსა და მენეჯერებს ეკითხებოდნენ იმის შესახებ, თუ რა საჭიროებები ჰქონდათ ბავშვებს. კვლევაში მონაწილე არცერთ რესპოდენტს ბავშვის საჭიროებად არ დაუსახელებია სკოლა და განათლების მიღება (Melmotte, 1979).

შემდგომ წლებში Sonia Jackson-ის მიერ ჩატარებულ ლიტერატურ წყაროთა ანალიზის შედეგად აღმოჩნდა, რომ იმ დროისთვის არ არსებობდა ლიტერატურული მასალაც კი, რომელიც ეხებოდა ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვების განათლების კომპონენტს (Jackson, 1994).

საერთაშორისო კვლევების მიხედვით, სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ მყოფი ბავშვების დაბალი განათლების დონის პრობლემა დგას ბევრ ქვეყანაში (Flynn, Dill, Hollingshead, & Fernandes, 2012).

მაგალითად, ინგლისის განათლების დეპარტამენტის 2014 წლის ანგარიშის მიხედვით, სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ მყოფი ბავშვების მხოლოდ 7% აბარებს უმაღლეს სასწავლებელში (Sebba, O'Higgins, & Luke, 2015).

ავტორი სონია ჯექსონი თვლიდა, რომ ხშირად ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვების განათლების შესაძლებლობები ლიმიტირებულია სოციალური მუშაკების და აღმზრდელების დაბალი მოლოდინებით (Jackson, 1994). ხოლო, ბერიჯის 2007 წელს ჩატარებული კვლევის მიხედვით, სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ მყოფი ბავშვების განათლების დაბალი მაჩვენებელი გამოწვეულია ზრუნვის სისტემის ნაკლოვანებებით (Berridge, 2006).

ამის საპირისპიროდ, მოგვიანებით ჩატარებულ კვლევებში ჯეკსონი აღნიშნავს, რომ სახელმწიფო ზრუნვაში მყოფი ბავშვების დაბალი საგანმანათლებლო მიღწევების მიზეზია არა ის, რომ ზრუნვის სისტემას აქვს ნაკლი, არამედ ის, თუ რა გამოცდილებით ხვდება ბავშვი ზრუნვის სიტემაში, არის თუ არა ის ძალადობის, ან უგულვებელყოფის მსხვერპლი (Sebba, O'Higgins, & Luke, 2015).

სოციალური ფაქტორების გავლენა ბავშვის განვითარებასა და განათლებაზე

ჩვენ მიერ განხილულ საერთაშორისო წყაროებზე დაყრდნობით, დასტურდება, რომ სოციალური ფაქტორები მნიშვნელოვან გავლენას ახდენენ ბავშვის განვითარებასა და განათლებაზე.

მაგალითად, ისეთი სოციალური ფაქტორი, როგორცაა სიღარიბე პირდაპირ კავშირშია ბავშვის მიერ განათლების მიღების შესაძლებლობასა და სურვილთან. ცნობილია სიღარიბესთან დაკავშირებული ექვსი კომპონენტი, რომლებიც გავლენას ახდენენ ბავშვის სასკოლო მზადყოფნაზე, ესენია:

1. სიღარიბე, როგორც მოცემულობა
2. სიღარიბის სიღრმე (რამდენად მწვავეა სიღარიბის შემთხვევა)
3. სიღარიბის ხანგრძლივობა
4. სიღარიბის დრო (რა ასაკში მოხვდა ბავშვი სიღარიბეში)
5. თემის სიღარიბე (ის ადამიანები და გარემო, სადაც ბავშვი ცხოვრობს)
6. სიღარიბის გავლენა ბავშვის უახლოეს გარემოცვაზე - მშობლებზე, ნათესაებებსა და სოციალურ ქსელზე (Ferguson, Bovaird, & Mueller, 2007).

ზემოთ ჩამოთვლილი ფაქტორების გათვალისწინებით შეგვიძლია, ვიმსჯელოთ თუ რამდენად ახდენს სიღარიბე გავლენას ბავშვის განათლების მაჩვენებელზე. მაგალითად, ბავშვები, რომლებიც არიან დაბალშემოსავლიანი ოჯახებიდან, შესაძლოა ვერ იღებდნენ მოტივაციას ოჯახის წევრებისგან და ვერ ახდენდნენ მშობლებისგან სასკოლო მზადყოფნისთვის აუცილებელი სოციალური

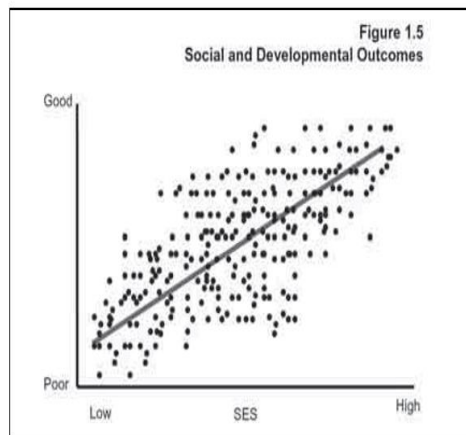
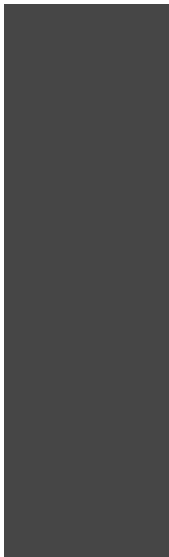
უნარების დასწავლას. ასევე სიღარიბეში მცხოვრები ოჯახებისთვის შეიძლება დამახასიათებელი იყოს მშობლის დაბალი თვითშეგნება განათლების საჭიროებასთან დაკავშირებით. ბავშვებს, რომლებიც არიან დაბალშემოსავლიანი შინამეურნეობიდან, ხშირად აქვთ მწირი სიტყვათა მარაგი, ციფრების/მათემატიკური მოქმედებების ცოდნის დაბალი დონე, კონცენტრაციის ნაკლებობა და ა.შ (Thomas, 2006).

სიღარიბის გავლენა განათლების მაჩვენებელზე ასახულია ადამიანის რესურსის განვითარების დეპარტამენტის კვლევაშიც, რომლის მიხედვითაც, დაბალი შემოსავლის მქონე მოსწავლეები მეტად არიან მიდრეკილნი დატოვონ სკოლა (Human Resources Development Canada, 2000)

Janus-მა იკვლია სკოლები, რომლებშიც არსებობს მაღალი პროცენტული მაჩვენებელი ბავშვებისა, რომლებაც აქვთ დაბალი სასკოლო მზადყოფნა. ამ სკოლებში ბავშვების დაბალი სასკოლო მზადყოფნის მიზეზი აღმოჩნდა ის, რომ ისინი არიან ისეთი სამეზობლოებიდან ან თემებიდან, სადაც არის მაღალი სოციალური რისკი და სიღარიბე (Ferguson, Bovaird, & Mueller, 2007).

1980-იან წლებში ჩატარებულმა ბავშვთა ჯანმრთელობის კვლევამ ონტარიოში ცხადყო, რომ ბავშვებს, რომლებიც ცხოვრობენ სიღარიბეში, უფრო მეტად აქვთ ფსიქიკურ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული პრობლემები და სოციალურ და აკადემიურ ფუნქციონირებასთან დაკავშირებული სირთულეები (Ferguson, Bovaird, & Mueller, 2007).

2003 წელს გამოქვეყნდა პანელური კვლევის ანგარიში, რომელშიც საუბარი იყო, ბავშვებზე, რომლებიც ცხოვრობდნენ დაბალი სოციალურ-ეკონომიკური სტატუსის მქონე ოჯახებში და რომლებიც კვლევის საწყის ეტაპზე იკვლიეს 22 თვის ასაკში, ხოლო შემდეგ 26 წლის ასაკში. კვლევამ აჩვენა, რომ მათი სოციალურ-ეკონომიკური სტატუსი დაბადებისას განსაზღვრავდა მათი განათლების მაჩვენებელს ზრდასრულობაში, ანუ, ბავშვებს, რომლებიც იყვნენ მცირეწონიანები და იყვნენ დაბალი სოციალური ფენიდან, სამომავლოდ არ ჰქონდათ მიღწევები სკოლაშიც (McCain, Mustard, & Shanker, 2007).

Social and developmental outcomes are related to SES. As SES rises, outcomes improve.

წყარო: (McCain, Mustard, & Shanker, 2007)

ჩვენ მიერ შესწავლილი საერთაშორისო კვლევების შედეგები მიუთითებენ, რომ მშობლის განათლების დონესა და ოჯახში სტრესის მაღალ მაჩვენებელს აქვს ნეგატიური გავლენა ბავშვის კოგნიტურ განვითარებასა და აკადემიურ მიღწევებზე. ბავშვის გარემოში არსებული რისკების შემცირება ზრდის მის პოტენციალს განვითარდეს და მიიღოს განათლება. როგორც წესი, მშობლისა და შვილის ურთიერთობა დიდწილად განაპირობებს ბავშვის მზადყოფნას და სასწავლო პროცესში ჩართულობას და არის მნიშვნელოვანი წამახალისებელი ფაქტორი ბავშვისთვის (Ferguson, Bovaird, & Mueller, 2007).

გარდა ამისა, ბავშვები მგრძობიარენი არიან ისეთი გარემო ფაქტორების მიმართ, როგორებიცაა: ძალადობა ოჯახში, ფიზიკური და სექსუალური ძალადობა, მშობლის დეპრესია, მშობლის ნივთიერებაზე დამოკიდებულება და ა.შ.

ეს ფაქტორები გავლენას ახდენენ ბავშვის ემოციურ და ინტელექტუალურ განვითარებაზე. მზრუნველისა და ბავშვის ურთიერთობა უმნიშვნელოვანეს როლს თამაშობს ბავშვის ლექსიკური და კოგნიტური უნარების ჩამოყალიბებაზე, რაც საბოლოოდ აისახება მის დასწავლის უნარზე.

საერთაშორისო კვლევებმა ცხადყო, რომ უგულვებელყოფა, ძალადობა, დეპრესიის მქონე მშობელი ან მშობლის მიერ ნივთიერების მოხმარება ბავშვის

ტვინსა და ბიოლოგიურ შესაძლებლობებზე უარყოფით ზეგავლენას ახდენს.

Martin Teicher თავის კვლევაში ერთმანეთთან აკავშირებს უგულბეღელობის/ ძალადობის გავლენას და ბავშვის ტვინის განვითარებას. ადრეულ ასაკში მიღებული სტრესი უარყოფითად აისახება ტვინის მუშაობაზე და მოზარდობაში ვლინდება როგორც დეპრესია, აგრესია, პოსტტრამატული სტრესი, იმპულსურობა, ჰიპერაქტიურობა ან ნივთიერებებზე დამოკიდებულება (Teicher, 2003). სტრესგანცდილ ბავშვებს ხშირად აქვთ დასწავლის ან ქცევის პრობლემები და აკადემური ჩარმოჩენა (Maughn & McCarthy, 1997).

მნიშვნელოვანია, გავითვალისწინოთ, რომ პროგრამები, რომლებიც არის კომბინირებული და ბავშვის გარდა მოიცავს მშობლის საგანმანათლებლო საჭიროებებზე ზრუნვას, არის უფრო ეფექტური, ვიდრე ის პროგრამები, რომლებიც კონცენტრირებულია მხოლოდ ბავშვზე. სწორედ ამიტომ, სასურველია პროგრამები მიმართული იყოს არა მხოლოდ ბავშვზე, არამედ მოიცავდეს ოჯახის გაძლიერების კომპონენტს (McCain, Mustard, & Shanker, 2007).

ჩვენი კვლევის სამიზნე ჯგუფი იყო მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვები, რომელთაც უშუალო შეხება სიღარიბესთან ამჟამად არ აქვთ და რომელთა საცხოვრებელი პირობები მეტნაკლებად შეესაბამება ბავშვის ნორმალური ფუნქციონირებისათვის საჭირო სტანდარტს. თუმცა, როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, ამ ბავშვების სახელმწიფო ზრუნვის სისტემაში მოხვედრის ძირითადი მიზეზები არის სიღარიბით გამოწვეული ოჯახური დისფუნქცია ან ძალადობა ოჯახში. კვლევების მიხედვით ორივე ფაქტორი მნიშვნელოვან ნეგატიურ გავლენას ახდენს ბავშვის განათლების მოტავიაციასა და მის საგანმანათლებლო მიღწევებზე. იქედან გამომდინარე, რომ კვლევის ფარგლებში ჩვენ მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებელში მყოფი ბავშვების დამოკიდებულებებს ვსწავლობდით განათლების მიმართ, ვვარაუდობთ, რომ ზემოთ აღნიშნულ ფაქტორებს უდაოდ ექნება ნეგატიური გავლენა, თუმცა ჩვენი კვლევის ფარგლებში ამის გამოვლენა იყო შეუძლებელი.

ბარიერები რომლებიც ხელს უშლის წარმატების მიღწევაში (ირლანდიის ომბუცმენის ანგარიშის მიხედვით)

იმისთვის, რომ გაგვეანალიზებინა, თუ რამდენად საყოველთაოა სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ მყოფი ბავშვების პრობლემები და ბარიერები, რომლებიც ხელს უშლის ზრუნავის სისტემაში მყოფ ბავშვებს განათლების მიღებაში, გადავწყვიტეთ, განგვეხილა ირლანდიის ომბუდსმენის ანგარიში.

ომბუდსმენის ანგარიშში ნათქვამია, რომ მომსახურების მიმწოდებლები ძირითადად განათლებასთან დაკავშირებულ შემდეგ ბარიერებს გამოყოფენ:

1. დამახინჯებული/არაადეკვატური კომუნიკაცია ზრუნვის სისტემასა და განათლების მიმწოდებელს შორის;
2. ბავშვების განათლების საჭიროების არაადეკვატური შეფასება;
3. მომსახურების შეცვლის გამო სასკოლო გარემოს ხშირი ცვლა;
4. გაცდენების მაღალი მაჩვენებელი სახელმწიფო ზრუნვის სისტემაში მყოფ ბავშვებში;
5. ქვევითი პრობლემები და სტერეოტიპები;
6. მაღალ ასაკში სკოლის დატოვება (Darmody, McMahon, & Banks, 2013).

სერვისის მიმწოდებლები ხაზს უსვამენ ეფექტური კომუნიკაციის აუცილებლობას სკოლასა და პროვაიდერ ორგანიზაციას შორის, რაშიც იგულისხმება, რომ მნიშველოვანია ამ ორმა სტრუქტურამ ერთმანეთში გაცვალოს ინფორმაცია ბავშვის ყოველდღიურ პრობლემებთან დაკავშირებით (Darmody, McMahon, & Banks, 2013).

ამასთან მიმართებით ერთ-ერთი აღმზრდელი აღნიშნავს „თუ ბავშვს ჰქონდა ცუდი დღე იმის გამო, რომ რაღაც პრობლემა შეემთხვა დედასთან და მამასთან, ჩვენ ამის შესახებ აუცილებლად ვატყობინებთ ხოლმე სკოლას. ეს კარგი მეთოდია და ეხმარება მასწავლებელს, გაიზროს ბავშვის მდგომარეობა და მიუდგეს ბავშვს სათანადოდ, განუსაზღვროს შესაბამისი დატვირთვა ან უბრალოდ გაესაუბროს შესვენების დროს“ (Darmody, McMahon, & Banks, 2013).

კიდევ ერთი პრობლემა, რასაც მომსახურების მიმწოდებლები ასახელებენ,

არის აღმზრდელების ხშირი ცვლა, სოციალური მუშაკების ნახევარგანაკვეთიანი სამუშაოები და პერსონალის ჩანაცვლება. ეს ყველაფერი ბავშვების მხრიდან უკავშირდება ხელახალი ურთიერთობების ჩამოყალიბების და ნდობის დამყარების სირთულეს. გარდა ამისა, პერსონალის ცვლამ შესაძლოა გამოიწვიოს ინფორმაციის კარგვა, მოვალეობების სხვადასხვაგვარი ხედვა და გაუგებრობა (Darmody, McMahon, & Banks, 2013).

ბავშვის ზრუნვაში ჩართული პირები აღნიშნავენ, რომ ზრუნვაში მყოფ ბავშვებს აქვთ საშუალოზე დაბალი აკადემიური მიღწევები და სპეციალური სწავლების საშუალოზე მაღალი საჭიროება. მომსახურების მიმწოდებლები ასახელებენ სავარაუდო ფაქტორებსაც, რაც გავლენას ახდენს მათ დაბალ აკადემიურ მოსწრებაზე. მათი თქმით, ეს შესაძლოა იყოს სწავლის სირთულე, სოციალურ-ეკონომიკური ფაქტორები, უფროსების მიმართ ნდობის არ ქონა, ან უბრალოდ ყოველდღიური სტერსი (Darmody, McMahon, & Banks, 2013).

პრობლემას წარმოადგენს ისიც, რომ ხშირად ხდება სკოლის გამოცვლა ზრუნვის დაწესებულების ცვლილების გამო. ეს განპირობებულია იმით, რომ სოციალურ მუშაკებს ყოველთვის არ შეუძლიათ ბავშვის ისეთ მიმღებ ოჯახში განთავსება, რომელიც არის იმავე გეოგრაფიულ არეალში, სადაც მცირე საოჯახო ტიპის სახლი მდებარეობდა. სკოლის ცვლილება განაპირობებს გარკვეულ სირთულეებს, მაგალითად: ახალ მასწავლებლებთან და მოსწავლეებთან შეგუება, ახალ წესებს მორგება, ძველი სოციალური კავშირების დაკარგვა და ა.შ (Darmody, McMahon, & Banks, 2013).

მომსახურების მიმწოდებლები მიიჩნევენ, რომ პრობლემები, რომლებსაც ბავშვები აწყდებიან არის მრავალმხრივი. ისინი გამოყოფენ ისეთ ყოველდღიურ ფაქტორებს, როგორებიცაა, მაგალითად, დილემა, უთხრან თუ არა ზრუნვაში მყოფმა ბავშვებმა კლასელებს სად ცხოვრობენ. ერთ-ერთ აღმზრდელი ამბობს, რომ ბავშვები ჩამოდინან ერთი გაჩერებით გვიან და ბრუნდებიან სახლებში სხვადასხვა გზებით, რათა კლასელებმა ვერ გაიგონ მათი საცხოვრებელი. დილემური საკითხია ასევე,

დაპატიჟონ თუ არა დაბადების დღეებზე კლასელები (Darmody, McMahon, & Banks, 2013).

მომსახურების მიმწოდებლების თქმით, საერთო პოპულაციასთან შედარებით მაღალია გაცდენების რაოდენობა იმ ბავშვებში, რომლებიც იმყოფებიან სახელმწიფო ზრუნვაში. ზოგჯერ ისინი უბრალოდ წყვეტენ სკოლაში სიარულს, ან ქცევის სირთულის გამო სკოლა უარს ეუბნება სწავლის გაგრძელებაზე (Darmody, McMahon, & Banks, 2013).

მომსახურების მიმწოდებელთა უმეტესობის აზრით, ბავშვის რთული ქცევა მომდინარეობს ადრეულ ასაკში განცდილი სტრესისგან. აღმზრდელები თვლიან, რომ მასწავლებლები უკეთ გაუგებდნენ ბავშვებს, მათ რომ სცოდნოდათ ამ ბავშვების წარსული გამოცდილება რამაც განაპირობა მცირე საოჯახო ტიპის სახლში მოხვედრა და ყოველდღიური ცხოვრების პრობლემები რომელსაც აწყდებიან (Darmody, McMahon, & Banks, 2013).

ასევე მნიშვნელოვანია, რომ ბავშვის რთულმა ქცევამ შესაძლოა გამოიწვიოს მისთვის იარლიყის მიკვრა. ზოგიერთი მომსახურების მიმწოდებელი აღნიშნავს იმასაც, რომ ზრუნვაში მყოფი ბავშვები ზოგჯერ თავად ქმნიან ნეგატიურ სტერეოტიპებს საკუთარ თავზე, რადგან აქვთ დაბალი თვითშეფასება. მაგალითად, ერთ-ერთი აღმზრდელის აზრით, ზოგჯერ ბავშვი იქცევა ისე, როგორც „კლასის ჯამბაზი“, რათა დაიმსახუროს ყურადღება კლასელებისგან და გარშემომყოფთაგან (Darmody, McMahon, & Banks, 2013).

პროვაიდერები აღნიშნავენ, რომ ხშირად ჰქონიათ შემთხვევები, როდესაც სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ მყოფი ბავშვები ტოვებენ სასწავლო დაწესებულებას ნაადრევად. მათი თქმით, ამას მრავალმხრივი მიზეზი შეიძლება ჰქონდეს - მათ შორის პირადი პრობლემები, ან ზრუნვის დაწესებულებასა და ოჯახში არსებული სირთულებები. ანგარიშში ერთ-ერთი პროვაიდერი ამბობდა - “რაც უფრო იზრდება ბავშვი, მით უფრო ძნელი ხდება მისი იძულება ისწავლოს და დარჩეს განათლების სისტემაში“ (Darmody, McMahon, & Banks, 2013).

ზრუნვის ქვეშ მყოფი ბავშვები და ბაზისური უსაფრთხოების განცდა

აბრაამ მასლოუ 1942 წელს თავის ნაშრომში „ადამიანური მოტივაციის თეორია“ საუბრობდა მოთხოვნილებათა იერარქიაზე, როგორც ადამიანის მოტივაციის განმაპირობებელ ფაქტორებზე. მასლოუს თეორია წარმოდგენილია პირამიდის სახით, რომელსაც აქვს 5 საფეხური. პირველ ორ მოთხოვნილებას მასლოუ უწოდებს პირველად მოთხოვნილებებს, ხოლო მესამედან დაწყებული მოთხოვნილებები შექმნილი სახისაა. თეორიის თანახმად, ადამიანს უფრო მაღალი მოთხოვნილება მაშინ უჩნდება, როდესაც წინა საფეხურის მოთხოვნილება მეტნაკლებად მაინცაა დაკმაყოფილებული. მასლოუს თეორიაში მოთხოვნილებები დაყოფილია საფეხურებად:

1. ფიზიოლოგიური
2. უსაფრთხოება
3. სოციალური (მეგობრობა, თანამშრომლობა, სიყვარული, მიკუთვნებულობა)
4. დაფასება
5. თვითრეალიზაცია (Maslow, 1943)

მასლოუს მიაჩნდა, რომ თუ ადამიანი ახერხებს რომელიმე მოთხოვნილების დაკმაყოფილებას, იგი მოტივატორად აღარ განიხილება და პიროვნება იწყებს იერარქიის მომდევნო საფეხურზე გადასვლას (Maslow, 1943).

მასლოუს პირამიდაში მეორე საფეხური უკავია დაცულობის განცდას და გულისხმობს ადამიანს ჰქონდეს ომისგან, ოჯახური ძალადობისგან, ეკონომიური უსაფრთხოებისგან, ან ჩაგვრისგან დაცული გარემო (Maslow, 1943).

ხშირად, იმ მიზეზებს შორის, რომლებიც განაპირობებს ბავშვის სახელმწიფო ზრუნვაში განთავსებას, სახელდება: ძალადობა ოჯახში, დისფუნქციური ოჯახები ან უკიდურესი სიღარიბე. მასლოუს თეორიის თანახმად კი, ადამიანებს, რომლებსაც არ აქვთ დაკმაყოფილებული უსაფრთხოების საბაზისო განცდა, აქვთ გაძლიერებული სურვილი იყვნენ დაცულები. შესაძლოა, სწორედ ამით აიხსნას ფაქტი, რომ ჩვენ მიერ ჩატარებულ კვლევაში მოზარდთა დიდი ნაწილი სასურველ პროფესიად ასახელებდა პოლიციელობას, გამომძიებლობას ან ჯარისკაცობას, პროფესიებს, რომლებიც მეტნაკლებად დაცულობასთან ასოცირდება.

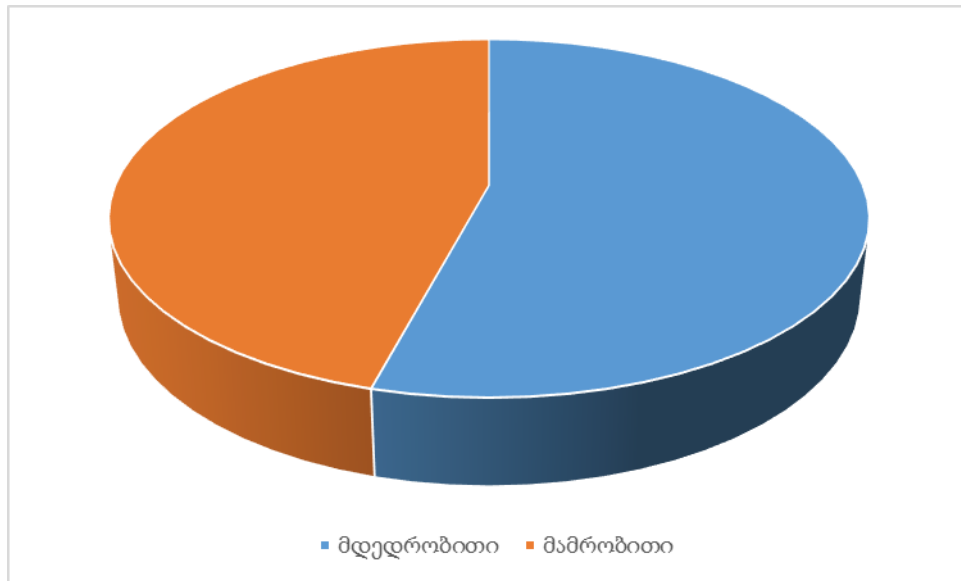
მასლოუს თეორიაში ასევე აღნიშნულია, რომ თუ ადამიანს არ აქვს დაკმაყოფილებული უსაფრთხოების განცდა, ის ვერ ახერხებს მიაღწიოს თვითაქტუალიზაციის საფეხურს, რაც თავის თავში გულისხმობს პროფესიულ მისწრაფებებში გარკვევას და წარმატების მიღწევას (Maslow, 1943). შესაძლოა, სწორედ ამიტომ, საკუთარი წარსული გამოცდილების გათვალისწინებით, ზრუნვაში მყოფ ბავშვებს მეტად უჭირთ სამომავლო პერსპექტივებისა და პროფესიული ორიენტაციის განსაზღვრა.

ნაშრომის ფარგლებში შევეცდებით, მიმოვიხილოთ ის ფაქტორები, რომლებიც გავლენას ახდენს ზრუნვაში მყოფი ბავშვების ბაზისური უსაფრთხოების განცდის დარღვევასა და განათლების, როგორ თვითაქტუალიზაციის საფეხურის, არაპრიორიტეტულობაზე.

მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების დემოგრაფიული მახასიათებლები

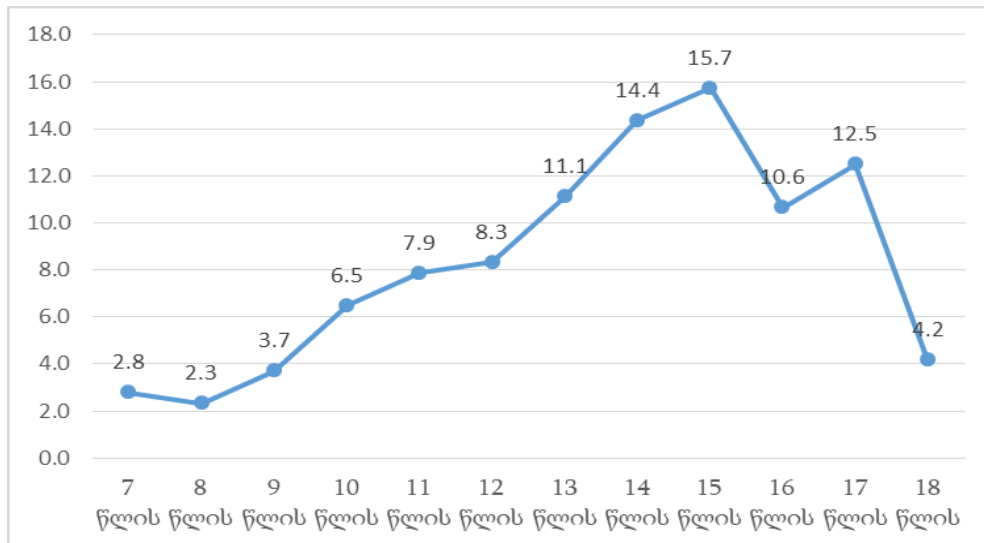
კვლევის ფარგლებში სულ გამოვიკითხეთ 216 მცირე საოჯახო ტიპის სახლში მცხოვრები ბავშვი. კვლევამ მოიცვა 46 მცირე საოჯახო ტიპის სახლი. გამოკითხულ რესპონდენტებს შორის, სქესობრივი თანაფარდობა არის შემდეგი: გამოკითხულთა 46% მამრობითი სქესის წარმომადგენელია, ხოლო 54% - მდედრობითი (იხ. გრაფიკი #1). გენერალურ ერთობლიობაში სქესობრივი განაწილების შესახებ ინფორმაციის არქონის გამო, ვერ მოვახერხეთ ამ მონაცემების ვალიდურობის განსაზღვრა.

გრაფიკი #1 - მსტს-ში მცხოვრები ბავშვების სქესობრივი განაწილება (N=216)

კვლევის მიმდინარეობისას გამოკითხულნი იყვნენ 6-დან 18 წლამდე ბავშვები. ბავშვების ასაკობრივი განაწილება ასახულია მეორე გრაფიკზე. კვლევის შედეგად გამოვლინდა, რომ მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში შეიმჩნევა 12-დან 15 წლამდე მოზარდთა სიჭარბე, შესაბამისად, სკოლის ასაკის ბავშვებს შორის ასაკის საშუალო მაჩვენებელი 13,6 წელი (იხ. გრაფიკი #2).

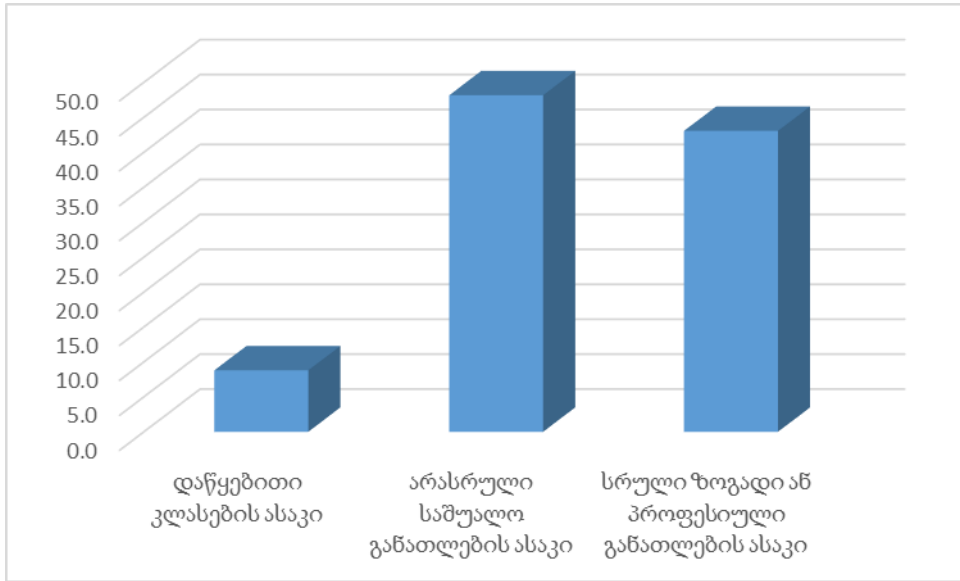
გრაფიკი #2 - მსტს-ში მცხოვრები ბავშვების ასაკი (N=216)

ასაკის, როგორც განათლების მიმართ დამოკიდებულების ერთ-ერთი დეტერმინანტის გამოყენების მიზნით, მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებლებში მცხოვრები ბავშვების ასაკი დავაჯგუფეთ ზოგად საგანმანათლებლო სისტემის სტრუქტურის შესაბამისად (იხ. გრაფიკი #3):

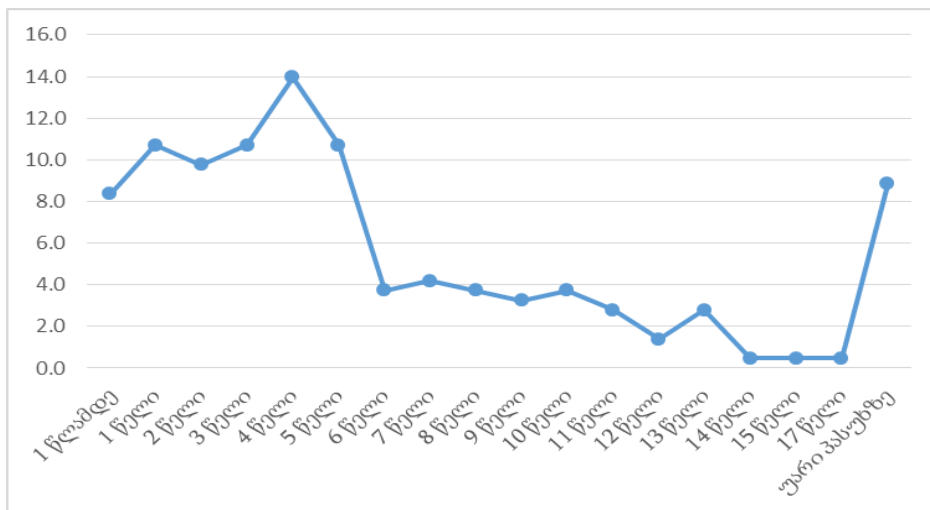
1. დაწყებით სასკოლო საფეხურზე მყოფი ბავშვები (6-9 წელი) – 7%.
2. არასრული საშუალო განათლების საფეხურზე მყოფი ბავშვები (10-14 წელი) – 45%.
3. სრული ზოგადი განათლების საფეხურზე მყოფი ან პროფესიული სასწავლებლის ბაზაზე მყოფი ბავშვები (15-18 წელი) – 40%.

გრაფიკი #3 - მსტს-ში მცხოვრები ბავშვების ასაკი (N=216)

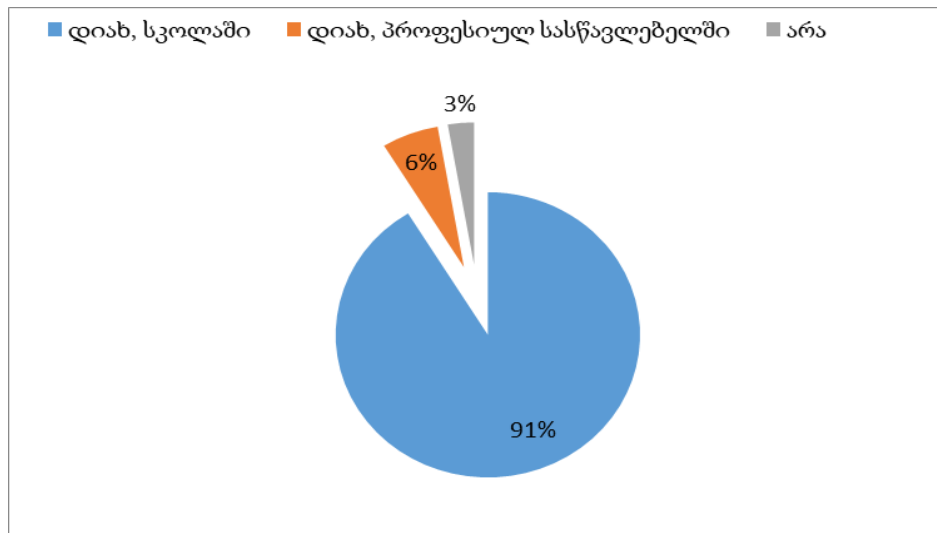
216 ბავშვის მონაცემებზე დაყრდნობით, ამჟამად მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში უმეტესად არიან ბავშვები, რომლებიც 1-4 წელია აღარ ცხოვრობენ ბიოლოგიურ ოჯახებში. ნაკლებია იმ ბავშვების წილი, რომლებიც მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებლებში 6 და მეტი წელი ცხოვრობენ (იხ. გრაფიკი #4). მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებლებში ბავშვების ცხოვრების ხანგრძლივობის საშუალო მაჩვენებელი 5,13 წელია.

გრაფიკი #4 - რამდენი ხანია რაც ოჯახში არ ცხოვრობ? (N=216)

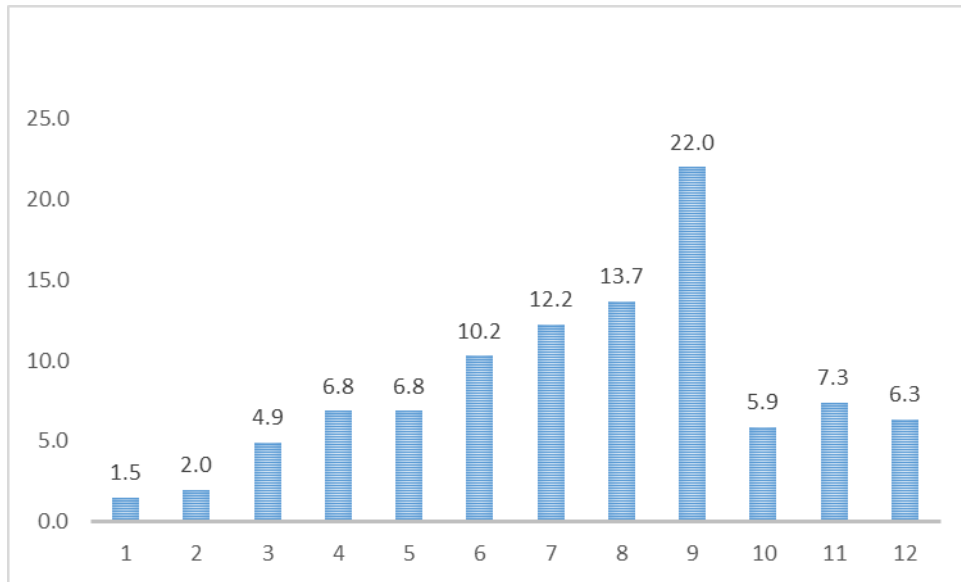
რაც შეეხება ბავშვების განაწილებას კლასების მიხედვით, კითხვაზე - „დადიხარ თუ არა საგანმანათლებლო დაწესებულებაში?“ - პასუხი 216 რესპოდენტიდან 205-მა გაგვცა, რადგან გამოკითხულ ბავშვებს შორის იყო 11 მოზარდი, რომლებიც ამჟამად სკოლაში არ დადიოდნენ, იმის გამო, რომ ან იყვნენ პროფესიული სასწავლებლის სტუდენტები, ან შეწყვეტილი ჰქონდათ სკოლაში სიარული და ელოდებოდნენ გამოცდების შედეგებს პროფესიული სასწავლებლიდან.

გრაფიკი #5 - დადიხარ თუ არა საგანმანათლებლო დაწესებულებაში? (N=216)

სიხშირეების გადანაწილებაზე დაყრდნობით, ამ 205 ბავშვს შორის ყველაზე მეტია მეშვიდე, მერვე და მეცხრე კლასელთა რაოდენობა (იხ. გრაფიკი #6), რაც შეესაბამება მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებლებში მცხოვრებ ბავშვთა ასაკობრივ განაწილებას, და მიუთითებს იმაზე, რომ მოსწავლეებს ფორმალურად არ აქვთ საგანმანათლებლო ჩამორჩენა.

გრაფიკი #6 - მსტს-ში მცხოვრები ბავშვების განაწილება კლასების მიხედვით (N=205)

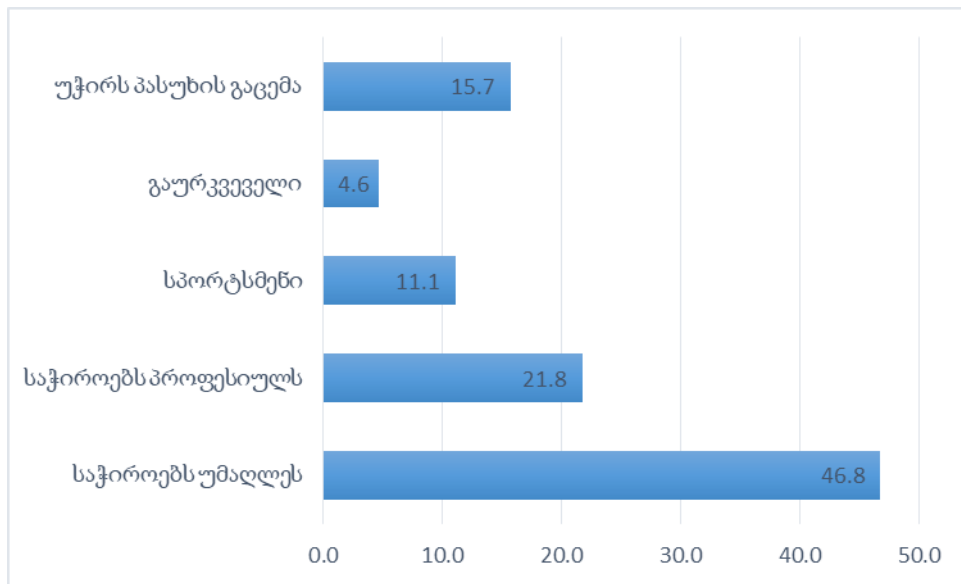

მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების პროფესიული ორიენტაციები და საგნობრივი ინტერესები

საერთაშორისო კვლევების თანახმად, სახელმწიფო ზრუნვაში მყოფი ბავშვების მხოლოდ მცირე ნაწილი აგრძელებს სწავლას უმაღლეს სასწავლებლებში. შესაბამისად, ჩვენი ინტერესი იყო, შეგვეფასებინა, ფიქსირდება თუ არა საქართველოს შემთხვევაში მსგავსი ტენდენცია. ამ მიზნით განვსაზღვრეთ მოზარდთა როგორც პროფესიული ორიენტაციები, ისე მათი სამომავლო საგანმანათლებლო გეგმები.

კითხვაზე – „ვინ გინდა გამოხვიდე როცა გაიზრდები?“ – პასუხი გაგვცა 216-ვე რესპოდენტმა, აქედან 16% უჭირს პასუხის გაცემა აღნიშნულ კითხვაზე. ყველაზე სასურველ პროფესიებად დასახელდა პოლიციელის, ექიმის, იურისტის და ფეხბურთელის პროფესიები. სიხშირეების გაზნევის ფართო დიაპაზონის გამო, პასუხები დავაჯგუფეთ რამდენიმე კატეგორიად. დასახელებული პროფესიებიდან რესპოდენტთა 47% ასახელებს პროფესიებს, რომლებიც საჭიროებს უმაღლესი განათლების მიღებას, 22% ისეთ პროფესიებს, რომელთა დაუფლებაც პროფესიულ სასწავლებლებში შეიძლება, 16% უჭირს პასუხის გაცემა, სპორტსმენობა უნდა 11%-ს, ხოლო 5%-ს იკავებს ისეთი პროფესიები, რომლებიც ისწავლება როგორც უმაღლეს სასწავლებელში, ასევე პროფესიულ კოლეჯებში, მაგალითად, ოპერატორობა, პროგრამირება და ა.შ (იხ. გრაფიკი #7).

გრაფიკი #7 - მსტს-ში მცხოვრები ბავშვების პროფესიული ინტერესი (N=216)

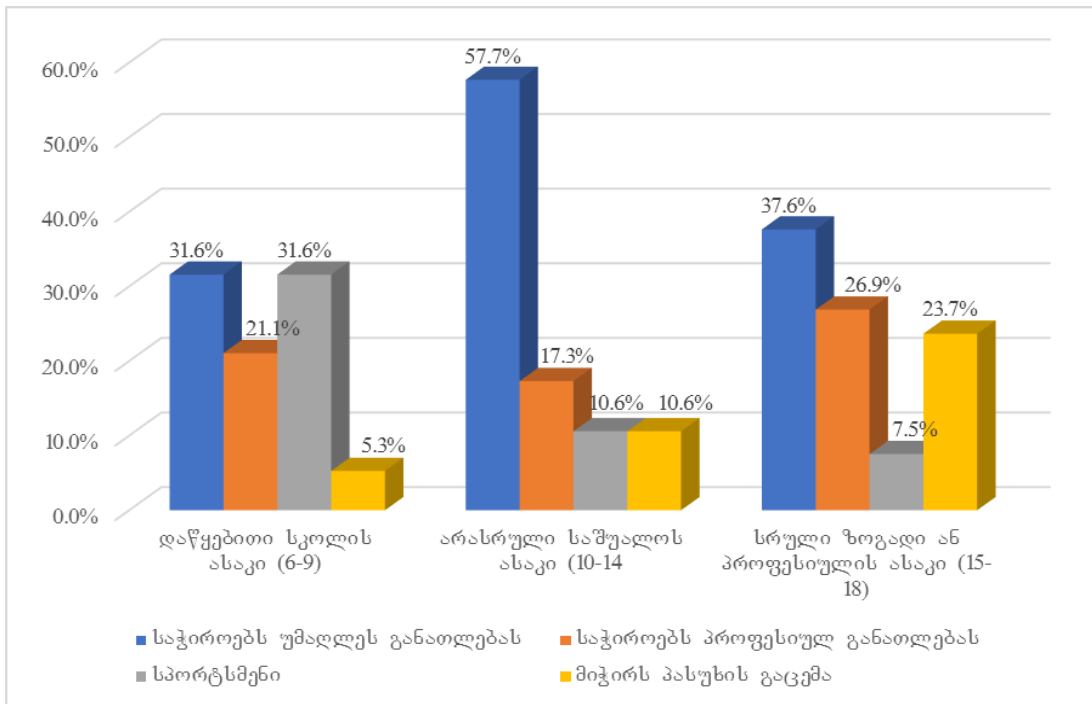

რომ გავაერთიანოთ აღნიშნული პროცენტული მაჩვენებლები, დავინახავთ, რომ დასახელებული პროფესიებიდან 46% არის ის პროფესიები, რომელთაც სჭირდებათ უმაღლესი განათლების მიღება, ხოლო 33% პროფესიულ კვალიფიკაციას ეფუძვნება. პროფესიული ორიენტაციის განსაზღვრისას რესპონდენტის სქესს გავლენა არ აქვს, თუ არ ჩავთვლით იმ ფაქტს, რომ სპორტსმენობის სურვილი ძირითადად ვაჟებში ფიქსირდება.

აღსანიშნავია ტენდენცია, რომ რესპონდენტების ასაკსა და სამომავლო პროფესიულ ორიენტაციას შორის დაფიქსირდა სუსტი კორელაცია (0.186). გრაფიკზე #8 ასახულია, რომ სამომავლო პროფესიული ორიენტაციის განსაზღვრა ყველაზე მეტად სკოლის დამამთავრებელი ასაკის, ან პროფესიული განათლების ეტაპზე მყოფ რესპონდენტებს უჭირთ (23.7%). აღსანიშნავია, რომ დაწყებითი სკოლის ასაკის რესპონდენტებს უფრო ხშირად აქვთ სურვილი იყვნენ სპორტსმენები, და სხვა ჯგუფებთან შედარებით ამ კატეგორიაში დაბალია ისეთი პროფესიების დაუფლების სურვილი, რომლებიც უმაღლეს განათლებას საჭიროებს. ისეთი პროფესიების დაუფლების სურვილი, რომლებიც უმაღლეს განათლებას საჭიროებს მაღალია არასრული საშუალო განათლების ასაკის მოზარდებში (მათი 57% უთითებს

შესაბამის პროფესიებს) და შედარებით იკლებს უფრო ზედა ჯგუფში. ამის ერთ-ერთი განმარტობებელი ისიც, არის, რომ ზედა ასაკობრივი ჯგუფის წარმომადგენლებმა უკვე აირჩიეს პროფესიული სასწავლებლებში განათლების მიღება. ისეთი პროფესიის დაუფლების სურვილი, რომელიც საჭიროებს მხოლოდ კოლეჯის განათლებას შედარებით მაღალია ზედა ასაკობრივ ჯგუფში (26.9%), საშუალო დაბალ ასაკობრივ ჯგუფში (21.1%) და დაბალია საშუალო ასაკობრივ ჯგუფში (17.3%).

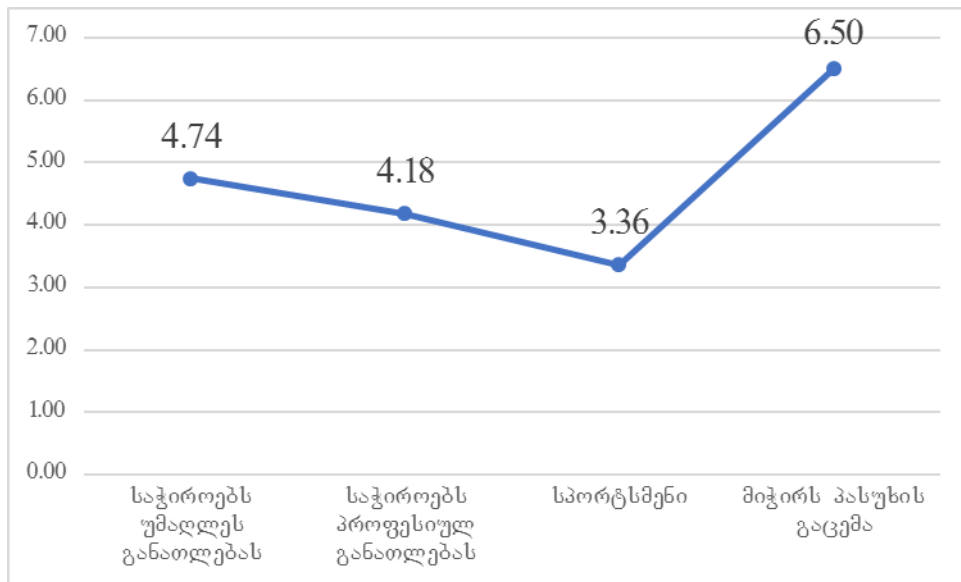
გრაფიკი #8 - მსტს-ში მცხოვრები ბავშვების პროფესიული ინტერესი და ასაკობრივი ჯგუფები (N=216)

ის ფაქტი, რომ ასაკის მატებასთან ერთად მოზარდის სამომავლო პროფესიული ორიენტაცია უფრო ბუნდოვანი ხდება საყურადღებოა, განსაკუთრებით იმ ფონზე, რომ 14 წლიდან მოზარდებში ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტის შესაბამისად, პროვაიდერი ორგანიზაციის წარმომადგენლები უნდა იწყებდნენ ბავშვის პროფესიულ თვითგამორკვევაზე ზრუნვასა და ხელშეწყობას. აქვე გასათვალისწინებელია კვლევის პროცესში გამოვლენილი კიდევ ერთი ტენდენცია: სუსტი კორელაცია დაფიქსირდა მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებელში ცხოვრების

ხანგრძლივობასა და პროფესიულ ორიენტაციას შორის. იმ მოზარდებს, რომელთაც უჭირთ, განსაზღვრონ მათთვის სასურველი პროფესია, საშუალოდ ექვს ნახევარი წელი აქვთ გატარებული მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებელში (იხ. გრაფიკი #9). იქედან გამომდინარე, რომ სპორტსმენობა ძირითადად მცირე ასაკის მოზარდებთ სურთ, მათი საცხოვრებელში ცხოვრების საშუალო ხანგრძლივობაც დაბალია.

გრაფიკი #9 - მსტს-ში მცხოვრები ბავშვის პროფესიული ინტერესი, მათი მსტს-ში ცხოვრების ხანგრძლივობის საშუალო მაჩვენებლის მიხედვით

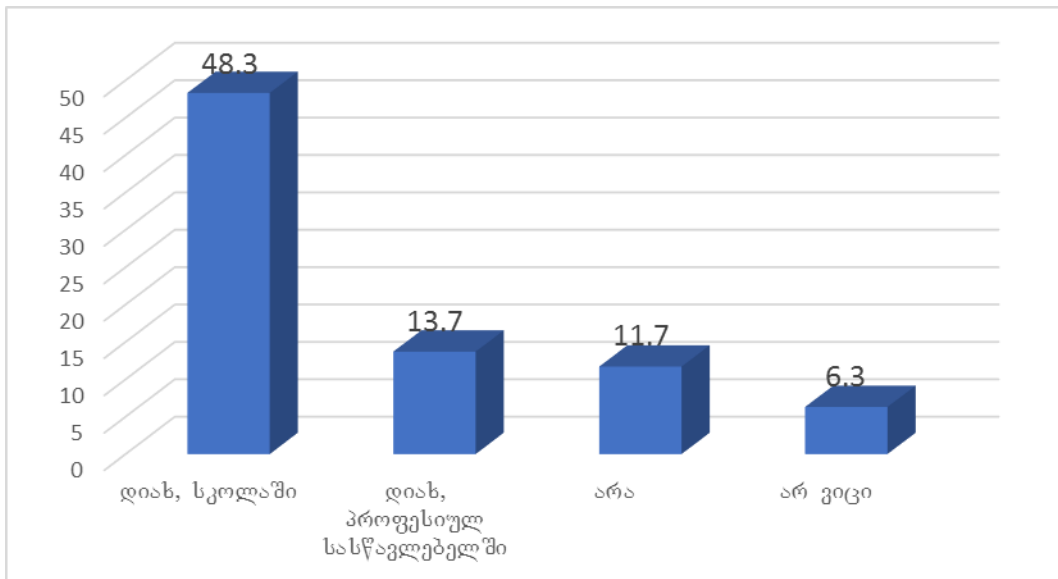

როგორც კანონმდებლობის ანალიზისას დავინახეთ, სერვისის მიმწოდებელ ორგანიზაციებს აქვთ ვალდებულება იზრუნონ 14 წელს ზემოთ მყოფი მოზარდის პროფესიულ თვითგამორკვევაზე, თუმცა როგორც რაოდენობრივი კვლევის ფარგლებში გამოვლინდა, მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებლებში მოზარდების ასაკის მატებასა და მათი საცხოვრებელში გატარებული წლების მატებასთან ერთად, მათი პროფესიული ორიენტაციები ბუნდოვანი ხდება. თვისებრივი ინტერვიუების დროს გამოკითხულ ადამიანებს ვეკითხებოდით, თუ რამდენად ზრუნვენ სისტემაში მყოფ ბავშვებს მიაწოდონ ინფორმაცია პროფესიულ ორიენტაციაზე. თბილისის ერთ-ერთი მცირე საოჯახო ტიპის სახლის მენეჯერი ინტერვიუს მსვლელობისას აღნიშნავდა, რომ მათი ორგანიზაციის შემთხვევაში აღმზრდელი ახდენს ბავშვის

ინტერსების იდენტიფიცირებას და მისი ძლიერი მხარეების გათვალისწინებით ხდება პროფესიული ინტერესების განსაზღვრა. ინტერესების განსავითარებლად და არაფორმალური განათლების ხელშესაწყობად ისინი იყენებენ აღმზრდელებისა და მოხალისეების რესურსს, მემორანდუმებს, რომელთა მეშვეობითაც ბავშვს რთავენ სხვადასხვა აქტივობაში და პირად კონტაქტებს. სხვა მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებლის მენეჯერის თქმით, ბავშვებისთვის პროფესიული და არაფორმალური განათლების მისაწოდებლად ხშირად იყენებენ კერძო ტრენერებს, რომლებიც ბავშვებს სხვადასხვა ხელობას ასწავლიან.

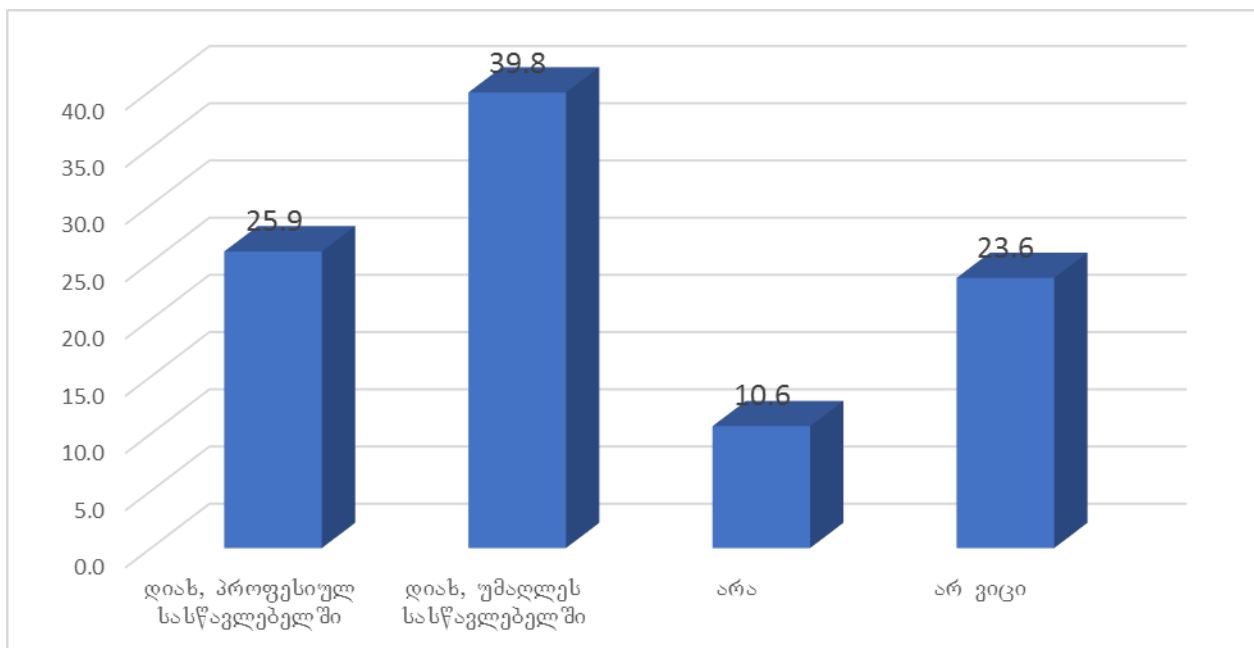
გარდა სასურველი პროფესიის არჩევისა, კვლევის პროცესში მოზარდებს ვეკითხებოდით სამომავლოდ სწავლის გაგრძელების ფორმალურ მხარეზეც. მეცხრე კლასის ჩათვლით, მოსწავლეებს ვეკითხებოდით აპირებდნენ თუ არა მეცხრე კლასის დასრულების შემდეგ სწავლის გაგრძელებას. რესპონდენტების 48.3% კვლავ აპირებს სწავლის გაგრძელებას სკოლაში, პროფესიულ სასწავლებელში სწავლის გაგრძელებას აპირებს 13.7%, ხოლო სწავლის შეწყვეტას ფიქრობს 11.7% (იხ. გრაფიკი #10).

*გრაფიკი #10 - აპირებ თუ არა სწავლის გაგრძელებას 9 კლასის დასრულების შემდეგ?
(N=216)*

შემდეგ კითხვას – „აპირებთ თუ არა სწავლის გაგრძელებას სკოლის ან პროფესიული სასწავლებლის დასრულების შემდეგ?“ – ვუსვამდით ყველა რესპონდენტს. შორეულ პერსპექტივაზე რესპოდენტთა წარმოდგენები უფრო ბუნდოვანი ხდება (23.6%-ს უჭირს პასუხის გაცემა). უმაღლეს სასწავლებელში სწავლის გაგრძელებას ფიქრობს მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებელში მცხოვრებთა 39.8%, ხოლო პროფესიულ სასწავლებლებში 25.9%. სწავლის შეწყვეტას ფიქრობს რესპონდენტთა მეთათედი (იხ. გრაფიკი #11)

გრაფიკი #11 - აპირებ თუ არა სწავლის გაგრძელებას სკოლის ან პროფესიული სასწავლებლის შემდეგ? (N=205)

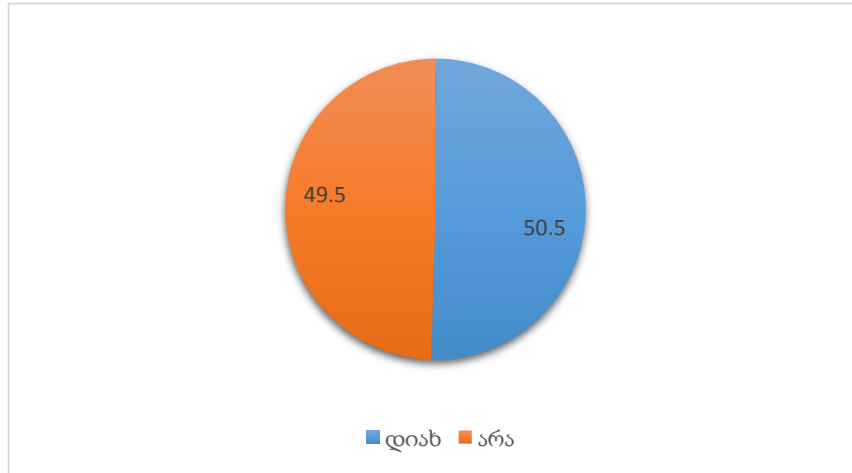

მოზარდთა ზოგადი პროფესიული არჩევანი და ფორმალურ საგანმანათლებლო საფეხურზე სწავლის გაგრძელების სურვილი კვლევის შედეგად თითქმის თანხვედრაშია. გამოკითხულთა 40% აპირებს უმაღლესი განათლების მიღებას, მაშინ როცა მოსწავლეთა 46.8%-ს აქვს სურვილი დაეუფლოს ისეთ პროფესიებს, რომლებიც საჭიროებენ უმაღლეს განათლებას. საერთაშორისო კვლევებთან შედარების მიზნით, განვიხილოთ საქართველოს მოსახლეობის

მიღწეულ განათლების დონე: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის 2014 წელს ჩატარებული აღწერის თანახმად, მოსახლეობის 26,7 პროცენტი უმაღლესი განათლების მქონეა, პროფესიულის - 17,4 პროცენტი, სრული ზოგადი განათლების (საშუალო განათლება) - 36,7 პროცენტი. ზოგადი განათლების საბაზო საფეხური მიუთითა 8,4 პროცენტმა, ხოლო დაწყებითი საფეხური - 5,7 პროცენტმა. ჩვენ, რა თქმა უნდა, ვითვალისწინებთ, იმ ფაქტს, რომ ჩვენ მიერ ჩატარებულ კვლევაში ასახულია არა რეალურად მიღწეული განათლების დონე, არამედ მოზარდთა სამომავლო ორიენტაციები, თუმცა დაშვების დონეზე შეგვიძლია ვთქვათ, რომ მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებლებში მცხოვრებ მოზარდებს აქვთ უფრო მაღალი განათლების საფეხურის დასრულების სურვილი, ვიდრე ეს გენერალური ერთობლიობაში განათლების მიღწეული დონით ფიქსირდება.

კვლევის პროცესში ასევე გამოვავლინეთ მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებლებში მცხოვრებ მოზარდთა საგნობრივი ინტერესები. კითხვაზე „ემზადებით თუ არა სასკოლო საგნებში?“ დაახლოებით თანაბრად პასუხობენ „დიახს“ და „არას“ (იხ. გრაფიკი #12). ეს არის, ერთი მხრივ, კარგი ფაქტი, რადგან პროვაიდერი ორგანიზაციები უზრუნველყოფენ ბავშვის დამატებით მომზადებას რეპეტიტორებთან, თუმცა, მეორე მხრივ, შესაძლოა, მიუთითებდეს სკოლაში მიღებული განათლების ხარვეზებზე, რომლებიც, ზოგადად, საქართველოს განათლების სისტემის ხარვეზიცაა.

გრაფიკი #12 - მსტს-ში მცხოვრები ბავშვები ემზადებიან თუ არა სასკოლო საგნებში (N=216)

კვლევის შედეგებიდან ჩანს, რომ ბავშვების 31.2%-ს ყველაზე მეტად ინგლისური ენა უჭირთ და შესაბამისად, ამ საგანში ემზადება. კერძო გაკვეთილების საჭიროებით მეორე ადგილზე მათემატიკაა, რომელშიც რესპონდენტთა 25.2% ემზადება. რესპონდენტთა 12% ემზადება ქართულ ენასა და ლიტერატურაში, ხოლო რუსულ ენაში – 8.8% (დეტალური ინფორმაცია იხ. ცხრილზე #1). მნიშვნელოვანია, რომ სახალხო დამცველის 2015 წლის ანგარიშში ზუსტად იგივეა აღნიშნული, რაც მიუთითებს იმაზე, რომ 2 წლის განმავლობაში ამ მხრივ არაფერი შეცვლილა.

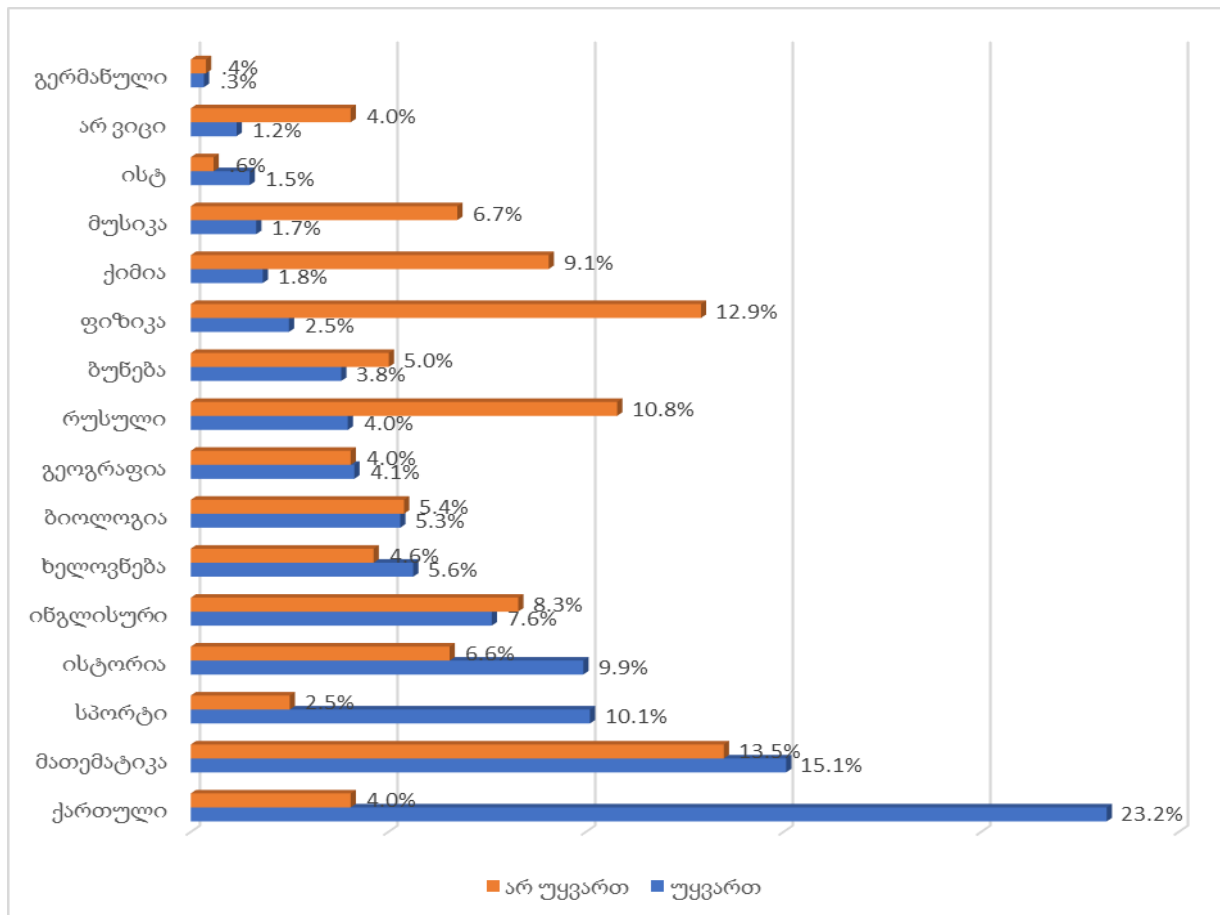
ცხრილი #1: რომელ საგნებში ემზადებიან მსტს-ში მცხოვრები ბავშვები (N=216)

ინგლისური ენა	31.2%
მათემატიკა	25.2%
ქართული ენა	12.0%
რუსული ენა	8.8%
ისტორია	3.2%
გეოგრაფია	2.8%
უნარები	2.8%
გერმანული ენა	2.4%
ბიოლოგია	2.4%
ფიზიკა	2.0%

საგნობრივი ორიენტაციების გასარკვევად, მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებელში მცხოვრებ რესპონდენტებს ვთხოვდით, დაესახელებინათ, ყველაზე

მეტად რომელი სამი საგანი უყვარდათ, ან არ უყვარდათ. იმ საგნებს შორის, რომლებიც ყველაზე მეტად უყვართ რესპონდენტებს ლიდერობს ქართული ენა და ლიტერატურა (23.2%), მათემატიკა (15.1%), სპორტი (10.1%), ისტორია (9.9%) და ინგლისური ენა და ლიტერატურა (7.6%). მოზარდების ნეგატიური განწყობა მაღალია შემდეგი საგნების მიმართ: მათემატიკა (13.5%), ფიზიკა (12.9%), რუსული (10.8%), ქიმია (9.1%), ინგლისური ენა და ლიტერატურა (8.3%). ზოგადი შეფასებით კი, ვლინდება ტექნიკური საგნების უფრო ნეგატიური შეფასება, ვიდრე ჰუმანიტარული საგნებისა. თუმცა ამ ტენდენციას არღვევს უცხო ენები, რომელთა მიმართ ნეგატიური განწყობა მაღალია, რაც იწვევს სწორედ ამ საგნებში მომზადების მაღალ მოთხოვნილებას (იხ. გრაფიკი #13).

გრაფიკი #13 - მსტს-ში მცხოვრებ ბავშვებს რომელი 3 საგანი უყვართ და არ უყვართ (N=216)

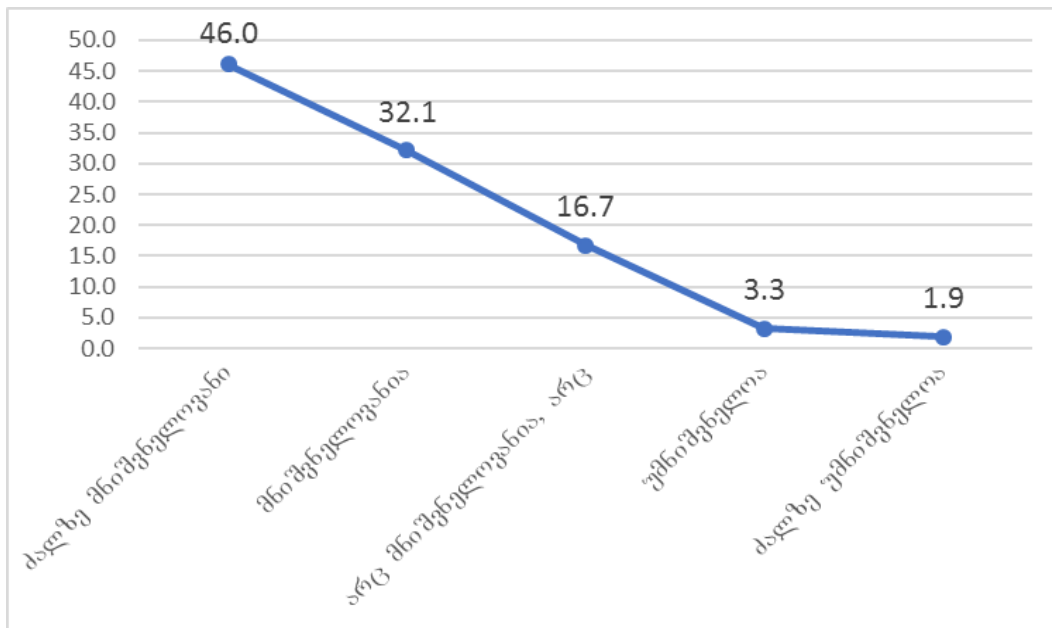

მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები მოზარდების დამოკიდებულება განათლების მიმართ

რაოდენობრივი კვლევის დროს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საკვლევ თემას წარმოადგენდა მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების დამოკიდებულება განათლებისადმი - თუ რამდენად მნიშვნელოვანია მათთვის განათლება, უყვართ თუ არა სწავლა, როგორ გრძნობენ თავს სკოლაში და როგორ აფასებენ საკუთარ აკადემიურ მოსწრებას.

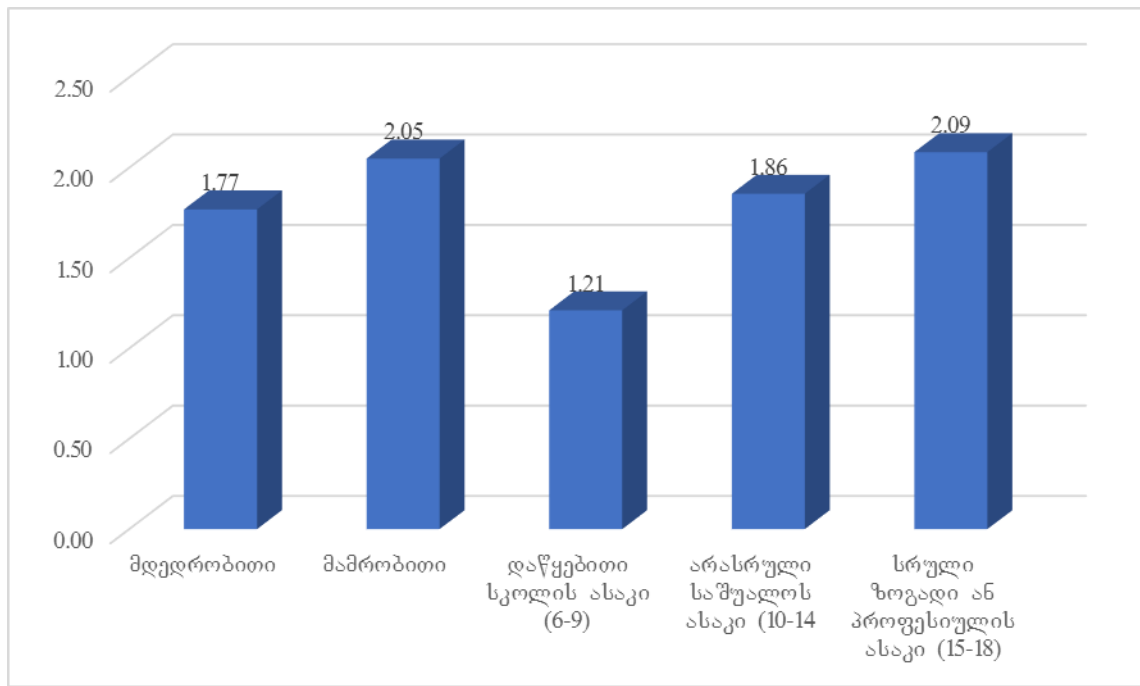
კვლევის ფარგლებში გამოკითხულ მოსწავლეთა 78.1%-თვის სწავლა მნიშვნელოვანი, ან ძალზე მნიშვნელოვანია (იხ. გრაფიკი #14), მაშინ როდესაც სწავლის მიმართ ნეგატიურად განწყობილი მოსწავლეთა წილი მხოლოდ 5.1%-ია. შეფასების 5-ბალიან სკალაზე (სადაც 1 ნიშნავს – ძალზე მნიშვნელოვანია, ხოლო 5 - ძალზე უმნიშვნელო), საშუალო მაჩვენებელი 1.83, ხოლო მოდა 1-ია. აღსანიშნავია, რომ განათლების მნიშვნელოვანებაზე გავლენას არ ახდენს ისეთი დემოგრაფიული ცვლადები, როგორცაა რესპონდენტის ასაკი, სქესი და მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებელში ყოფნის ხანგრძლივობა.

გრაფიკი #14 - რამდენად მნიშვნელოვანია შენთვის განათლება? (N=216)

ზოგადად სწავლა უყვარს გამოკითხულთა 74.5%, ხოლო არ უყვარს – 25.4%-ს. განათლების მნიშვნელობასა და სწავლის სიყვარულს შორის კვლევის შედეგად მნიშვნელოვანი პოზიტიური შეჭიდულობა გამოვლინდა (პირსონის კორელაციის კოეფიციენტი 0.483). რაც მიუთითებს იმაზე, რომ განათლების მნიშვნელობის ზრდა და სწავლის სიყვარული პროპორციულად იზრდება ან მცირდება. თუმცა განსხვავებით განათლების მნიშვნელობის შეფასებისაგან, სწავლის სიყვარულზე სუსტი გავლენა აქვს სქესს და უფრო მნიშვნელოვანი ასაკს. როგორც გრაფიკიდან (#15) ჩანს, გოგონებს უფრო უყვართ სწავლა (4 ბალიან სკალაზე, სადაც 1 მიყვარს, 4 არ მიყვარს, გოგონების საშუალო მაჩვენებელია 1.77), ვიდრე ვაჟებს (საშუალო მაჩვენებელი 2.05), ხოლო ასაკის ზრდასთან ერთად სწავლის სიყვარული მნიშვნელოვნად იკლებს. პროცენტულ მაჩვენებლებში სწავლის სიყვარული ასე შეფასდა, დაწყებითი სკოლის ასაკის ბავშვების 89.5% აღნიშნა, რომ სწავლა უყვართ, ხოლო სრული ზოგადი ან პროფესიული სასწავლებლის ასაკის რესპონდენტებთან ეს მაჩვენებელი 40.9%-ია.

გრაფიკი #15 - გიყვარს სწავლა? (საშუალო მაჩვენებლები, სადაც 1 ნიშნავს მიყვარს, 4 არ მიყვარს) (N=216)

კვლევის შედეგად სწავლის სიყვარული (პრისონის კორელაციის კოეფიციენტი 0.213) და განათლების მნიშვნელოვანება (პრისონის კორელაციის კოეფიციენტი 0.321) შეჭიდული აღმოჩნდა სამომავლოდ სწავლის გაგრძელების სურვილთან. ის მოსწავლეები, რომლებიც ამბობდნენ, რომ სწავლა უყვართ და განათლება მნიშვნელოვანია, უფრო ხშირად აპირებენ სწავლის გაგრძელებას უმაღლეს სასწავლებელში. იმ შემთხვევებში, კი, როდესაც სწავლა ნაკლებად უყვართ, ან განათლება ნაკლებად მნიშვნელოვანია, არ სურთ სწავლის გაგრძელება, ან პროფესიულ განათლებაზე აჩერებენ არჩევანს.

სახელმწიფო ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვების სამომავლო პერსპექტივასა და პოტენციალზე საინტერესო იყო პროვაიდერი ორგანიზაციების წარმომადგენლების, სკოლის პერსონალისა და სოციალური მუშაკების მოსაზრებების მოსმენაც. მაგალითად, ლანჩხუთის რაიონის მცირე საოჯახო ტიპის სახლის მენეჯერი და სკოლის წარმომადგენლები თითქმის ერთხმად ამბობენ, რომ მათთან

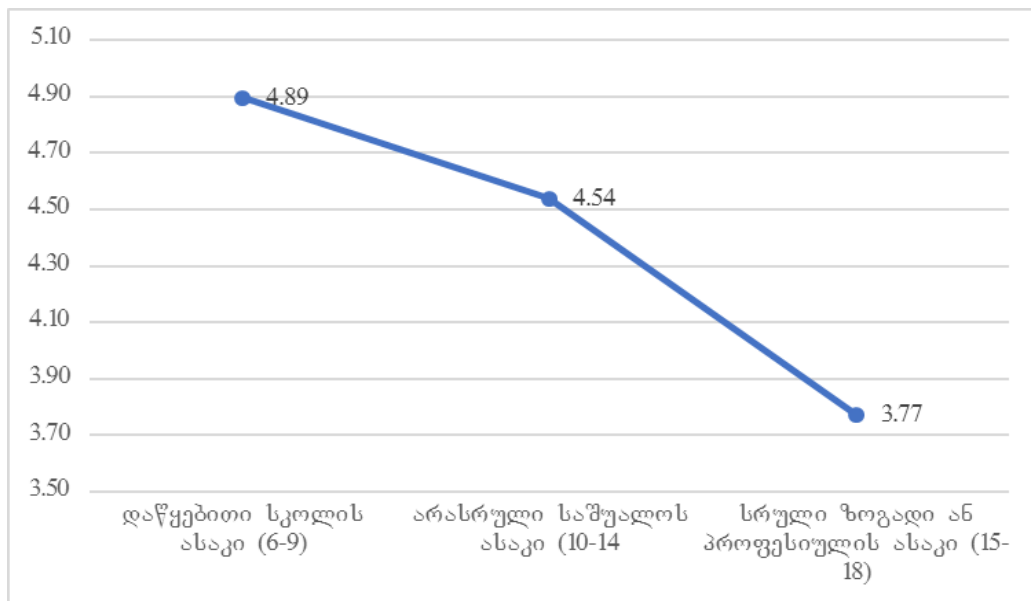
მყოფი ბავშვების 70-80% ჩააბარებს უმაღლეს სასწავლებელში და მიაღწევს გარკვეულ წარმატებებს, მაშინ როდესაც, თბილისის მცირე საოჯახო ტიპის სახლის მენეჯერის თქმით, ბავშვების 30%-ს აქვს პოტენციალი მიიღოს უმაღლესი განათლება, რადგან მხოლოდ ამ ნაწილისთვის არის მნიშვნელოვანი სკოლის გარემო და განათლება. რა თქმა უნდა, ექსპერტების განწყობები სუბიექტური შეხედულებებია და მიგვითითებს მათ მოზარდების მიმართ განწყობებსა და სამომავლო მოლოდინებზე.

განათლების მიმართ დამოკიდებულებას მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ის, თუ როგორ გრძნობს თავს საგანმანათლებლო დაწესებულებაში მოზარდი. ამ გავლენის შესაფასებლად მოსწავლეებსა და პროფესიული სასწავლებლების სტუდენტებს ვთხოვეთ, შეეფასებინათ რამდენად მხიარულად, ბედნიერად, ენერგიულად თუ ცუდად გრძნობდნენ თავს სკოლაში და პროფესიულ სასწავლებლებში. სკოლასა და პროფესიულ სასწავლებელში თავს მხიარულად გრძნობს გამოკითხულთა 83.3%, ბედნიერად გრძნობს თავს 76.9%, ენერგიულად გრძნობს თავს რესპონდენტთა 81.9%, ხოლო ცუდად გრძნობს თავს – 7.9%. სწავლის მიმართ სიყვარული და განათლების მნიშვნელოვანება პოზიტიურად შეჭიდული აღმოჩნდა მხოლოდ სკოლასა და პროფესიულ სასწავლებელში ბედნიერების განცდასთან (პირსონის კორელაციის კოეფიციენტი 0.222 და 0.228). რაც უფრო იზრდება სასწავლო დაწესებულებაში მოსწავლეთა და სტუდენტთა ბედნიერების განცდა, მით უფრო მაღალია მათი სწავლის მიმართ სიყვარული და განათლების მნიშვნელოვანების შეფასება.

საგანმანათლებლო დაწესებულებაში მოზარდის ემოციური განწყობებიდან ბედნიერების განცდა ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი ფაქტორი აღმოჩნდა, რომელიც კორელაციაში მოდის რესპოდენტების ასაკთან და ზრუნვის სისტემაში გატარებულ წლების რაოდენობასთან. კვლევის შედეგად ჩანს, რომ ასაკის მატებასთან ერთად მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებლებში მცხოვრები ბავშვები უფრო ნაკლებ ბედნიერად გრძნობენ თავს (იხ. გრაფიკი #16). შესაბამისად, რაც უფრო იზრდება

მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებლებში გატარებული წლების რაოდენობა, მით უფრო იკლებს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში რესპონდენტების ბედნიერების განცდა. თუმცა განწყობების ამ ცვლილებას ერთმნიშვნელოვნად ჩვენი კვლევის ობიექტების ნიშანს – მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებელში ცხოვრებას – ვერ მივაწერთ, რადგან განწყობების ეს ცვლილება შეიძლება გამოწვეული იყოს გარდატეხის ასაკით, ინტერესთა ცვალებადობით, მოტივაციის დაკარგვით და შესაძლებელია ასევე ახასიათებდეს ამავე ასაკის მოზარდებს, რომლებიც ბიოლოგიურ ოჯახებში ცხოვრობენ.

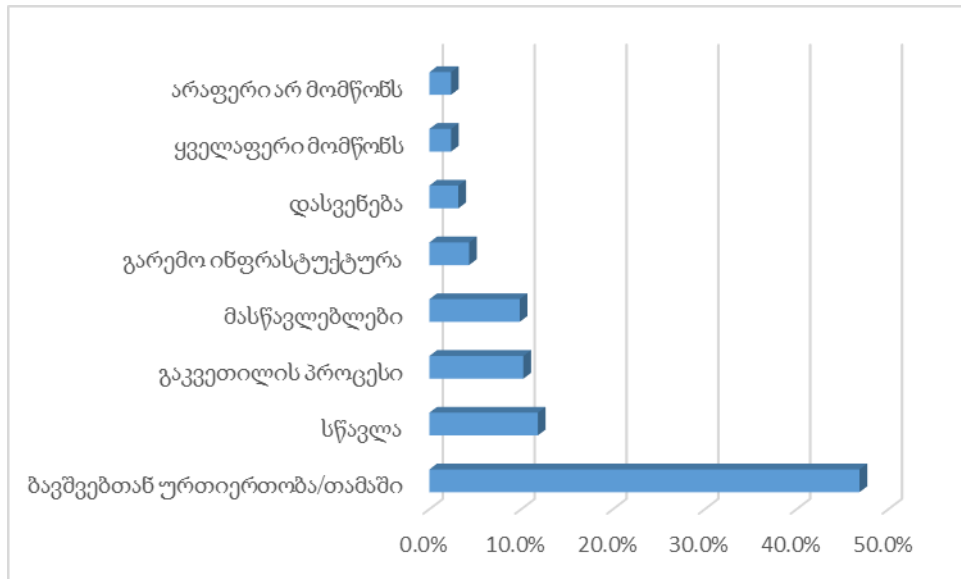
გრაფიკი #16 - სკოლაში/პროფესიულ სასწავლებლებში ბედნიერების განცდა (საშუალო მაჩვენებლები 5 ბალიან სკალაზე, სადაც 5 არის დიახ, ხოლო 1 არა) ასაკობრივ ჯგუფებთან მიმართებაში

ზოგადად სწავლის მიმართ პოზიტიური დამოკიდებულება დაფიქსირდა ღია ფორმით დასმულ კითხვაში – „ყველაზე მეტად რა მოგწონს სკოლაში/პროფესიულ სასწავლებელში?“ როგორც გრაფიკი #17–დან ჩანს, მოსწავლეთა და სტუდენტთა უმრავლესობას მოსწონს სწავლა, საგაკვეთილო პროცესი და სასწავლო პროცესში მოსამზადებელი პროექტები და დამატებითი აქტივობა. გამოკითხულთა მეოთხედს მოსწონს პედაგოგები, მეათედს გარემო და ინფრასტრუქტურა. ბავშვებთან

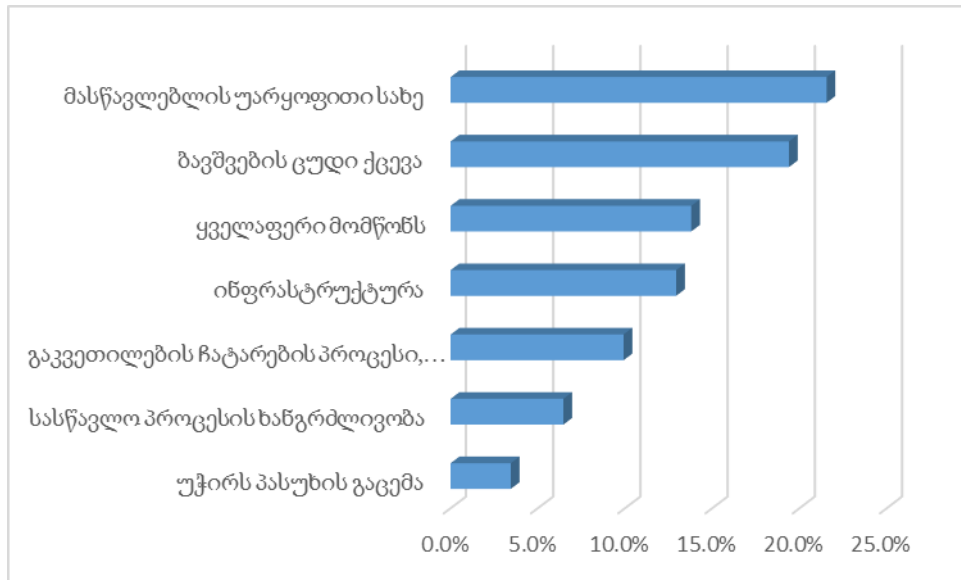
ურთიერთობა და დასვენება სასწავლო პროცესში მოსწონს 10.8%-ს.

გრაფიკი #17: ყველაზე მეტად რა მოგწონს სკოლაში/პროფესიულ სასწავლებელში?
(N=216)

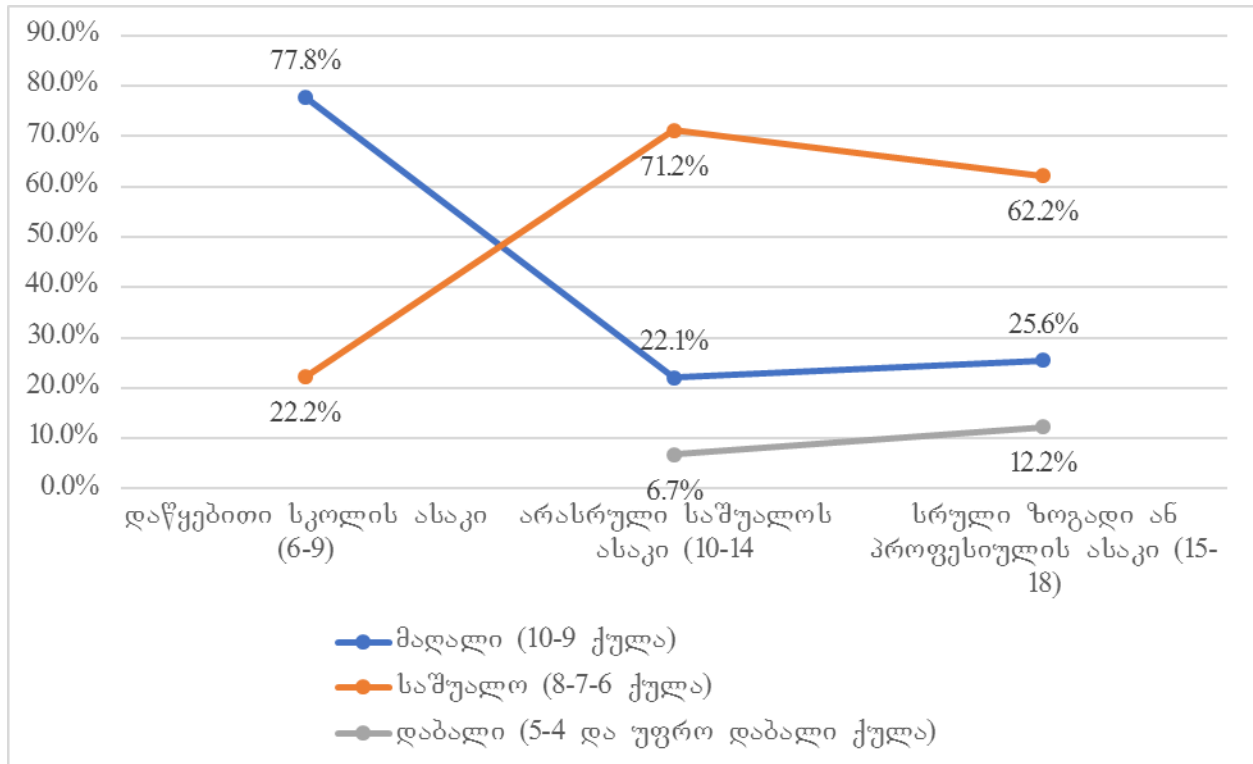
ასევე ღია ფორმით დავუსვით რესპოდენტებს შემდეგი შეკითხვა – „ყველაზე მეტად რა არ მოგწონს სკოლაში/პროფესიულ სასწავლებელში?“ (იხ. გრაფიკი #18). ამ შემთხვევაში საგანმანათლებლო დაწესებულებაში რესპოდენტებს ძირითადად მასწავლებლის უარყოფითი სახე არ მოსწონთ (21.6%), რაშიც იგულისხმებოდა როგორც საგნის მასწავლებელი, ასევე მასწავლებლის ქცევა და დამოკიდებულება მოსწავლეებისადმი. ბავშვების ქცევით, სკოლის ინფრასტრუქტურითა და სკოლის რეგულაციებით უკმაყოფილო მოსწავლეთა და სტუდენტთა წილი მნიშვნელოვნად დაბალია.

გრაფიკი #18: ყველაზე მეტად რა არ მოგწონს სკოლაში? (N=216)

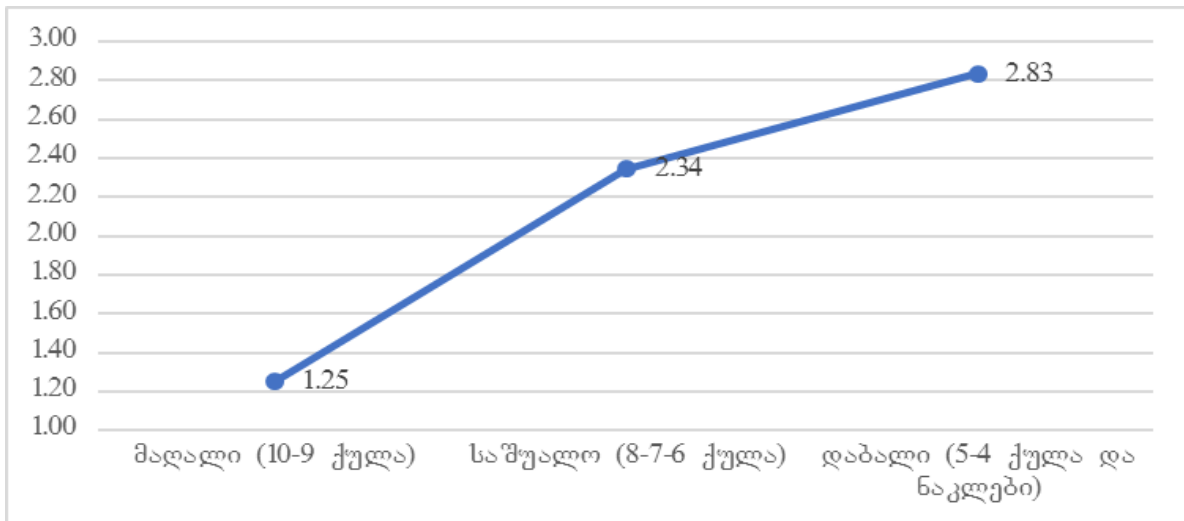
ბავშვების განათლებისადმი დამოკიდებულებას ხშირად განსაზღვრავს მათი აკადემიური მოსწრება და სასწავლო პროცესში ჩართულობა. მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები მოზარდების 28.3% ამბობს, რომ მას ძირითადად მაღალი (9–10 ქულა) შეფასებები ყავს, 63.2% ამბობს, რომ საშუალო (6–9 ქულა), ხოლო 8.3 % ამბობს, რომ დაბალი (4–5 ქულა). მოსწავლეთა აკადემიურ მოსწრებას არა მათი სქესი, არამედ ასაკი განსაზღვრავს (პირსონის კორელაციის კოეფიციენტი 0.213). ასაკის მატებასთან ერთად აკადემიური მოსწრება იკლებს (იხ. გრაფიკი #19). დაწყებითი ასაკის მოსწავლეებთან დაბალი შეფასება თითქმის არ გვხვდება და ძირითადად მაღალი შეფასებაა, მაშინ როცა ძირითადად დაბალი შეფასება სკოლის დამამთავრებელ ეტაპზე ან პროფესიულ სასწავლებლებში ყავთ. შეფასებების ნორმალური განაწილების პრინციპის თანახმად სავარაუდოა, რომ მოსწავლეები გულწრფელები არიან აკადემიური მოსწრების თვითშეფასებაში, თუმცა რა თქმა უნდა, სუბიექტურ ფაქტორსაც ვითვალისწინებთ.

გრაფიკი #19: ძირითადად რა შეფასებები გყავს? ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით (N=216)

გამოკითხულთა 67.5% აღნიშნავდა, რომ მოსწონდა თავისი აკადემიური მოსწრება, შეფასებით უკმაყოფილოა თითქმის მესამედი 32.1%. აკადემიური მოსწრება შეჭიდულია მისი კმაყოფილებასთან (პირსონის კორეპაციის კოეფიციენტი 0.750). რაც უფრო მაღალი აკადემიური მოსწრება აქვს რესპონდენტს, მით უფრო კმაყოფილია ის თავისი შეფასებებით (იხ. გრაფიკი #20). 4 ბალიან სკალაზე, სადაც 1 არის მომწონს ჩემი ნიშნები, ხოლო 4 არ მომწონს, მაღალი აკადემიური მოსწრების მქონე მოსწავლეების შეფასებათა საშუალო არითმეტიკული 1.25–ია, ხოლო დაბალი მოსწრების მქონე რესპონდენტების შეფასების საშუალო – 2.83. ეს შედეგი კიდევ ერთხელ მიუთითებს, რომ მცირე საოჯახო საცხოვრებლებში მყოფი ბავშვები ობიექტურები აფასებენ თავის აკადემიურ მიღწევებს და განათლებასთან მიმართებაშიც სწორი დამოკიდებულება გააჩნიათ.

გრაფიკი #20 - მოგწონს შენი ნიშნები? საშუალო არითმეტიკული აკადემიური მოსწრების მიხედვით (4 ბალიან სკალაზე, 1 არის მომწონს, 4 – არ მომწონს)

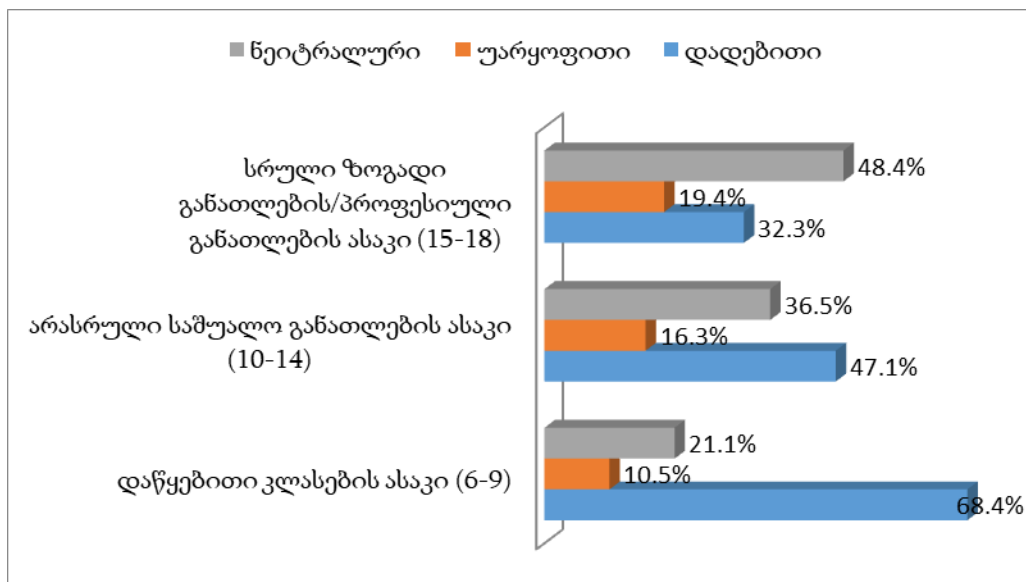
ბავშვების აკადემიურ მოსწრებაზე აკეთებდნენ აქცენტს თვისებრივი ინტერვიუების დროს გამოკითხული რესპოდენტები და ამბობდნენ, რომ ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვების დიდ ნაწილს საშუალო ან საშუალოზე დაბალი მოსწრება აქვთ. ერთ-ერთი მენეჯერი აღნიშნავდა, რომ მასწავლებელთა მხრიდან არ ხდება ბავშვების შესაძლებლობების გათვალისწინება და იმ მასალის მიწოდება, რაც ამ ბავშვებისთვის დამლევადი იქნება. შესაბამისად, აკადემიური მოსწრებაც ხშირად ხდება მათთვის დამთრგუნველი ფაქტორი (მენეჯერი, თბილისი).

დასასრულს, უნდა ითქვას, რომ საერთო ჯამში მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრებ მოზარდებს განათლების მიმართ უფრო მეტად დადებითი ან ნეიტრალური დამოკიდებულება აქვთ, ვიდრე უარყოფითი. ეს საკონტროლო კითხვითაც დადასტურდა, როდესაც მხოლოდ გამოკითხულთა მხოლოდ 6%-მა თქვა, რომ არ მოსწონს, რომ არის სკოლის (9 შემთხვევა) და პროფესიული სასწავლებლის (3 შემთხვევა) მოსწავლე/სტუდენტი.

მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები მოსწავლეების სწავლის მიმართ დამოკიდებულება პროექციული ტექნიკით რომ გადაგვემოწმებინა, ბავშვებთან

ვიყენებდით ფოტოექსპერიმენტს. სწავლის მიმართ გამოხატული ემოციის თვითინდეტიფიცირებისას მოსწავლეებმა პოზიტიური ემოციის დასახასიათებლად გამოიყენეს ისეთი გამონათქვამები, როგორებიცაა – „სწავლის მოყვარული“, „ბედნიერი ვარ“, ხოლო ნეგატიური ემოციების დასახასიათებლად შემდეგი ფრაზები – „საშინელება“, „ღმერთო, შენ მიშველე“ და ა.შ. რაოდენობრივ მონაცემებთან შედარებადობის მიზნით, მოსწავლეთა სიტყვიერი შეფასებების კოდირება განვხორციელეთ სამი ნიშნით – პოზიტიური, ნეიტრალური და უარყოფითი. 42.6% თავის სწავლაზე გამოხატულ ემოციას ახასიათებს პოზიტიურ ტერმინებში, 40.3% ნეიტრალურ ტერმინებში, სწავლის მიმართ დამოკიდებულებებს უარყოფით ტერმინებში ახასიათებს მხოლოდ რესპონდენტთა 17.1%. პროექციულად სწავლის მიმართ გამოვლენილი დამოკიდებულება ასევე შეჭიდულია ასაკთან (პირსონის კორელაციის კოეფიციენტი 0.207), რესპონდენტის ასაკის მატებასთან ერთად, მცირდება მოსწავლეთა პოზიტიური დამოკიდებულება სწავლის მიმართ და გადაიზრდება ნეიტრალურ ან უარყოფით განწყობებში (იხ. გრაფიკი #21).

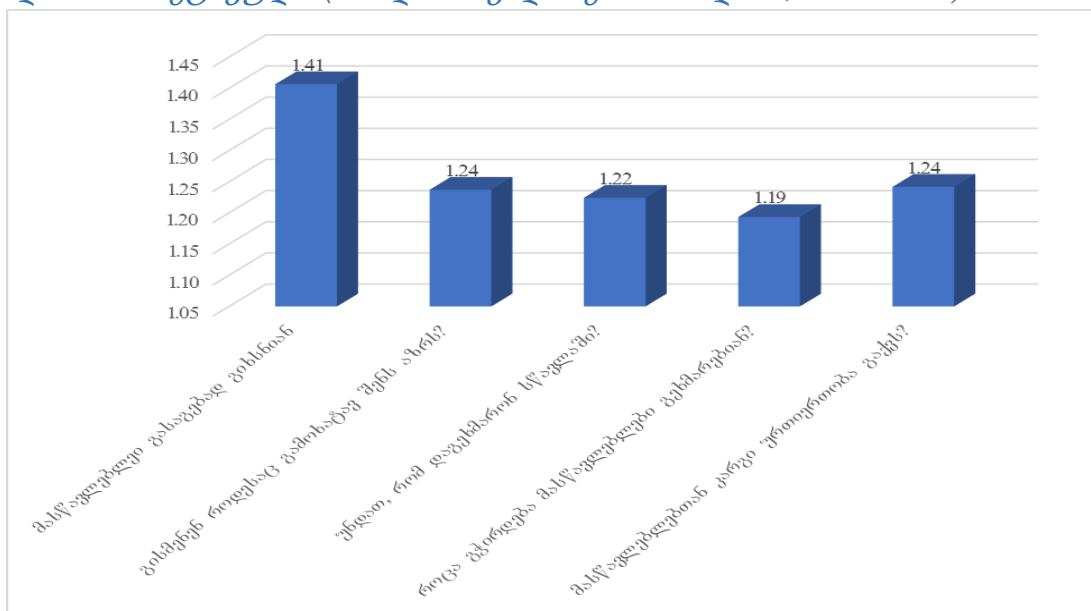
გრაფიკი #21 - ემოცია სწავლის მიმართ ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით (N=216)

მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების დამოკიდებულება მასწავლებლების მიმართ

მასწავლებელი არის საგანმანათლებლო სისტემის მნიშვნელოვანი კომპონენტი, რომელსაც დიდი როლი აკისრია მოსწავლის სწავლის მიმართ დამოკიდებულების ფორმირებაში. კვლევის პროცესში მასწავლებლების მიმართ დამოკიდებულებას რამოდენიმე ცვლადით ვავლენდით: გაკვეთილის ახსნა, მოსწავლის მოსმენა, დახმარება და ზოგადად კარგი ურთიერთობა (იხ. გრაფიკი #22). კვლევაში გაზომილი 5 ცვლადიდან, მოსწავლეთა უმრავლესობა (გამოკითხულთა 94.8%) მიუთითებს, რომ მასწავლებლები ეხმარებიან, როდესაც მოსწავლეებს დახმარება სჭირდებათ, რესპონდენტთა 93.5% მიუთითებს, რომ მასწავლებლებს უნდათ, რომ დაეხმარონ მოსწავლეებს სწავლაში, ასევე პოზიტიურად აფასებს მოსწავლეთა უმრავლესობა (92.6%) მასწავლებლის მხრიდან მოსწავლეთა აზრის მოსმენას, ხოლო 96.3% კი მიუთითებს, რომ ზოგადად კარგი ურთიერთობა აქვთ მასწავლებლებთან.

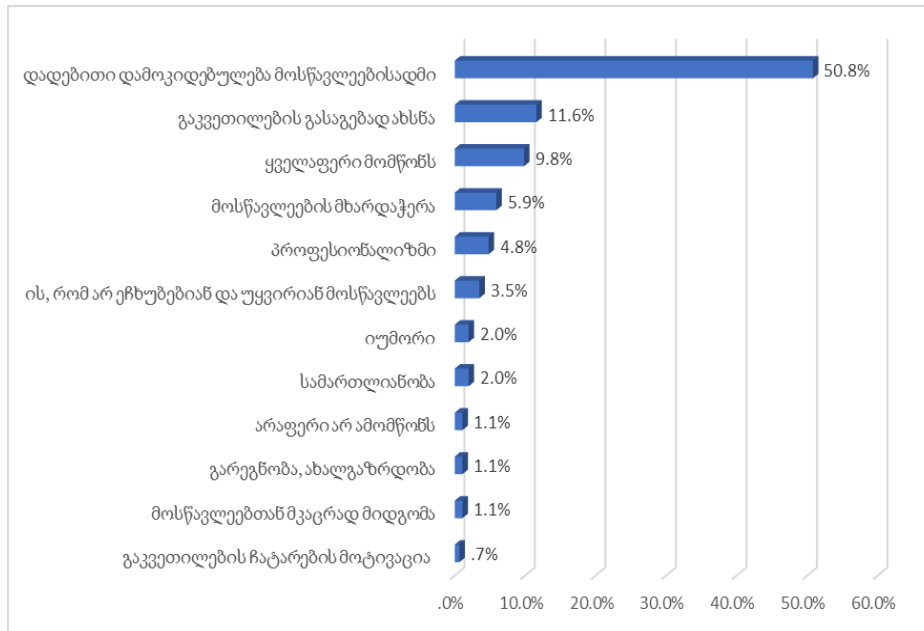
გრაფიკი #22 - მასწავლებელთა მიმართ მსტს მოსწავლეთა დამოკიდებულებების საშუალო არითმეტიკული (4 ბალიან სკალაზე 1 არის დიახ, 4 არის არა)

წარმოდგენილი 5 ინდიკატორიდან შედარებით ნეგატიურ შეფასებას იღებს პირველი ცვლადი – გაკვეთილის გასაგებად ახსნა. მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებელში მცხოვრებ მოსწავლეთა 88.8% მიუთითებს, რომ მასწავლებლები გაკვეთლების გასაგებად ხსნიან, ხოლო 11.2 % მიუთითებს, რომ მასწავლებლები არ ხსნიან გაკვეთილებს გასაგებად. უნდა აღინიშნოს, რომ ყველა ზემოთ ჩამოთვლილ ცვლადს შორის ფიქსირდება პოზიტიური კორელაცია, ხოლო ფაქტორული ანალიზისას თავსდება ერთ ფაქტორში. ეს მიუთითებს იმაზე, რომ მასწავლებლების მიმართ დამოკიდებულებულა მოსწავლეებს არადიფერენცირებული აქვთ და ან პოზიტიურად აფასებენ მათ ყველა ქმედებასა თუ მათთან ურთიერთობას, ან ნეგატიურად.

მასწავლებლების მიმართ დამოკიდებულებას მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებელში მცხოვრები ბავშვები ღია კითხვებშიც აფიქსირდებნენ. კითხვაზე: „ყველაზე მეტად რა მოგწონს მასწავლებლებში?“ კითხვაზე პასუხი გასცა 212 რესპონდენტმა. ყველაზე დიდი ნაწილი მოსწავლეების მიუთითებს, რომ მათ მასწავლებლებში მოსწონთ ზოგადად დადებითი დამოკიდებულება მოსწავლეების მიმართ (იხ. გრაფიკი #23). ყურადღების მიქცევის ღირსია ის, რომ მოსწავლეებს მასწავლებლებში მოსწონთ ის, რისი გაკეთებაც მათ თავისი ხელშეკრულებით ევალებათ. მაგალითად, გაკვეთილის კარგად ახსნა (ზოგჯერ უბრალოდ ახსნაც კი), პროფესიონალიზმი, გაკვეთილის ჩატარების მოტივაცია, მოსწავლეების მხარდაჭერა, სამართლიანობა. ის ფაქტი, რომ მოსწავლეების 3.5%-ს მასწავლებლებში მოსწონთ ის, რომ ისინი მოსწავლეებს არ ეჩხუბებიან და უყვირიან მოსწავლეებს, მიუთითებს იმაზე, რომ პედაგოგების მხრიდან მოსწავლეთა მიმართ ვერბალური ძალადობა გავრცელებული მოვლენაა. მოსწავლეთა მეათედს მასწავლებლები ზედმეტი განსჯის გარეშე აღიარებს, რომ ყველაფერი მოსწონს, ხოლო ძალზე კრიტიკულად არის მოსწავლეთა 1.1% განწყობილი და ამბობს, რომ არაფერი მოსწონს.

გრაფიკი #23 - ყველაზე მეტად რა მოგწონს მასწავლებლებში? (N=216)

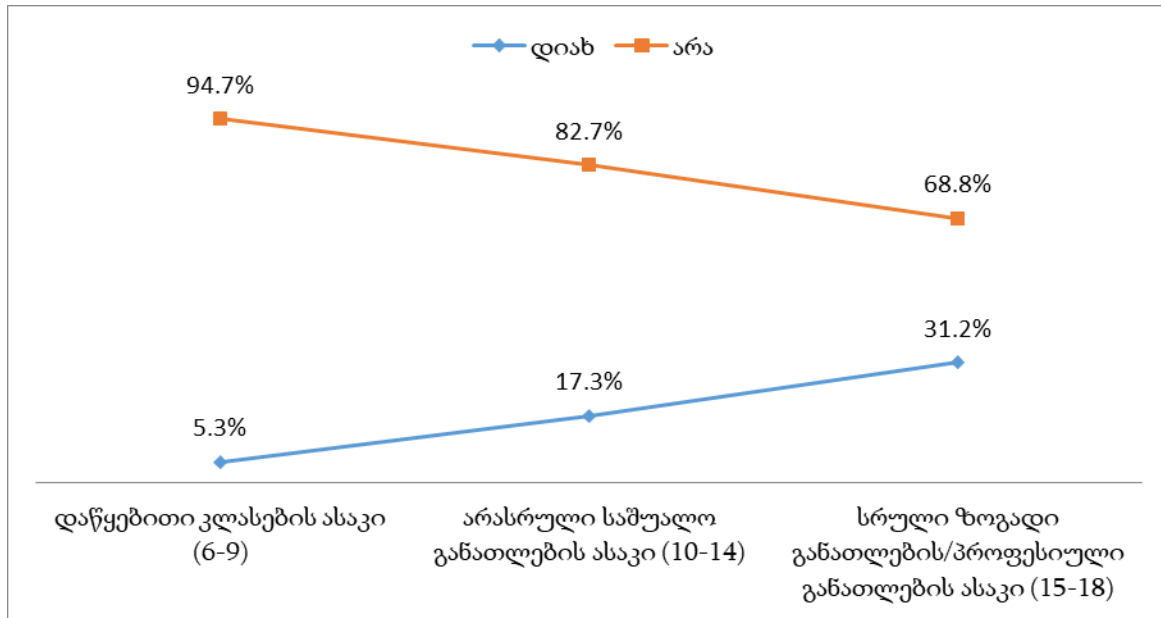

ღია ფორმით დასმული კითხვით ვამოწმებდით ასევე მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებელში მცხოვრები ბავშვების ნეგატიური განწყობის არსს მასწავლებლების მიმართ. ამ კითხვაზე მხოლოდ ექვსმა რეპონდენტმა გასცა პასუხი. პასუხებს შორის დაფიქსირდა შემდეგი უარყოფითი ნიშნები: „სამართლო ქცევა,“ „დასჯის მეთოდი,“ „ზერელე დამოკიდებულება სწავლის და მოსწავლეების მიმართ,“ „მასწავლებლის გარეგნობა.“

რესპონდენტებს ასევე ვკითხვობდით მოსვლის თუ არა მასწავლებელთან ან პროფესიული სასწავლებლის პედაგოგთან ჩხუბი. მიუხედავად იმისა, რომ გამოკითხულთა უმრავლესობა პედაგოგებს და მათთან ურთიერთობას პოზიტიურად აფასებენ, მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებელში მცხოვრებ ბავშვების 22.2%-ს ქონიათ მასწავლებელთა კონფლიქტის გამოცდილება. პედაგოგთან კონფლიქტი შეჭიდულია მოსწავლის ასაკთან: მაღალი კლასის მოსწავლეებს უფრო ხშირად აქვთ კონფლიქტი მასწავლებლებთან, ვიდრე დაბალი და საშუალო სასწავლო საფეხურის მოსწავლეებს. პროფესიული სასწავლებელში კონფლიქტი უფრო

იშვიათად ფიქსირდება (15.4%), ვიდრე სკოლაში (22.3%). გამოვლინდა ისიც, სქესის მიხედვით არსებითი განსხვავება არაა და გოგონებს და ბიჭებს თითქმის თანაბრად მოსდით კონფლიქტი პედაგოგებთან.

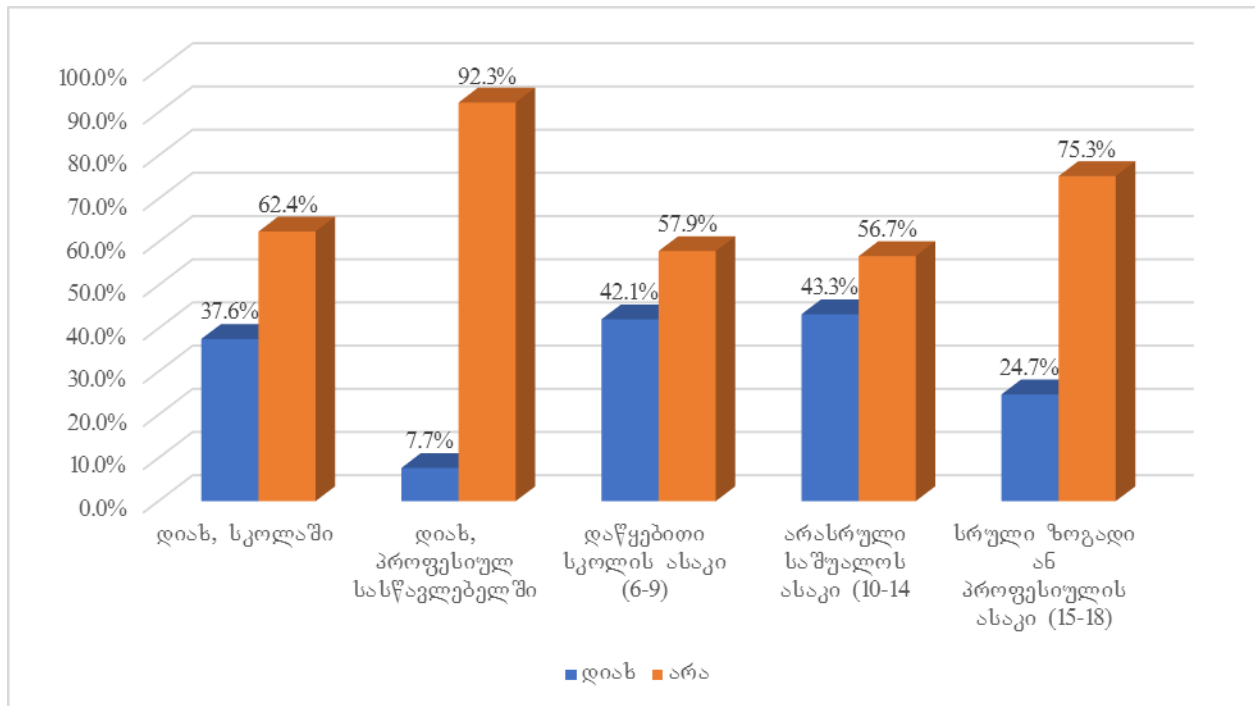
გრაფიკი #23: მოგსვლია თუ არა ჩხუბი სკოლის მასწავლებელთან? (N=216)

სასკოლო გარემოს შეფასების თვალსაზრისით ასევე მნიშვნელოვანია მიმართავენ თუ არა მასწავლებლები მოსწავლეების დასჯას და დასჯის რა ფორმებს იყენებენ. კითხვაზე „დაუსჯიხარ თუ არა მასწავლებელს?“ ბავშვების 35%-მა გასცა დადებითი პასუხი, დანარჩენი 65% მასწავლებლებს არ დაუსჯიათ. მოსწავლეების დასჯა განსხვავებულია მათი სწავლების საფეხურისა და ასაკის მიხედვით (იხ. გრაფიკი #24). დასჯას უფრო ხშირად მიმართავენ სკოლაში (37.6%), ვიდრე პროფესიულ სასწავლებელში (7.7%); ასაკის თვალსაზრისით უფრო ხშირად სჯიან საშუალო (43.3%) და დაბალი ასაკის (42.1%) მოსწავლეებს. სუსტი კორელაცია დაფიქსირდა მასწავლებლების მიერ ბავშვების დასჯასა და მათ მიერ პედაგოგების და მათთან ურთიერთობების შეფასების თვალსაზრისით. ბუნებრივია, რომ რესპონდენტები უფრო პოზიტიურად აფასებენ პედაგოგებთან მათ ურთიერთობას, როდესაც ისინი არ მიმართავენ მოსწავლეების დასჯას. მოსწავლეები უფრო მეტად არიან დასჯილნი,

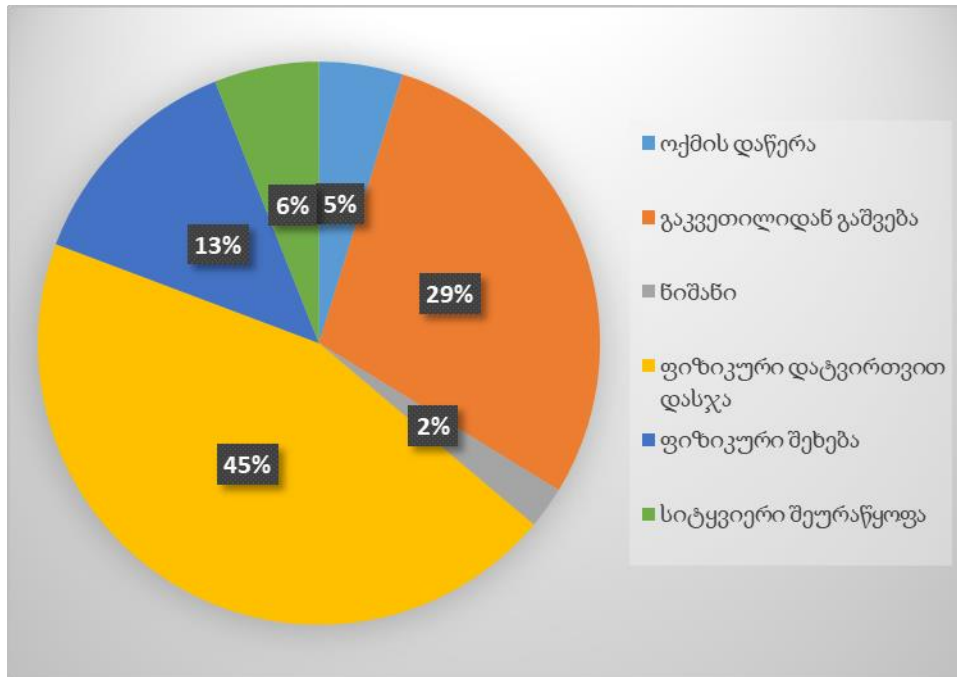
როდესაც აქვთ კონფლიქტები მასწავლებლებთან.

გრაფიკი #24: დაუსჯიხარ თუ არა მასწავლებელს? (N=216)

მასწავლებლების მიერ მოსწავლეთა დასჯის ფორმებს შორის ყველაზე გავრცელებული აღმოჩნდა დასჯა ფიზიკური დატვირთვით (45%), რაც გულისხმობს მთელი გაკვეთილი ფეხზე დაყენებას, კუთხეში დადგომას და ა.შ. დასჯის ფორმებს შორის სიხშირით ხშირად ვლინდება მოსწავლეთ გაკვეთილიდან გაშვება (29%). ყურადღების მიქცევას საჭიროებს მასწავლებლის მხრიდან მოსწავლეებზე ფიზიკური (13%) და ვერბალური (6%) ძალადობის ფაქტები. დასჯის ძალადობრივ ფორმებს შორის გვხვდება თმების მოწიწკვნა, ყურის აწევა და სხვა. დასჯის ფორმად მასწავლებლები უფრო ნაკლებად მიმართავენ მოსწავლეებისათვის ოქმის დაწერას ან არაობიქტურ შეფასებას.

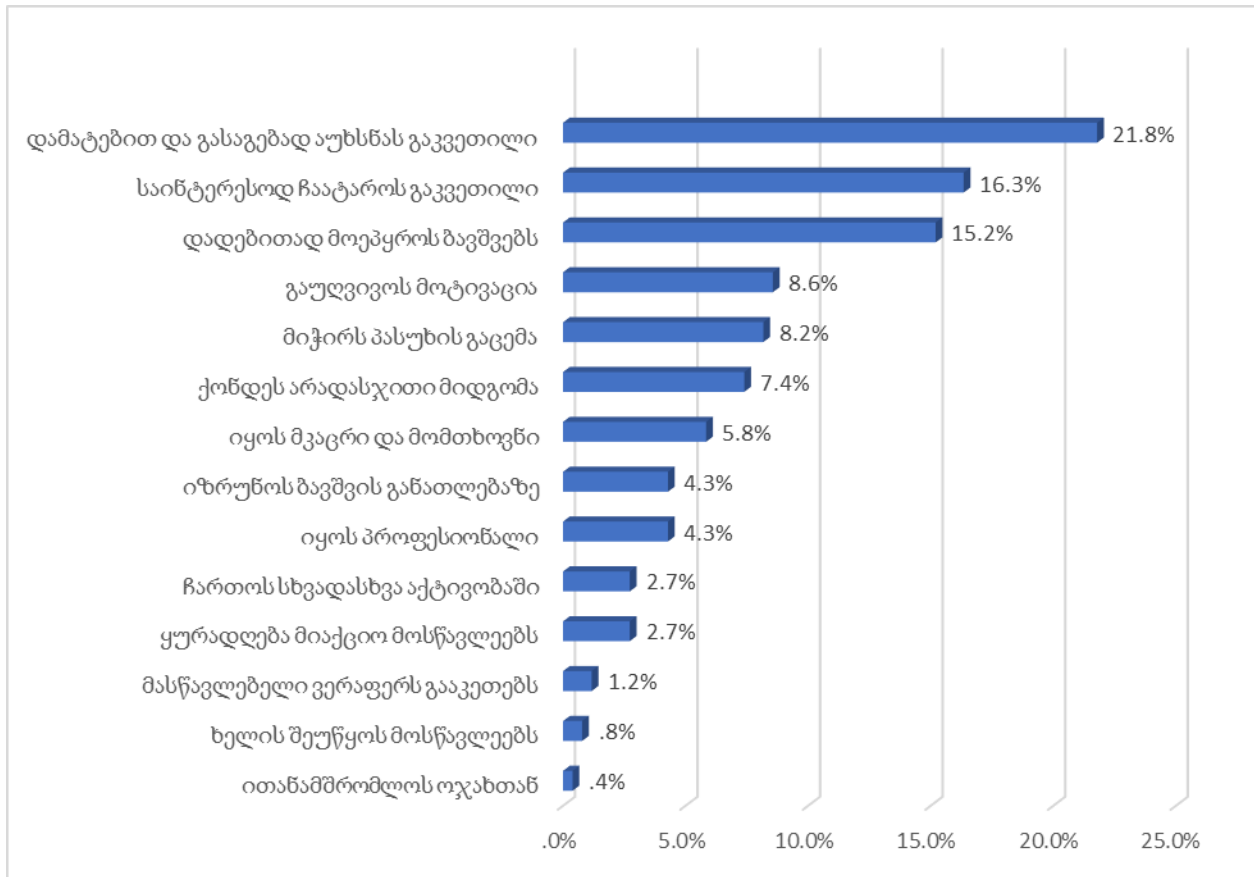
გრაფიკი #25: რა ფორმით დაუსჯიხარ მასწავლებელს? (N=86)

კვლევის ფარგლებში საინტერესო იყო მოსწავლეთა აზრი იმის შესახებ, თუ რა უნდა გააკეთოს მასწავლებელმა იმისთვის, რომ ბავშვმა კარგად ისწავლოს (იხ. გრაფიკი #26). ღია ფორმით დასმულ კითხვაზე პასუხის გაცემისას ბავშვები ყველაზე ხშირად მიუთითებენ მასწავლებლის მხრიდან გაკვეთილის დამატებით და გასაგებად ახსნის საჭიროებაზე (21.8%), მიუხედავად იმისა, რომ როდესაც დახურული კითხვის ფორმით, მოსწავლეებს ვკითხეთ გასაგებად ხსნიდნენ თუ არა მასწავლებლები გაკვეთილებს, 73,1%-მა გვიპასუხა „დიახ“. პასუხებს შორის მოსწავლეები ასევე ხშირად მიუთითებენ გაკვეთილის საინტერესოდ ჩატარებაზე (16.3%), ბავშვებთან დადებითად მოპყრობაზე (15.2%), მოსწავლეებისთვის სწავლის მოტივაციის გაღვივებაზე (8.6%). მოსწავლის აკადემიური მოსწრების მიზნით, რესპონდენტების უფრო მცირე რაოდენობა მიუთითებს მასწავლებლების არადასჯითი მიდგომის, პროფესიონალიზმის და ბიოლოგიურ ოჯახებთან თანამშრომლობის მნიშვნელობაზე. აღსანიშნავია, რომ მოსწავლეთა საგანმანათლებლო მიღწევების ზრდის მიზნით მასწავლებელთა მხრიდან საჭირო ღონისძიებებს შორის

მოსწავლეებს არ დაუსახელებიათ არცერთი ისეთი აქტივობა, რომელთა პირნათლად შესრულება მასწავლებლის ვალდებულებაში არ შედის. განსაკუთრებით ყურადღების მიქცევას საჭიროებს მასწავლებლების მიერ მოსწავლეებისათვის გაკვეთილის გასაგებად ახსნა ან გაკვეთილის საინტერესოდ წარმართვა, რის გარეშეც ბუნებრივია რომ მოსწავლეებს არ ექნებათ არც სწავლის მოტივაცია და არც მაღალი აკადემიური მოსწრება. ღია ფორმით დასმული ამ კითხვის შედეგები გვიჩვენებს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ მოსწავლეები ზოგადად კრიტიკულად არ აფასებენ მასწავლებლებს, მათი კვალიფიკაცია და ვალდებულებების პირნათლად შესრულება არც თუ ისე სახარბიელო მდგომარეობაშია.

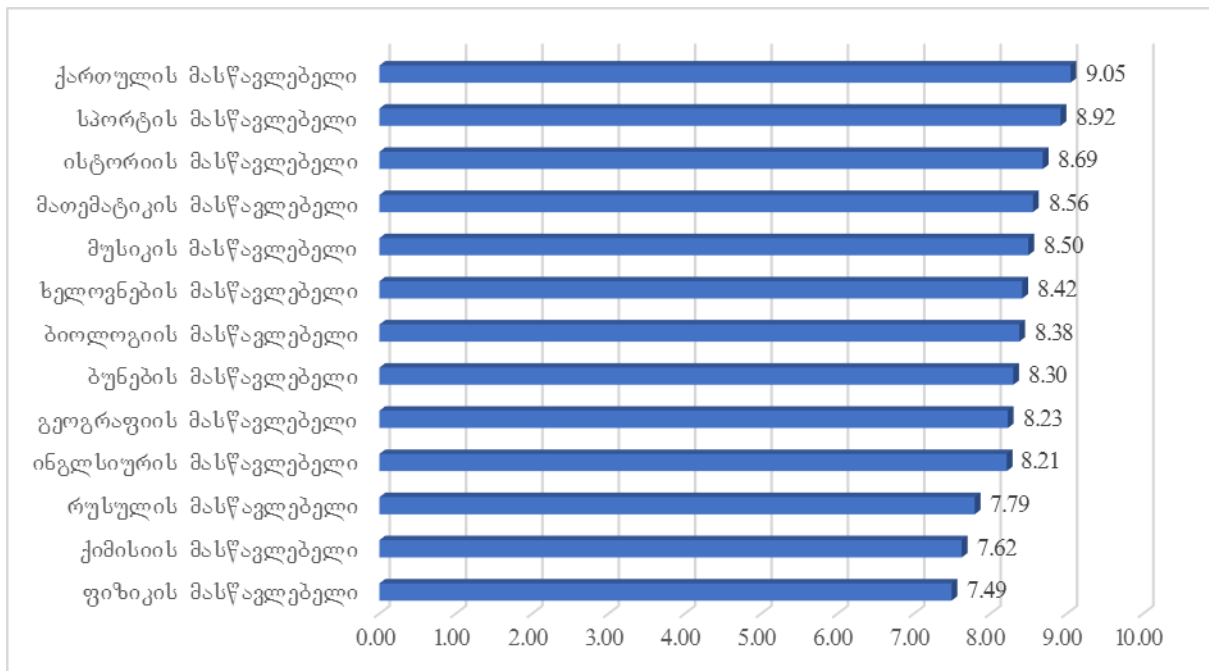
*გრაფიკი #26: რა უნდა გააკეთოს მასწავლებელმა რომ ბავშვმა კარგად ისწავლოს?
(N=216)*

კვლევის პროცესში მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრებ ბავშვებს ვთხოვდით

10 ბალიან სკალაზე დაეწერათ ნიშანი ამა თუ იმ საგნის მასწავლებლისათვის. უნდა აღინიშნოს, რომ კვლევაში ჩართული ბავშვებისათვის ეს ერთ–ერთი საინტერესო დავალება იყო, რომელსაც დიდი სიხარულით ასრულებდნენ. მიუხედავად იმისა, რომ ამ კითხვაზე პასუხის გაცემისას მოსწავლეები გამოდიოდნენ მასწავლებლების „არბიტრად,“ ისინი ძირითადად მაღალ შეფასებებ უწერდნენ მასწავლებლებს. მხოლოდ ერთეული შემთხვევები გვხდება, როცა მოსწავლეები 5 და ნაკლები ნიშნით აფასებდნენ მასწავლებლებს, რაც კიდევ ერთხელ მიუთითებს მასწავლებლების ავტორიტეტულობაზე. როგორც გრაფიკი #27–დან ჩანს, ყველაზე პოზიტიურად მოსწავლეები ქართულის მასწავლებელს აფასებენ. ეს სრულ შესაბამისობაშია, საგნობრივ ინტერესთან. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მოსაწვლეთა უმრავლესობან ქართული ყველაზე საყვარელ საგნად დაასახელა. ასევე საყვარელ საგნებს შორის ლიდერობდა სპორტი, ისტორია და მათემატიკა, შესაბამისად, სწორედ ეს მოსწავლეები აფასებენ ამავე საგნის პედაგოგებს მაღალი ქულებით. საგნები, რომელთა დაძლევა მოსწავლეებს ხშირად უჭირთ არის ფიზიკა, ქიმია, რუსული, ინგლისური. სწორედ ამ საგნების პედაგოგები იღებენ უფრო დაბალ შეფასებებს მოსწავლეებისაგან. სხვადასხვა საგნის მასწავლებლების შეფასება არ არის დამოკიდებული მოსწავლეების სქესზე, თუმცა ასაკი კვლავ გვევლინება მნიშვნელოვან დეტერმინანტად. ასაკის ზრდასთან ერთად მოსწავლეები უფრო კრიტიკულები ხდებიან და ნაკლები ნიშნებით აფასებენ პედაგოგებს. პედაგოგთან შეფასებებმა მნიშვნელოვან ასპექტს გაუსვა ხაზი: პედაგოგის საქმიანობა პირდაპირ აისახება მოსწავლეთა მიერ ამა თუ იმ დისციპლინის სიყვარულზე, ისევე როგორც გავლენას ახდენს ამ დისციპლინებში მათ აკადემიურ მოსწრებაზე.

გრაფიკი #27: სხვადასხვა საგნის მასწავლებლების 10 ბალოან სკალაზე შეფასების საშუალო მაჩვენებლები

თვისებრივი კვლევის დროს გამოკითხული მენეჯერები, სოციალური მუშაკები და აღმზრდელი თანხმდებიან იმაზე, რომ სკოლის მასწავლებლებს მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების მიმართ სტერეოტიპული დამოკიდებულება აქვთ და მათი მხრიდან ყოფილა ბავშვების მიმართ აგდებული დამოკიდებულების შემთხვევები. მაგალითად, ერთ-ერთი მცირე საოჯახო ტიპის სახლის მენეჯერი ამბობს, რომ მათი ზრუნვის ქვეშ მყოფ ბავშვებს სკოლის ადმინისტრაცია და მასწავლებელი „ბავშვთა სახლის“ ეპითეტით მოიხსენიებს, რაც დამამცირებელი და დაუშვებელია და ზრდის ამ ბავშვის მიმართ მოსწავლეების ბულინგის განხორციელების რისკს, თუ არ ჩავთვლით, რომ ეს მასწავლებლის მხრიდან უკვე განხორციელებული ბულინგია. მეორე მენეჯერი კი ხაზს უსვამს იმას, რომ ხშირად სკოლას არ სურდა სახელმწიო ზრუნვის ქვეშ მყოფი ერთი ბავშვის მიღება. მსგავსად პირველი მენეჯერისა, ისიც საუბრობს მასწავლებლების მხრიდან ბავშვების მიმართ აგდებულ და დისკრიმინაციულ დამოკიდებულებაზე.

შეჯამების სახით შეიძლება ვთქვათ, რომ მასწავლებლების მიმართ დამოკიდებულება არის ძალიან მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რაც გავლენას ახდენს მოსწავლეთა აკადემიურ მოსწრებაზე. მოსწავლეები მიდრეკილნი არიან პოზიტიურად შეაფასონ მასწავლებლები და არ იყონ მათ მიმართ კრიტიკულნი, თუმცა ღია კითხვების დასმის შედეგად ვლინდება, რომ მასწავლებლების მიერ სხვადასხვა ფორმით განხორციელებული ძალადობა არც თუ ისე იშვიათა საქართველოს სკოლებში, ისევე როგორც ხშირია მასწავლებლების მიერ თავიანთი ფუნქციების არაკეთილსინდისიერად შესრულება. ეს ტენდენცია კი განსაკუთრებით მტკივნეულია მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრებ ბავშვებთან მიმართებაში, რომლებიც ისედაც მოწყვლადი ჯგუფის წარმომადგენლები არიან.

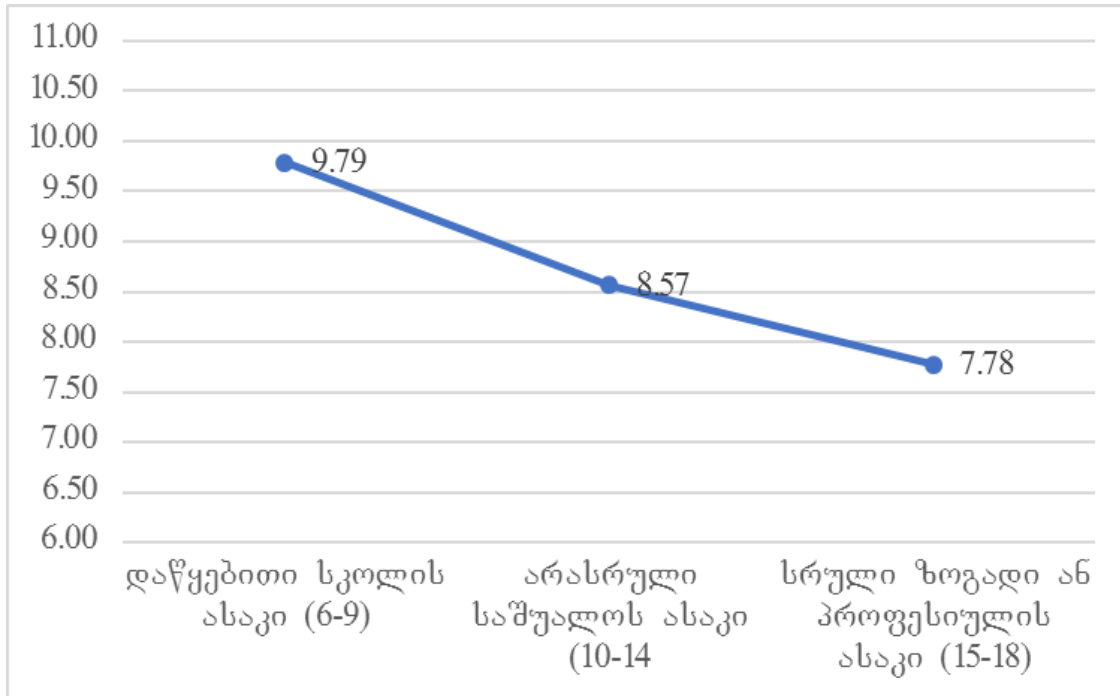
სკოლა, როგორც გარემო

სკოლა, არის გარემო, სადაც ბავშვი გარდა ფორმალური და არაფორმალური განათლების მიღებისა, იძენს სოციალურ კაპიტალს და ურთიერთობს თანატოლებთან და მასწავლებლებთან. სკოლის პერიოდში მიღებული განათლება და გამოცდილება მნიშვნელოვნად განაპირობებს ადამიანთა მომავალს. ამასთან, სკოლის გარემო შეიძლება მოგვევლინოს ბულინგისა და ბავშვის თანატოლთა, მასწავლებელთა მხრიდან ჩაგვრის ადგილად.

სასკოლო გარემოს შესაფასებლად ბავშვებს ვეკითხებოდით თუ რა ნიშანს დაუწერდნენ სკოლას. 10 ბალიან სკალაზე, შეფასების საშუალო მაჩვენებელი არის 8.36, ხოლო მოდა 10. სკოლის შეფასება შეჭიდულია მოსწავლეების ასაკითან (პირსონის კორელაციის კოეფიციენტი -0.256). აღმოჩნდა, რომ, დაწყებითი კლასის მოსწავლეები მეტად უწერენ მაღალ შეფასებას სკოლას, ვიდრე მაღალ კლასელები. მაგალითად, სკოლის შეფასების საშუალო არითმეტიკული დაწყებითი კლასის მოსწავლეებთან არის 9.79, როდესაც არასრული საშუალო სკოლის ასაკის ბავშვებთან

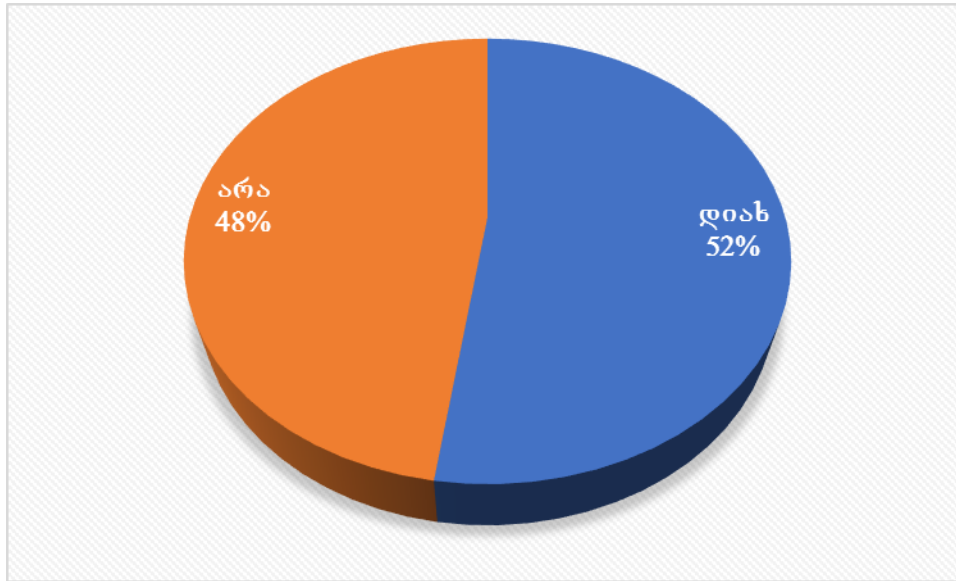
ეს მაჩვენებელია 8.57 და დამამთავრებელი საფეხურის მოსწავლეებთან 7.78 (იხ. გრაფიკი #30)

გრაფიკი #30: სკოლის შეფასების საშუალო არითმეტიკული მოსწავლეთა ასაკის მიხედვით (N=216)

სასკოლო გარემოს შესაფასებლად მნიშვნელოვანი ინდიკატორია თანატოლებთან ურთიერთობა. იმის განსასაზღვრად, თუ როგორ სასკოლო გარემოში უწევთ ფუნქციონირება მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრებ ბავშვებს და როგორი ურთიერთობა აქვთ კლასელებთან, ვიკვლიეთ მათი დამოკიდებულებები კლასელების და სხვა თანატოლების მიმართ, თუ რამდენად ხშირად აქვთ კონფლიქტი თანაკლასელებთან და რას ფიქრობენ, მოსწონთ თუ არა ისინი სხვებს სკოლაში. კვლევის შედეგებმა გვიჩვენა, რომ გამოკითხულ მოსწავლეთა 81%-ს კარგი ურთიერთობა აქვს კლასელებთან, ხოლო 9.3% თანაკლასელებთან ცუდ ურთიერთობაზე მიუთითებს. თუმცა თუკი თანაკლასელებთან ურთიერთობას კონფლიქტების მიხედვით შევაფასებთ, დავინახავთ, რომ სიტუაცია არც თუ ისე სახარბიელოა, რადგან გამოკითხულთა 52%-ს თანაკლასელებთან ჩხუბის გამოცდილება აქვს (იხ. გრაფიკი #31).

გრაფიკი #31 - მოგვლია თუ არა ჩხუბი სკოლაში მოსწავლეებთან? (N=216)

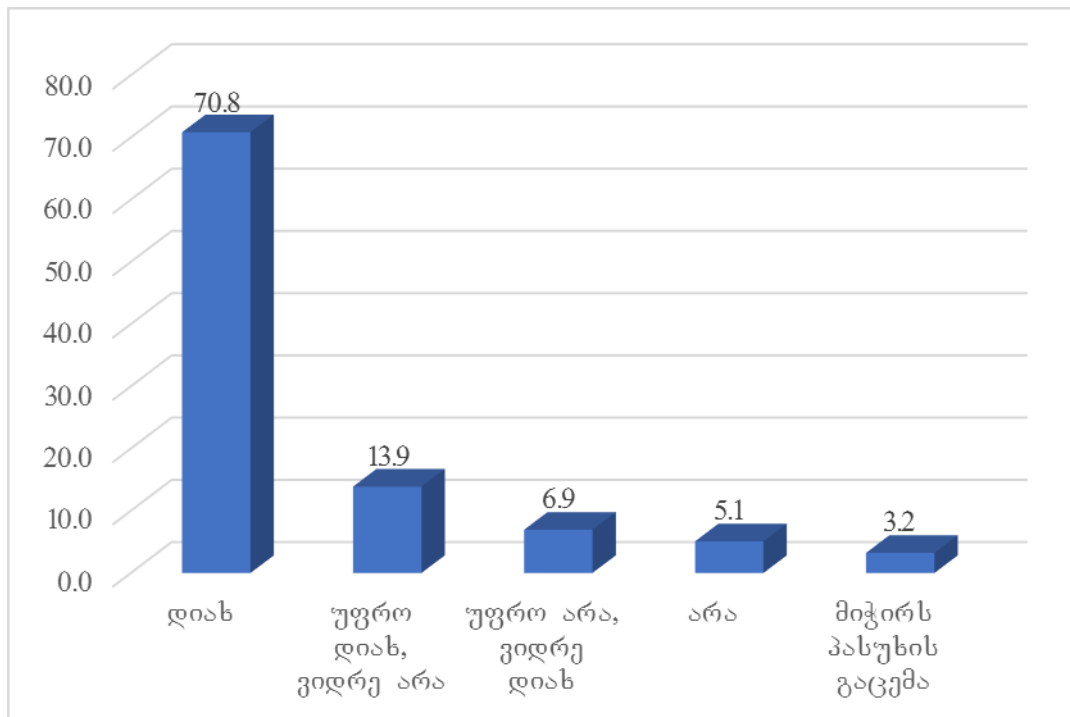
რესპონდენტების თანაკლასელებთან კონფლიქტი შეჭიდულია მათ ასაკთან და სქესთან. თანაკლასელებთან ჩხუბის გამოცდილება ძირითადად არასრული საშუალო სკოლის ეტაპზე აქვთ რესპონდენტებს (62.5%), როდესაც ეს მაჩვენებელი დაბალია როგორც დაწყებითი სკოლის ეტაპზე (47.4%), ისე დამამთავრებელი სკოლის ეტაპზე (41.9%). როგორც მოსალოდნელი იყო, თანაკლასელებთან კონფლიქტები უფრო ხშირია ვაჟებთან – 61.6%, ვიდრე გოგონებთან – 44.4%.

კვლევის ფარგლებში საინტერესო იყო იმის განსაზღვრა, თუ რამდენად ახდენს სტიგმა გავლენას კლასელებისა და გარშემომყოფების დამოკიდებულებაზე მსტს-ში მცხოვრები ბავშვის მიმართ. შეკითხვაზე „შენი აზრით, მოსწონხარ თუ არა სხვებს სკოლაში“, 70,8% აღნიშნავს, რომ ისინი იმსახურებენ გარშემომყოფების სიმპატიას და მოწონებას. მოსწავლეთა არც თუ ისე მცირე რაოდენობა – 12%, ამბობს, რომ თანაკლასელებს არ მოსწონთ, ხოლო 3.2%-ს უჭირთ შეაფასონ მათ მიმართ სხვების დამოკიდებულება (იხ. გრაფიკი #32).

თვისებრივი კვლევის დროს გამოკითხული ერთ-ერთი მენეჯერი აღნიშნავდა, რომ მნიშვნელოვანია აღქმები, რადგან ისინი დიდ გავლენას ახდენენ ბავშვებზე. მისთვის პოზიტიური პრაქტიკა იყო ბავშვის კლასელების და მათი მშობლების

დადებითი განწყობა და დამოკიდებულებები სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ მყოფი ბავშვის მიმართ (მენეჯერი, თელავი). თუმცა არის ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც ბავშვებს სკოლაში ყოფნისას უხეშად მიმართავენ, ჩაგრავენ ან წამოაძახებენ ხოლმე რომ ბავშვთა სახლიდან არიან. „ყველამ იცის საიდანაც არიან... ჩვენ ისე ვზრდით მათ, რომ დაკომპლექსებულნი არ იყვნენ“ (მენეჯერი, თბილისი).

გრაფიკი #32 როგორ ფიქრობ, მოსწონხარ სხვებს სკოლაში? (N=216)

კვლევის პროცესში მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრებ ბავშვებს ვაფასებინებდით სხვა ბავშვების ქცევას, როგორც საგანმანათლებლო პროცესში ხელისშემშლელ ფაქტორს. კითხვაზე „ზოგი კლასელი/სტუდენტი იქცევა ისე, რომ ხელს გიშლის სწავლაში?“ დადებითი პასუხი გასცა გამოკითხულთა 26.4%-მა, ხოლო სხვა კლასელები, როგორც სწავლაში შემაფერხები ფაქტორი არ განიხილა – 73.1%-მა.

სკოლის გარემოს გარდა სტიგმა, რომელიც არსებობს მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების მიმართ, ვლინდება საზოგადოებაშიც - სამეზობლოში ან თემში. მაგალითად, ექსპერტული ინტერვიუს დროს ერთ-ერთი

რესპოდენტი აღნიშნავს: „ეს სტიგმა არსებობს უბანშიც, მოსახლეობაშიც. თავიდან ეგონათ, რომ ეს ბავშვები აქ არ უნდა ყოფილიყვნენ, ამ ტერიტორიაზე, აი, ახლა სადაც ვართ. მეზობლებს ჩემთან არ სურდათ ეკონტაქტათ და ამაზე მუშაობისათვის წლები დაგვჭირდა. ძალიან ბევრ ცუდ რაღაცებს შევხვდი მოსახლეობისგან, მაგრამ ეს მეტნაკლებად დავძლიეთ. მიუხედავად ამის, მათი მხრიდან მაინც ყოველთვის მიმართვა არის ტერმინით „უპატრონო ბავშვები“. მოსახლეობამ ვერ გაითავისა ამ ბავშვების მიმართ ჯანსაღი დამოკიდებულების მნიშვნელობა“ (აღმზრდელი, ამბროლაური).

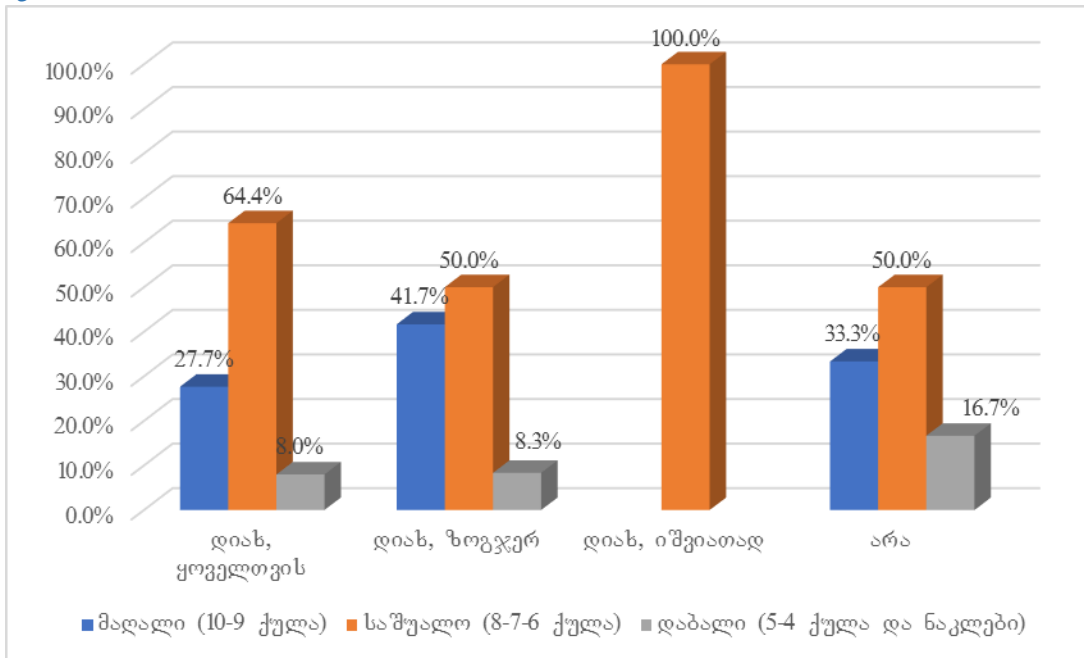
მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების საგანმანათლებლო პროცესში ჩართული სხვა აქტორები

მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების საგანმანათლებლო მოსწრებასა და წარმატებებზე გავლენა აქვს არა მხოლოდ ფორმალურ საგანმანათლებლო დაწესებულებას, არამედ მათ ყოველდღიურ გარემოსა და მათ რეფერენტულ ჯგუფს. რაოდენობრივი კვლევის ეტაპზე ერთ-ერთ საკვლევ საკითხად გამოვყავით აღმზრდელის გავლენა ბავშვების საგანმანათლებლო პროცესებში ჩართულობაზე, ხოლო თვისებრივი კვლევის ფარგლებში ყურადღება გავამახვილეთ სოციალური მუშაკის როლზე.

გამოკითხული მოსწავლეების უმრავლესობა (88.4%) მიუთითებს, რომ აღმზრდელები ყოველთვის ეხმარებიან მათ გაკვეთილების მომზადებაში, ხოლო აღმზრდელები საერთოდ არ ეხმარებიან 2.8%-ს. საინტერესოა, რომ პოზიტიური კორელაცია დაფიქსირდა მოსწავლეთა აკადემიურ მოსწრებასა და აღმზრდელის დახმარებას შორის. როგორც გრაფიკზე არის ასახული, იმ მოსწავლეებს, რომელთა შეფასება არის 5–4 ან უფრო ნაკლები ქულა, უფრო ნაკლებად ეხმარებიან აღმზრდელები. აღმზრდელები უფრო მეტ ყურადღებას აქცევენ მოსწავლეებს, რომლებსაც აქვთ საშუალო შეფასება (იხ. გრაფიკი #33). კვლევის შედეგების

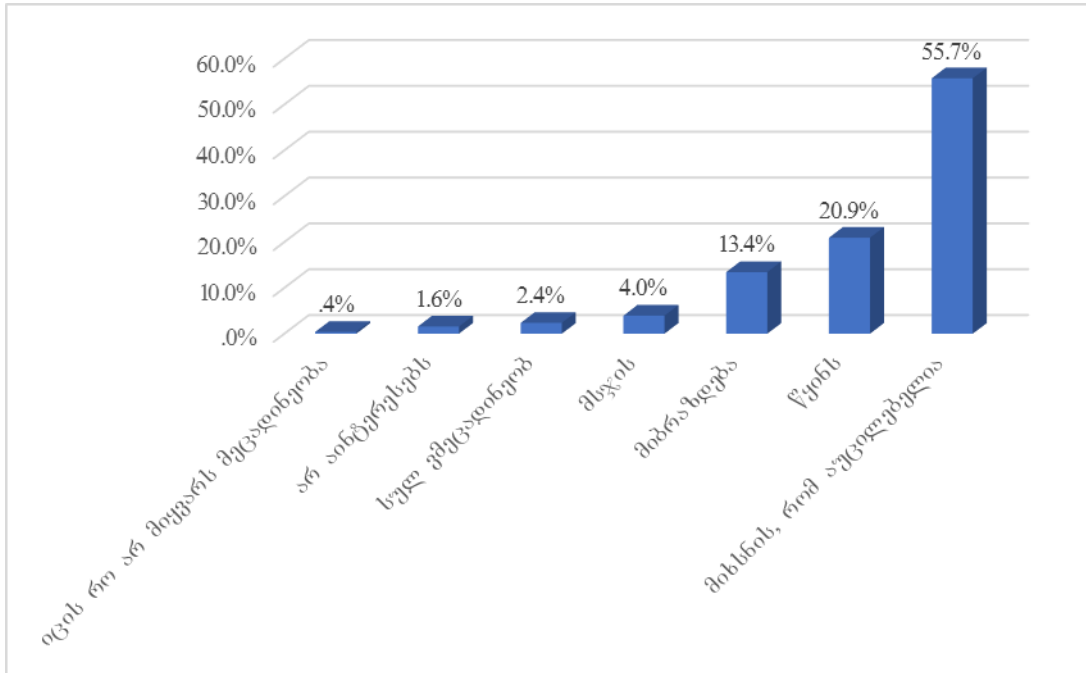
ასახსნელად შეიძლება გამოგვადგეს სონია ჯექსონის მიდგომა, რომ სოციალურ მუშაკებსა და აღმზრდელებს დაბალი მოლოდინები აქვთ ზრუნვაში მყოფი ბავშვების საგანმანათლებლო მიღწევების მიმართ. შესაძლებელია, სწორედ ამ დაბალი მოლოდინების გამო აღმზრდელები დროს აღარ უთმობენ დაბალი აკადემიური მოსწრების მქონე ბავშვებს.

გრაფიკი #33 - მიმართება აღმზრდელის დახმარებასა და მოსწავლის აკადემიურ მოსწრებას შორის (N=216)

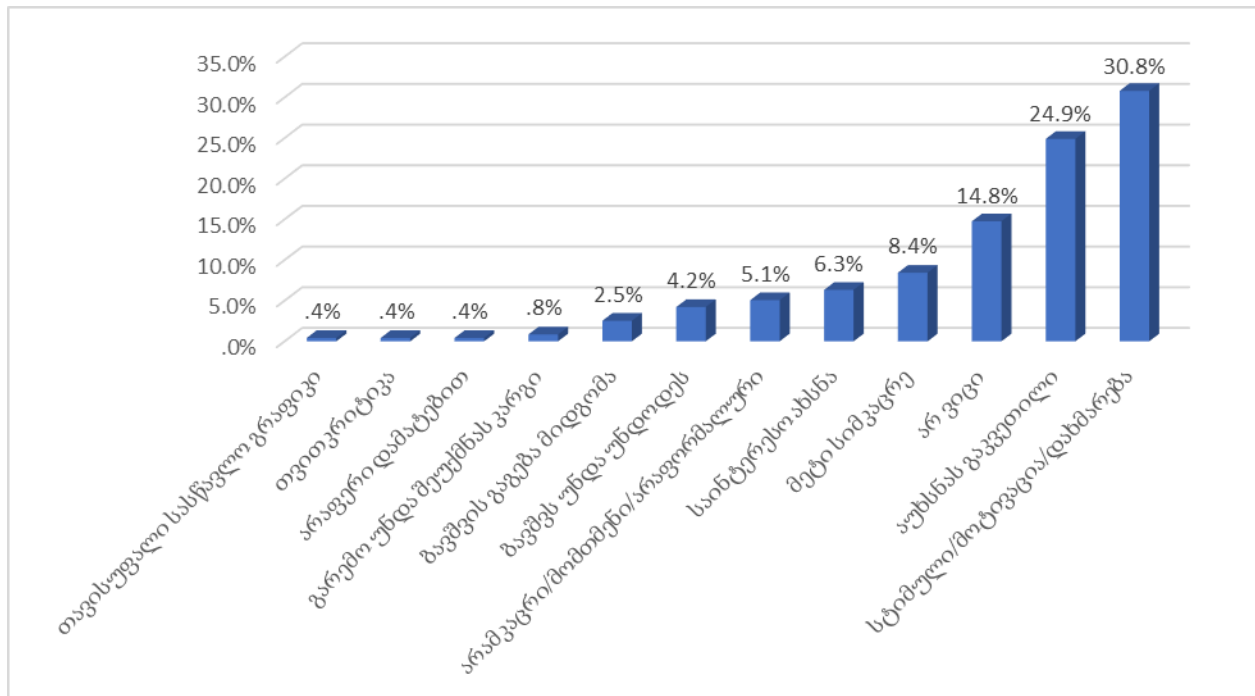
მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების მითითებით, აღმზრდელების უმრავლესობა (55.7%) მათ ესაუბრება განათლების მნიშვნელობაზე, იმ შემთხვევაში, როდესაც ბავშვი არ მეცადინეობს. არამეცადინეობის შემთხვევაში აღმზრდელი სჯის გამოკითხულთა 4%-ს, ხოლო 13.4%-ს უბრაზდება, შემთხვევების მეხუთედში აღმზრდელს მოსწავლეთა სიზარმაცე წყინს (იხ. გრაფიკი #34).

გრაფიკი #34 რა რეაქცია აქვს აღმზრდელს როცა არ მეცადინეობ? (N=216)

აღმზრდელების საგანმანათლებლო როლებთან დაკავშირებით, მცირე საოჯახო ტიპის სახლში მცხოვრებ მოსწავლეებს ღია შეკითხვის ფორმით ვეკითხებოდით, თუ რა უნდა გაეკეთებინა აღმზრდელს სწავლის მოტივაციის გასაზრდელად. მოსწავლეთა მესამედი მიუთითებს, რომ საჭიროა აღმზრდელმა სტიმული და მოტივაცია მისცეს ბავშვს, მეოთხედი ფიქრობს, რომ საჭიროა აუხსნას გაკვეთილი, 8.4% კი ფიქრობს, რომ აუცილებელია აღმზრდელმა მეტი სიმკაცრე გამოიჩინოს აღსაზრდელების მიმართ (დეტალური ინფორმაციისთვის იხილეთ გრაფიკი #35)

გრაფიკი #35: რა უნდა გააკეთოს აღმზრდელმა იმისთვის რომ კარგად ისწავლო? (N=216)

აღმზრდელის როლზე ვესაუბრებოდით ექსპერტებს თვისებრივი კვლევის ფარგლებშიც. მაგალითად, თბილისის მცირე საოჯახო ტიპის სახლის მენეჯერი აღნიშნავდა - „პრობლემაა, რომ აღმზრდელების კვალიფიკაცია არის ძალიან დაბალი. სახელმწიფო არანაირ რესურსს არ გამოყოფს, რომ გადაამზადოს ეს ადამიანები. ჩვენ ჩვენი რესურსებით ტრენერებს ავციყვანია და გადაგვიმზადებია. ძირითად შემთხვევებში ძველი აღმზრდელები ასწავლიან ახალ აღმზრდელებს, მაგრამ ბევრ საკითხში მათი კვალიფიკაციაც დაბალია. მესმის, რომ კვალიფიკაციას თუ გაუზრდი, ხელფასიც უნდა მოუმატო და ეს ძალიან კომლექსური საკითხია, თუმცა აუცილებელად განსახორციელებელიც“ (მენეჯერი, თელავი).

თვისებრივი კვლევის ეტაპზე ყურადღება გავამახვილეთ სოციალური მუშაკის როლზე. ფაქტი, რომ სოციალური მუშაკი მნიშვნელოვან ფიგურას წარმოადგენს მცირე საოჯახო ტიპის საცხოვრებელში მცხოვრები ბავშვებისათვის,

ჩანს რაოდენობრივი კვლევის შედეგებიდან, რომლის მიხედვითაც რამდენიმე ბავშვს აქვს სურვილი გახდეს სოციალური მუშაკი.

თელავის მცირე საოჯახო ტიპის სახლების მენეჯერმა ინტერვიუს პროცესში აღნიშნა, რომ სოციალურ მუშაკთან თანამშრომლობა არის ძალიან მნიშვნელოვანი, მაგრამ ხშირად არის ფაქტი, როცა სოციალური მუშაკი არ უმხელს სერვისის მიმწოდებელს ინფორმაციას ბავშვის შესახებ და სერვისი მზად ვერ ხვდება ბავშვს. ეს კი სისტემათაშორისი კომუნიკაციის პრობლემაა (მენეჯერი, თელავი).

იმავე მენეჯერის თქმით, სოციალური მუშაკის ჩართულობა ბავშვის საჭიროებების დაკმაყოფილებაში დამოკიდებულია პიროვნებებზე. „არიან სოციალური მუშაკები, რომლებიც აქტიურად არიან ჩართულნი - კოლეჯშიც მიდის, სკოლაშიც მონიტორინგზე და ა.შ., მაგრამ გვყავს ისეთი სოციალური მუშაკები, რომლებიც 3-4 წელია არ მისულა სკოლაში და არ უკითხავს ბავშვის ამბავი. სოციალური მუშაკების ჩართულობის გასაკონტროლებლად ასეთი რამ შემოვიღე - სოციალური მუშაკებისთვის სპეციალური ჟურნალი მაქვს, სადაც მისი მოსვლის და გასვლის დღეები და დრო ფიქსირდება. თვის ბოლოს კი მათ ხელმძღვანელობას ვაწვდი, რომ ნახონ რამდენად კეთილსინდისიერად ასრულებენ თავიანთ საქმეს“ (მენეჯერი, თელავი).

თბილისის მცირე საოჯახო ტიპის სახლის მენეჯერი აღნიშნავდა, რომ სოციალურ მუშაკებს ბავშვების და მათი საგანმანათლებლო შესაძლებლობის მიმართ დაბალი მოლოდინები აქვთ და ბავშვების უმაღლეს განათლებაზე ზრუნვა დროის ფუჭ კარგვად მიაჩნიათ (მენეჯერი, თბილისი). ეს ტენდენცია კი თანხვედრაშია საერთაშორისო კვლევების შედეგად გამოვლენილ პრობლემებთან.

ექსპერტული ინტერვიუს დროს გამოკითხული აღმზრდელი სოციალური მუშაკის როლთან დაკავშირებით ამბობს, რომ: „მვირფასი სოციალური მუშაკები მყავს. ჩემი სოციალური მუშაკები არიან ყოფილი პედაგოგები, უშუალოდ არიან

სასკოლო პროცესში ჩართულნი, მაგრამ შედეგი რა გითხრათ...“ (აღმზრდელი, ამბროლაური).

თვისებრივი კვლევის დროს ჩატარდა ინტერვიუ თავად სოციალურ მუშაკთანაც, რომელიც ხაზს უსვამდა სოციალური მუშაკის ჩართულობის აუცილებლობას სკოლასთან მუშაობისას, რადგან, მისი აზრით, სკოლებში ხშირად არის ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვების მიმართ დისკრიმინაციული დამოკიდებულება უფრო მეტად მასწავლებლების, ვიდრე თანატოლების მხრიდან. ის აღნიშნავდა, რომ სოციალური მუშაკები მიდიან სკოლებსა და მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში და აძლევენ გარკვეულ მითითებს მცირე საოჯახო ტიპის სახლების აღმზრდელებს ბავშვის საგანმანათლებლო საჭიროებების შესახებ. განათლების კომპონენტს რაც შეეხება, ის თვლის, რომ პრობლემას წარმოადგენს ბავშვების მოტივაციის არ ქონა და დაბალი აკადემიური მოსწრება, რის გამოც, ხშირად ემინიათ აღმზრდელებს და მასაც, რომ ბავშვი ვერ დაძლევს უმაღლესი განათლებისთვის ან პროფესიული სასწავლებლისთვის აუცილებელ მოთხოვნებს. თუმცა აქვე ხაზს უსვამს იმას, რომ ბავშვების მოტივაციაზე მუშაობს ფსიქოლოგი და აქვთ წარმატებული შემთხვევებიც (სოციალური მუშაკი, მცხეთა).

რაოდენობრივი კვლევის ფარგლებში ყურადღება არ გაგვიმახვილებია ოჯახისა და მშობლის ჩართულობაზე, რათა რესპოდენტში არ გამოეწვია უარყოფითი განცდები. თუმცა მშობლის ჩართულობა საკვლევი თემა იყო ექსპერტული ინტერვიუების დროს.

შეკითხვაზე თუ რამდენად არიან მშობლები ჩართულნი ბავშვების ყოველდღიურ და საგანმანათლებლო საჭიროებებზე ზრუნვაში ექსპერტებს განსხვავებული მოსაზრებები აქვთ. მაგალითად, ერთ-ერთი რესპოდენტის თქმით, მშობლები ვერ ახერხებენ შვილის მოტივირებას, მიიღოს განათლება. მისი აზრით, მიზეზი მდგომარეობს იმაში, რომ „როცა ხედავენ მშობლები, რომ ბავშვები უზრუნველყოფილნი არიან პირობებით, ეშვებიან. ჩვენ მოგვანდეს მათზე ზრუნვა.“

ამიტომ დაინტერესებულნი არ არიან“ (აღმზრდელი, ამბროლაური).

ერთ-ერთი ექსპერტი აღნიშნავს, რომ მისი გამოცდილებით იშვიათ გამონაკლის წარმოადგენს მშობლის ჩართულობა ბავშვის საგანმანათლებლო საჭიროებებზე ზრუნვაში. „მართო ერთი მშობელი მახსენდება, ვინც აქტიურად კითხულობს [აღსაზრდელის შესახებ ინფორმაციას]. უგულებელყოფაა რა. დანარჩენებს არ აინტერესებთ, დადის, თუ არ დადის სკოლაში“ (მენეჯერი, თელავი).

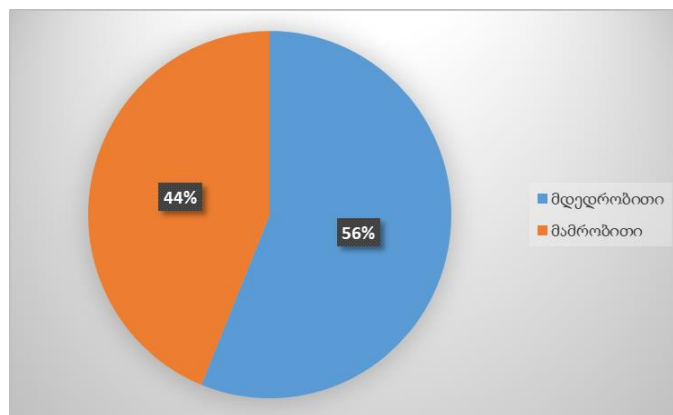
თბილისის მცირე საოჯახო ტიპის სახლის მენეჯერი ამბობს, რომ მშობლები მეტნაკლებად აქტიურად არიან ჩართულები. მისი თქმით - “კრებებზე დადიან თუ დაავალებს აღმზრდელი. ასევე დამრიგებელს ვაძლებთ რეკომენდაციას, მშობელს დაუკავშირდეს და დღეს მშობლები უფრო მეტად არიან ჩართულები“ (მენეჯერი, თბილისი). მცხეთის სოციალური მუშაკის თქმით, მშობლები პასიურად არიან ჩართულები, ზოგიერთ ბავშვს საერთოდ არ ნახულობს მშობელი, თუმცა არის გამონაკლისი შემთხვევებიც, მაგალითად, ერთ-ერთ ბავშვს მშობელი უხდის საგანში მომზადების ფულს (სოციალური მუშაკი, მცხეთა).

მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვები და არაფორმალური განათლება

რაოდენობრივი კვლევის დროს გარდა ფორმალური განათლების მიმართ ბავშვების დამოკიდებულების და ჩართულობის დონისა, ვიკვლევდით არაფორმალური განათლების კომპონენტსაც. ჩვენთვის საინტერესო იყო, არიან თუ არა ჩართულნი სახელმწიფო ზრუნვის სისტემაში მყოფი ბავშვები არაფორმალურ აქტივობებში, ხდება თუ არა მათთან მუშაობა უნარ-ჩვევების განვითარების კუთხით, ზრუნავენ თუ არა თვითგანვითარებაზე და ა.შ. მაგალითად, ბავშვებს ვეკითხებოდით უყვარდათ თუ არა კითხვა, დადიოდნენ თუ არა წრეებსა და სპორტის რომელიმე სახეობაზე, რაზე სურდათ ევლოთ და სხვა. არაფორმალური აქტივობების შესახებ ვეკითხებოდით ასევე თვისებრივი კვლევის დროსაც მცირე საოჯახო ტიპის სახლებისა და სკოლის წარმომადგენლებს.

შეკითხვაზე „გიყვარს თუ არა კითხვა?“ უფრო მეტად მდებდრობითი სქესის წარმომადგენლებმა გვიპასუხეს „დიახ“ (იხ. გრაფიკი #36). მნიშვნელოვანი იყო, რომ მაკონტროლებელ შეკითხვაზე „ბოლოს რომელი წიგნი წაიკითხე?“ გამოკითხულთა უმრავლესობას ახსოვდა ბოლოს წაკითხული წიგნის სახელწოდება.

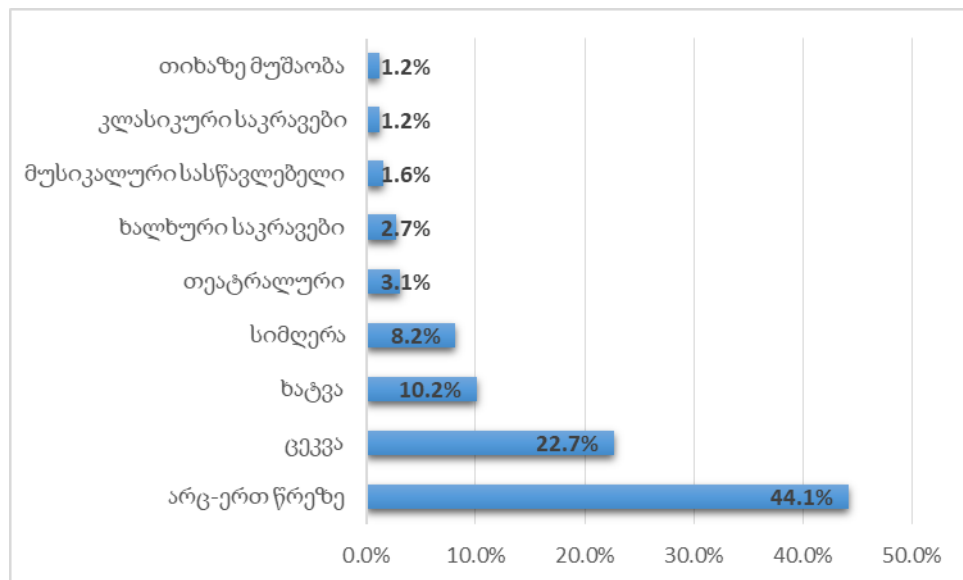
გრაფიკი #36 გოგონებისა და ვაჟების წილი, ვისაც უყვართ კითხვა (N=216)

ბავშვებს ვეკითხებოდით არაფორმალურ წრეებზე სიარულის შესახებაც. გამოკითხულთა 44,1% არ დადის არცერთ სახეობაზე (იხ. გრაფიკი #37), ხოლო იმათი დიდი უმრავლესობა, ვინც დადის წრეებზე ძირითადად ასახელებენ ცეკვას, ხატვას და სიმღერას. მნიშვნელოვანია გეოგრაფიული ასპექტიც: არაფორმალურ განათლებაში მოსწავლეთა ჩართვა ძირითადად ხდება თბილისის, ქუთაისისა და თელავის მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში. ეს ყველაფერი შესაძლოა მიუთითებდეს იმაზე, რომ რაიონებში ნაკლებადაა ხელმისაწვდომობა არაფორმალურ აქტივობებზე.

თვისებრივი კვლევის დროს გამოკითხული რესპოდენტები აღნიშნავენ, რომ მათი ბენეფიციარები დადიან სხვადასხვა წრეებზე, რასაც ან თავად აფინანსებენ, ან კონკრეტულ ორგანიზაციებთან და პირებთან მოლაპარაკების საფუძველზე რთავენ ბავშვებს მათთვის საინტერესო აქტივობებში. იმ შემთხვევაში, როდესაც იკვეთებოდა წრეების ხელმისაწვდომობის სიმწირე, მაგალითად, ლანჩხუთის რაიონის მცირე საოჯახო ტიპის სახლში, თავად სთავაზობდნენ მომსახურების მიმწოდებლები ბენეფიციარებს არაფორმალურ აქტივობებსა და პროექტებს.

გრაფიკი #37: რომელ წრეზე დადიხარ? (N=216)

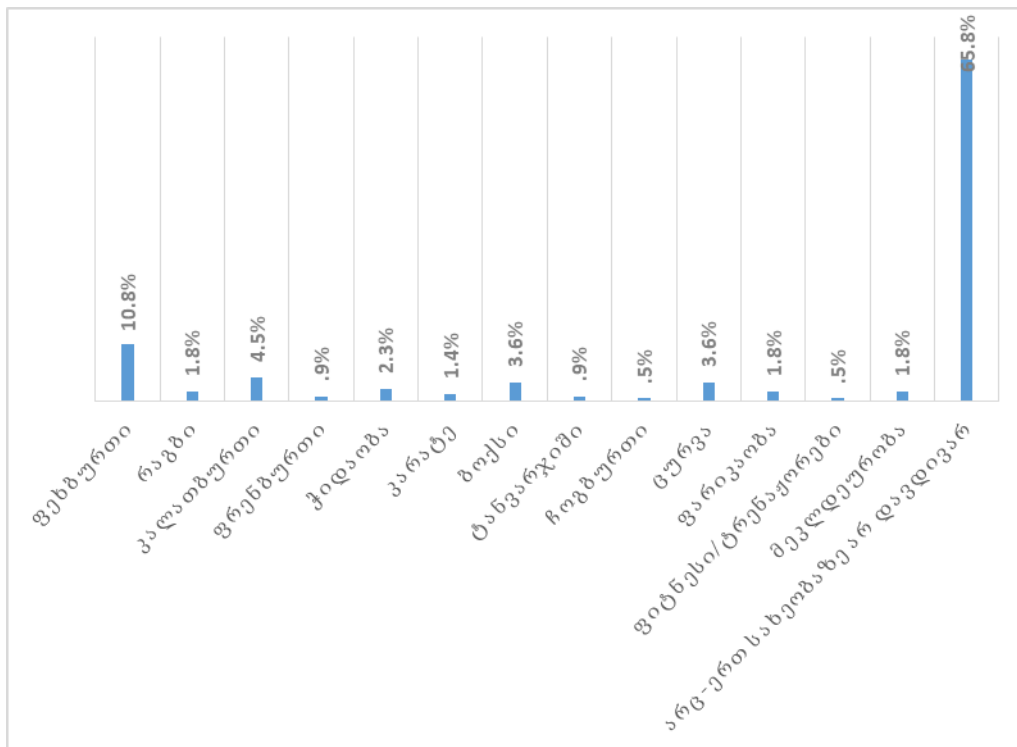

ხაზგასასმელია, რომ გამოკითხულთა თითქმის 43.5%-ს შესაძლებლობის

შემთხვევაშიც კი არ სურს რომელიმე წრეზე სიარული, მაშინ როცა ბავშვებს ყველაზე ხშირად სურთ ცეკვაზე. ხატვაზე და სიმღერაზე სიარული, რაც შესაბამისობაშია, ბავშვების არაფორმალურ წრეებში რეალურ ჩართულობასთან.

გარდა სხვადასხვა უნარის დაუფლებისა, აქცენტი გავაკეთეთ სპორტულ ინტერესებზეც. აღმოჩნდა, რომ 65,8% სპორტის არცერთ სახეობაზე არ დადის (იხ.გრაფიკი #38).

გრაფიკი #38: დადინარ თუ არა სპორტის რომელიმე სახეობაზე? (N=216)

შესაძლებლობის შემთხვევაში 29,4%-ს არც სურს, რომ იაროს სპორტზე. სპორტულ წრეებზე სიარულის მსურველთაგან ყველაზე მეტს უნდა ფეხბურთზე, კალათბურთსა და ცურვაზე სიარული.

შეჯამების სახით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ მცირე საოჯახო ტიპის სახლებს ნაკლები რესურსები აქვთ მოსწავლეების არაფორმალურ საგანმანათლებლო აქტივობებში ჩასართავად, რაც როგორც ფინანსური პრობლემებით, ასევე გეოგრაფიულ არეალებში

ამ აქტივობების ხელმისაწვდომობით არის განპირობებული. თუმცა დადებით ტენდენციაზე მიუთითებს ის, რომ რესპონდენტთა 65 % ჩართულია გარკვეულ აქტივობაში, ხოლო 44% დადის სპორტის სხვადასხვა სახეობაზე.

დასკვნა/რეკომენდაციები

იმისთვის, რომ სახელმწიფო ზრუნვაში მყოფ ბავშვს ჰქონდეს მოტივაცია მიიღოს განათლება და შეძლოს 18 წლის შემდეგ დამოუკიდებლად ცხოვრება, თავად ბავშვის მონდომების გარდა, საჭიროა კომპლექსური მიდგომა ზრუნვაში და განათლების სისტემაში მონაწილე ყველა აქტორის მხრიდან.

დასკვნის სახით გვინდა შევაჯამოთ ჩვენი ნაშრომი და კვლევის შედეგები სამივე აქტორის - ბავშვის, საგანმანათლებლო დაწესებულების და ბავშვის ზრუნვაზე პასუხისმგებელი პირების მიხედვით.

პირველ რიგში ჩვენმა კვლევამ გამოავლინა, თუ რა დამოკიდებულება აქვთ ბავშვებს განათლების მიმართ. აღსანიშნავია, რომ მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრებ მოზარდებს განათლების მიმართ უფრო მეტად დადებითი, ან ნეიტრალური დამოკიდებულება აქვთ, ვიდრე უარყოფითი. მათი უმრავლესობა სამომავლოდ მისთვის სასურველ პროფესიებად ასახელებს პროფესიებს, რომლებიც მოითხოვს უმაღლეს სასწავლებელში სწავლას. თუმცა, 2017 წელს „ახალგაზრდა პედაგოგთა კავშირის“ მიერ ზრუნვის სისტემიდან გასულ ბავშვებს შორის ჩატარებული კვლევის მიხედვით, ბავშვების მხოლოდ 1.2% აქვს ჩატარებული უმაღლეს სასწავლებელში. აქედან გამომდინარე შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ არსებობს გარკვეული ხელისშემშლელი ფაქტორები, რომლებსაც მოზარდები აწყდებიან 15-18 წლის პერიოდში და რომლებიც დაბრკოლებას უქმნით მათ, გააგრძელონ სწავლა არა პროფესიულ, არამედ უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში. მათი მხრიდან პროფესიული სასწავლების არჩევა შესაძლოა მიუთითებდეს იმ ფაქტზე, რომ ბავშვობის ადრეულ ეტაპზე დარღვეული უსაფრთხოებს განცდა ხშირადაა განმპირობებელი, ჩააბარონ პროფესიულ

სასწავლებელში და ჰქონდეთ გარანტია იმისა, რომ დროის უმოკლეს პერიოდში შეიძენენ პროფესიას და უზრუნველყოფილნი იქნებიან მინიმალური ანაზღაურებით მაინც.

საინტერესო ტენდენციები გამოვლინდა ბავშვების ასაკის ცვლილებასთან დაკავშირებით, მაგალითად, რაც უფრო იზრდება ბავშვი, მით უფრო უჭირს განსაზღვროს პროფესიული ორიენტაცია, მით უფრო ნაკლებად გრძნობს თავს ბედნიერად და მხიარულად სასწავლო დაწესებულებაში, მით უფრო უარყოფითი ემოციები აქვს სწავლის/განათლების მიმართ. ასაკის ზრდასთან ერთად ასევე იზრდება კონფლიქტების რიცხვი მასწავლებლებთან და მნიშვნელოვნად იკლებს სწავლის სიყვარული.

კვლევის ფარგლებში გამოვლინდა, რომ მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების აკადემიური მოსწრება არის საშუალო. ბავშვების სუბიექტური შეფასებით, ისინი საშუალო ნიშნებზე სწავლობენ და კმაყოფილნი არიან თავიანთი შეფასებით.

გვანტერესებდა ბავშვების აზრი იმასთან დაკავშირებითაც, თუ რა უშლით ხელს განათლების მიღებაში და რა სჭირდებათ იმისთვის, რომ უკეთ ისწავლონ. სახელმწიფო ზრუნვაში მყოფი ბავშვების უმეტესობა მიმართავს თვითკრიტიკულ პოზიციას და სწავლაში ხელისშემშლელ ფაქტორად თავის სიზარმაცეს ასახელებს. ხოლო მათი აზრით, უფრო უკეთ შეძლებდნენ სწავლას, თუ იქნებოდნენ მონდომებულნი, იმეცადინებდნენ უფრო მეტს, არ იზარმაცებდნენ. გამოკითხულთა მხოლოდ მცირე ნაწილმა მიუთითა საგანმანათლებლო სისტემასა და მასში ჩართული პერსონალთან დაკავშირებულ პრობლემებზე და აღნიშნა, რომ უკეთესად ისწავლიდა თუ ექნებოდა ხელშეწყობა ბიოლოგიური ოჯახის, მასწავლებლებისა და მცირე საოჯახო ტიპის სახლის პერსონალის მხრიდან.

მნიშვნელოვანია ის, რომ მასწავლებლები ავტორიტეტულ ფიგურებს წარმოადგენენ ბავშვებისათვის, ამიტომ დახურული ფორმით დასმულ კითხვებში მოსწავლეები მასწავლებლების საქმიანობას და მათთან ურთიერთობებს ძალზე

პოზიტიურად ახასიათებენ. თუმცა ღია ფორმით დასმული კითხვები საშუალებას გვაძლევს, რომ დავინახოთ მასწავლებლების მხრიდან მათი ვალდებულებების არაჯეროვნად შესრულება (გაკვეთილების გაუგებრად ახსნა, სასწავლო პროცესის არასაინტერესოდ წარმართვა, ბავშვების მოტივირების შეზღუდულობა) და ბავშვებზე განხორციელებული ფიზიკური თუ ვერბალური ძალადობა. სწორედ ამიტომ, ის საგნები უყვართ მოზარდებს, სადაც მასწავლებლები ჯეროვნად ასრულებენ მათზე დაკისრებულ პასუხისმგებლობებს. სწორედ ამიტომ, მოსწავლეებისთვის მნიშვნელოვანია მასწავლებლების მხრიდან ისეთი არადასჯითი მიდგომები, როგორებიცაა: ყვირილის, ჩხუბის და ფიზიკური დასჯის მეთოდების არ გამოყენება სასწავლო პროცესში.

მიუხედავად მწირი რესურსებისა, ბავშვების არაფორმალურ აქტივობებში ჩართვის დონე დამაკმაყოფილებელია. კვლევამ აჩვენა, რომ გამოკითხულთა ნახევარზე მეტი დადის წრეებზე ან სპორტის რომელიმე სახეობაზე. შეინიშნება ტენდენცია, რომ ბავშვებს თავად არ აქვს სურვილი, ჩაერთონ რამე სახის აქტივობაში. აქედან გამომდინარე შეგვიძლია, დავასკვნათ, რომ ბავშვების მოტივაცია, იყვნენ ჩართულნი არაფორმალურ განათლებაში, არის საშუალოზე დაბალი.

სკოლის კომპონენტის კვლევისას საინტერესო იყო, გამოგვეყო ის საგნები, რომლებიც ყველაზე მეტად მოსწონთ ან არ მოსწონთ. აღმოჩნდა, რომ ბავშვებს მეტად მოსწონთ ჰუმანიტარული საგნები, გარდა ინგლისური ენისა და არ მოსწონთ ტექნიკური საგნები.

მიუხედავად იმისა, რომ რაოდენობრივი კვლევის შედეგებით, მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები ბავშვების მნიშვნელოვან ნაწილს აქვს, სურვილი დაეუფლოს ისეთ სპეციალობას, რომელიც საჭიროებს უმაღლეს განათლებას, ექსპერტთა შეფასებით, სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ მყოფი ბავშვები მეტად არიან მიდრეკილნი, ჩააბარონ პროფესიულ სასწავლებლებში. ამის ერთ-ერთი მიზეზი შეიძლება იყოს თვისებრივი კვლევის და ლიტერატურის მიმოხილვის დროს გამოკვეთილი ფაქტი, რომ სოციალურ მუშაკებს და აღმზრდელებს ხშირად აქვთ

დაბალი მოლოდინები ბავშვების შესაძლებლობებთან დაკავშირებით. თუმცა აქვს გასათვალისწინებელია ის თუ რამდენად უზრუნველყოფს საქართველოს საგანმანათლებლო პოლიტიკა მის ზრუნვის ქვეშ მყოფი ბავშვებს უმაღლესი განათლებისათვის საჭირო რესურსით (საერთო საცხოვრებლებით, შეღავათიანი კვებით და სწავლისათვის აუცილებელი მატერიალური საშუალებებით).

კვლევის ანალიზის შედეგად, გამოვლინდა, რომ ბავშვის ზრუნვაზე პასუხისმგებელ პირებსა და სოციალურ მუშაკებს მნიშვნელოვანი როლის შესრულება შეუძლიათ ბავშვების მოტივაციის ამაღლებასა და სწავლის ხელშეწყობაში. მაგალითად, აღმოჩნდა, რომ რაც მეტადაა ჩართული მცირე საოჯახო ტიპის სახლის აღმზრდელი ბავშვის განათლების საკითხში და ეხმარება მას მეცადინეობაში, მით უფრო მაღალია ბავშვის აკადემიური მოსწრება.

რაც შეეხება სოციალური მუშაკის როლს, ექსპერტული ინტერვიუების დროს სერვისის მიმწოდებელი ორგანიზაციის წარმომადგენლები ხშირად აღნიშნავდნენ, რომ სოციალური მუშაკები პასიურად არიან ჩართულნი ბავშვის საგანმანათლებლო საჭიროებებზე ზრუნვაში.

დასასრულს, გვინდა, კიდევ ერთხელ აღვნიშნოთ, რომ ჩვენი კვლევის მიგნებების თანახმად, მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრებ ბავშვებს აქვთ დადებითი დამოკიდებულება განათლების მიმართ, რომელიც ასაკის ზრდასთან ერთად ნელ-ნელა მცირდება. იმ ფონზე, რომ სოციალური მუშაკები პასიურად არიან ჩართულნი ბავშვის საგანმანათლებლო საჭიროებებზე ზრუნვაში და სკოლაში არის სტიგმა და დისკრიმინაცია, უფრო მეტად ჩნდება საფრთხე ბავშვებმა დაკარგონ სწავლის გაგრძელების მოტივაცია. შესაბამისად, მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია თანამშრომლობა ბავშვზე პასუხისმგებელ სტრუქტურებს და ადამიანებს შორის, რათა ზრუნვის სისტემაში მყოფმა ბავშვებმა შეძლონ უფრო მაღალკვალიფიციური განათლების მიღება და დამოუკიდებელი ცხოვრებისთვის საჭირო უნარ-ჩვევების დაუფლება.

რეკომენდაციები:

- სასურველია ბავშვის ასაკის ზრდასთან ერთად (განსაკუთრებით 14-18 წლის ასაკში) მომსახურების მიმწოდებელმა და სკოლამ უზრუნველყოს მის მოტივაციასა და პროფესიულ ორიენტაციაზე ზრუნვა;
- ბავშვის განათლების ხელშესაწყობად არსებითია მომსახურების მიმწოდებლისა და საგანმანათლებლო დაწესებულების აქტიური თანამშრომლობა;
- მნიშვნელოვანია მომსახურების მიმწოდებელმა ხელი შეუწყოს ბავშვების მოტივაციის ამაღლებას და ჩართვას არაფორმალური განათლების წრეებში;
- სასურველია სოციალური მუშაკების გააქტიურება სკოლასთან და პროვაიდერ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობის მხრივ;
- სკოლამ უნდა უზრუნველყოს გარემო, სადაც ბავშვი თავს იგრძნობს ჩაგვრისგან და დისკრიმინაციისგან დაცულად;
- სკოლამ უნდა უზრუნველყოს მასწავლებელთა კომპეტენციის ამაღლება. ყურადღება გაამახვილოს დასჯის იმ ფორმებზე, რომლებსაც მასწავლებლები იყენებენ ბავშვებთან მიმართებით და ხელი შეუწყოს მასწავლებელთა მხრიდან ბავშვების მოტივირებას.
- მნიშვნელოვანია მომსახურების მიმწოდებელმა და საგანმანათლებლო დაწესებულებამ დაგეგმონ დამატებითი გასართობ-შემეცნებითი აქტივობები და პროექტები, რითაც გაზრდიან ბავშვის ჩართულობას სასწავლო პროცესში.

გამოყენებული ლიტერატურა

- Berridge, D. (2006). *Theory and Explanation in child welfare: education and looked-after children*. Bristol: Child & family social work.
- Darmody, M., McMahon, L., & Banks, J. (2013). *Education of Children in Care in Ireland: An Exploratory Study*. Dublin: Ombudsman for Children.
- Ferguson, H., Bovaird, S., & Mueller, M. (2007). The impact of poverty on educational outcomes for children. *Paediatr Child Health*, 701–706.
- Flick, U. (2014). *Introduction to Qualitative Research*. Berlin: Free University Berlin
- Flynn, R., Dill, K., Hollingshead, M., & Fernandes, A. (2012). *Improving the educational achievement of young people in out-of-home care*. Harvard: Elsevier.
- Human Resources Development Canada. (2000). *The costs of dropping out of high school*. Hull, Quebec: Human Resources Development Canada.
- Jackson, S. (1994). *Education Children in Residential and Foster Care*. Oxford: Taylor & Francis.
- Maslow, A. (1943). *A theory of human motivation*. Brooklyn: Brooklyn collage.
- Maughn, B., & McCarthy, K. (1997). Childhood adversities and psychological disorders. *British Medical Bulletin*, 156 – 169.
- McCain, M. N., Mustard, F., & Shanker, S. (2007). *Early years study 2*. Toronto Ontario: Council for Early Child Development .
- Melmotte, C. (1979). *The placement decision, adoption and fostering*.
- Sebba, J., O'Higgins, A., & Luke, N. (2015). *What is the relationship between being in care and the educational outcomes of children*. Oxford: Oxford University.
- Teicher, M. (2003). The Neurobiological Consequences of Early Stress and Childhood Maltreatment. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 33-44.
- Thomas, E. (2006). *Readiness to Learn at School Among Five-year-old Children in Canada*. Ottawa: Children and Youth Research Papers Series.
- (2000). *კონვენცია ბავშვის უფლებების შესახებ*.
- (2017). *მზრუნველობამოკლებული აღსაზრდელებისათვის სოციალურ საქარმოთა შესაქმნელად ბიზნესის და სოციალური გარემოს კვლევა*. თბილისი: საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ცენტრი აფხაზეთი.

ნამიჭიშვილი, ს., & სამაგლიშვილი, შ. (2014). *ბავშვთა კეთილდღეობის რეფორმისა და ბავშვზე ზრუნვის სისტემის შეფასება*. თბილისი.

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო. (2014). *განათლებისა და მეცნიერების სისტემის განვითარების სტრატეგიული მიმართულებები*. თბილისი: საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო.

(2005). *საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ*. თბილისი: საქართველოს მთავრობა.

(2013). *საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია საქართველო 2020*. თბილისი: საქართველოს მთავრობა.

(2009). *საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანება N281/ნ ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ*. თბილისი: საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო.

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საჯარო სამართლის იურიდიული პირი სოციალური მომსახურების სააგენტო. (2012). *"გეითეფინგის" სახელმძღვანელო პრინციპები*. თბილისი.

(2017). *სახელმწიფო ზრუნვის სისტემიდან (მცირე საოჯახო სახლი) გასული ახალგაზრდების საჭიროებების კვლევა*. თბილისი: ახალგაზრდა პედაგოგთა კავშირი.

სოციალური მომსახურების სააგენტო. (2013). Retrieved from [ssa.gov.ge](http://ssa.gov.ge/index.php?sec_id=47&lang_id=GEO):
http://ssa.gov.ge/index.php?sec_id=47&lang_id=GEO

(2015). *სპეციალური ანგარიში მცირე საოჯახო ტიპის სახლების მონიტორინგის შესახებ*. თბილისი: საქართველოს სახალხო დამცველი.

დანართი #1 - თავფურცელი (სატიტულო ფურცელი)

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Faculty of Social
and Political Sciences

Irma Beberashvili

Mariam Sulamanidze

Small Groups Children and Education

MA Program in Social Work

For earning MA degree in Social Work

Supervisor: Teona Mataradze, PhD, Associate Professor

Tbilisi

2017

დანართი #2 - კითხვარი

Z1. ქალაქი:

Z2. ორგანიზაციის დასახელება: _____

Z3. სქესი:

1. მდედრობითი
2. მამრობითი

Z4. ასაკი: *(მიუთითეთ)* _____

Z5. რამდენი ხანია რაც ოჯახში არ ცხოვრობს?

(მიუთითეთ თვეების ან წლების რაოდენობა) _____

Z6. დადიხარ თუ არა საგანმანათლებლო დაწესებულებაში?

1. დიახ, სკოლაში (გადადით კითხვაზე Z8)
2. დიახ, პროფესიულ სასწავლებელში (გადადით კითხვაზე Z9)
3. არა

Z7. რითი ხარ დაკავებული? _____

Z8. რომელ კლასში ხარ?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Z9. რომელ პროფესიულ საგანმანათლებლო პროგრამაზე ხართ? *(მიუთითეთ)*

A. დამოკიდებულება განათლების/პროფესიის მიმართ

A1. რამდენად მნიშვნელოვანია შენთვის განათლება?

1. ძალზე მნიშვნელოვანი
 2. მნიშვნელოვანი
 3. არც მნიშვნელოვანი, არც უმნიშვნელო
 4. უმნიშვნელო
 5. ძალზე უმნიშვნელო
99. მიჭირს პ/გ

A2. ვინ გინდა გამოხვიდე როცა გაიზრდები?

(მიუთითეთ პროფესია) _____

A3. აპირებ თუ არა 9 კლასის შემდეგ სწავლის გაგრძელებას? *(კითხვა დაუსვით მხოლოდ 9 კლასის ჩათვლით მოსწავლეებს)*

1. დიახ, სკოლაში
2. დიახ, პროფესიულ სასწავლებელში
3. არა
4. არ ვიცი

A4. აპირებ თუ არა სწავლის გაგრძელებას სკოლის ან პროფესიული სასწავლებლის შემდეგ? *(კითხვა დაუსვით მხოლოდ 10-12 კლასის მოსწავლეებს, პროფესიული სასწავლებლის სტუდენტებს ან მათ, ვინც A3-ზე უპასუხა 1. დიახ სკოლაში)*

1. დიახ, პროფესიულ სასწავლებელში
2. დიახ, უმაღლეს სასწავლებელში
3. არა
4. არ ვიცი

A5. გიყვარს სწავლა?

1. დიახ
2. უფრო დიახ, ვიდრე არა
3. უფრო არა, ვიდრე დიახ
4. არა
99. მიჭირს პასუხის გაცემა

B. დამოკიდებულება სკოლის/კოლეჯის მიმართ

B1. სკოლაში/პროფესიულ სასწავლებელში თავს მხიარულად გრძნობ?

1. არა
2. უფრო არა, ვიდრე კი
3. არც დიახ, არც არა
4. უფრო დიახ, ვიდრე არა
5. დიახ
99. მიჭირს პ/გ

B2. სკოლაში/პროფესიულ სასწავლებელში თავს ბედნიერად გრძნობ?

1. არა
2. უფრო არა, ვიდრე კი
3. არც დიახ, არც არა
4. უფრო დიახ, ვიდრე არა
5. დიახ
99. მიჭირს პ/გ

B3. სკოლაში/პროფესიულ სასწავლებელში თავს ენერგიულად გრძნობ?

1. არა
2. უფრო არა, ვიდრე კი
3. არც დიახ, არც არა
4. უფრო დიახ, ვიდრე არა
5. დიახ
99. მიჭირს პ/გ

B4. სკოლაში/პროფესიულ სასწავლებელში თავს ცუდად გრძნობ?

1. არა
2. უფრო არა, ვიდრე კი
3. არც დიახ, არც არა
4. უფრო დიახ, ვიდრე არა
5. დიახ
99. მიჭირს პ/გ

B5. მოგწონს თუ არა, რომ ხარ სკოლის მოსწავლე/ პროფესიული სასწავლებლის სტუდენტი?

1. არა
 2. უფრო არა, ვიდრე კი
 3. არც დიახ, არც არა
 4. უფრო დიახ, ვიდრე არა (გადადით კითხვაზე # B7)
 5. დიახ (გადადით კითხვაზე # B7)
99. მიჭირს პ/გ

B6. მაშინ სხვას რას გააკეთებდი?

B7. დაუსჯიხარ თუ არა სკოლის/პროფესიული სასწავლებლის მასწავლებელს?

1. დიახ
2. არა (გადადით კითხვაზე # B9)

B8. რა ფორმით დაუსჯიხარ?

B9. შენი აზრით, რა უნდა გააკეთოს სკოლის/პროფესიული სასწავლებლის მასწავლებელმა რომ ბავშვმა კარგად ისწავლოს?

B10. მოგსვლია თუ არა ჩხუბი სკოლაში მოსწავლეებთან/პროფესიულ სასწავლებელში სხვა სტუდენტებთან?

1. დიახ
2. არა

B11. მოგსვლია თუ არა ჩხუბი სკოლაში/პროფესიულ სასწავლებლებში მასწავლებლებთან?

1. დიახ
2. არა

B12. ყველაზე მეტად რა მოგწონს სკოლაში/პროფესიულ სასწავლებელში?

B13. ყველაზე მეტად რა არ მოგწონს სკოლაში/პროფესიულ სასწავლებელში?

C. დამოკიდებულება სკოლის/პროფესიული სასწავლებლის მასწავლებლების მიმართ

C1. მასწავლებლები კარგად/გასაგებად გიხსნიან გაკვეთილს/ლექციას?

1. დიახ
 2. უფრო დიახ, ვიდრე არა
 3. უფრო არა, ვიდრე დიახ
 4. არა
99. მიჭირს პასუხის გაცემა

C2. მასწავლებლები გისმენენ როდესაც საუბრობ, გამოხატავ შენს აზრს?

1. დიახ
 2. უფრო დიახ, ვიდრე არა
 3. უფრო არა, ვიდრე დიახ
 4. არა
99. მიჭირს პასუხის გაცემა

C3. მასწავლებლებს უნდათ რომ დაგეხმარონ სწავლაში?

1. დიახ
 2. უფრო დიახ, ვიდრე არა
 3. უფრო არა, ვიდრე დიახ
 4. არა
99. მიჭირს პასუხის გაცემა

C4. როცა დახმარება გჭირდება მასწავლებლები გეხმარებიან?

1. დიახ
 2. უფრო დიახ, ვიდრე არა
 3. უფრო არა, ვიდრე დიახ
 4. არა
99. მიჭირს პასუხის გაცემა

C5. მასწავლებლებთან კარგი ურთიერთობა გაქვს?

1. დიახ
 2. უფრო დიახ, ვიდრე არა
 3. უფრო არა, ვიდრე დიახ
 4. არა
99. მიჭირს პასუხის გაცემა

C6. ყველაზე მეტად რა მოგწონს მასწავლებლებში?

C7. ყველაზე მეტად რა არ მოგწონს მასწავლებლებში?

D. განათლება მსტ-ში

D1. გეხმარება თუ არა აღზრდელი მეცადინეობაში როცა დახმარება გჭირდება?

1. დიახ, ყოველთვის
 2. დიახ, ზოგჯერ
 3. დიახ, იშვიათად
 4. არა
99. მიჭირს პასუხის გაცემა

D2. მეცადინეობას რა დროს უთმობ დღეში?

1. არ ვუთმობ დროს
 2. 15-30 წუთი
 3. 1-2 საათი
 4. 3-4 საათი
 5. 4 საათი და მეტი
99. მიჭირს პასუხის გაცემა

D3. რა რეაქცია აქვს აღზრდელს თუ არ მეცადინეობ? (შესაძლებელია ერთზე მეტი პასუხი)

1. მიბრაზდება
 2. წყინს
 3. მსჯის
 4. მიხსნის, რომ აუცილებელია მეცადინეობა
 5. არ აინტერესებს
- სხვა _____

D4. რა არის იმის მიზეზი რის გამოც არ მეცადინეობ?

D5. შენი აზრით, რა უნდა გააკეთოს აღზრდელმა რომ ბავშვმა კარგად ისწავლოს?

E. თვითონ როგორც მოსწავლე

E1. როგორ ფიქრობ, სასწავლებელში მოცემულ დავალებებს კარგად ასრულებ?

1. დიახ
 2. უფრო დიახ, ვიდრე არა
 3. უფრო არა, ვიდრე დიახ
 4. არა
99. მიჭირს პასუხის გაცემა

E2. როგორ ფიქრობ, კარგი მოსწავლე/სტუდენტი ხარ?

1. დიახ
 2. უფრო დიახ, ვიდრე არა
 3. უფრო არა, ვიდრე დიახ
 4. არა
99. მიჭირს პასუხის გაცემა

E3. როგორ ფიქრობ, შენთვის ადვილია სწავლა?

1. დიახ
 2. უფრო დიახ, ვიდრე არა
 3. უფრო არა, ვიდრე დიახ
 4. არა
99. მიჭირს პასუხის გაცემა

E4. როგორ ფიქრობ, კარგი ურთიერთობა გაქვს კლასელებთან/სხვა სტუდენტებთან?

1. დიახ
 2. უფრო დიახ, ვიდრე არა
 3. უფრო არა, ვიდრე დიახ
 4. არა
99. მიჭირს პასუხის გაცემა

E5. როგორ ფიქრობ, მოსწონხარ სხვებს სკოლაში/პროფესიულ სასწავლებელში?

1. დიახ
 2. უფრო დიახ, ვიდრე არა
 3. უფრო არა, ვიდრე დიახ
 4. არა
99. მიჭირს პასუხის გაცემა

E6. ზოგი კლასელი/სტუდენტი იქცევა ისე, რომ ხელს გიშლის სწავლაში?

1. დიახ
 2. უფრო დიახ, ვიდრე არა
 3. უფრო არა, ვიდრე დიახ
 4. არა
99. მიჭირს პასუხის გაცემა

F. ფორმალურიგანათლება

F1. სკოლის/პროფესიული სასწავლებლის გარდა ემზადები თუ არა საგნებში?

1. დიახ
2. არა

F2. რომელ საგნებში ემზადებით? (შესაძლოა ერთზე მეტი პასუხი)

1. მათემატიკა
 2. ქართული
 3. ინგლისური ენა
 4. რუსული ენა
 5. გერმანული ენა
 6. ფიზიკა
 7. ქიმია
 8. ბიოლოგია
 9. გეოგრაფია
 10. ისტორია
 11. ისტ
 12. უნარები
 13. ხელოვნება
 14. მუსიკა
 15. სპორტი
 16. ბუნება
- სხვა _____

F3. მოგწონს შენი ნიშნები?

1. დიახ
 2. უფრო დიახ, ვიდრე არა
 3. უფრო არა, ვიდრე დიახ
 4. არა
99. მიჭირს პასუხის გაცემა

F4. უფრო ხშირად რა შეფასებები გყავს?

1. მაღალი (10-9 / A/B)
2. საშუალო (8-7-6 / C-D-E)
3. დაბალი (5-4-ქვემოთ / F და დაბალი)

F5. ჩამოთვალეთ სამი საგანი, რომელიც ყველაზე მეტად გიყვართ...

1. _____
 2. _____
 3. _____
98. არცერთი

F6. ჩამოთვალეთ სამი საგანი, რომელიც ყველაზე მეტად არ გიყვართ...

1. _____
2. _____
3. _____

98. არცერთი

F7. გიყვარს თუ არა კლასგარეშე ლიტერატურის კითხვა?

1. დიახ
 2. უფრო დიახ, ვიდრე არა
 3. უფრო არა, ვიდრე დიახ
 4. არა
99. მიჭირს პასუხის გაცემა

F8. ბოლოს რომელი წიგნი წაიკითხე?

(მიუთითეთ სახელწოდება და ავტორი) _____

F9. რა ნიშანს დაუწერდი სკოლას/პროფესიულ სასწავლებელს?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(ივსება მხოლოდ სკოლის მოსწავლეებთან)

F10. რა ნიშანს დაუწერდი ქართულის მასწავლებელს?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

F11. რა ნიშანს დაუწერდი მათემატიკის მასწავლებელს?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

F12. რა ნიშანს დაუწერდი ბუნების მასწავლებელს?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 98. არ მეხება

F13. რა ნიშანს დაუწერდი ინგლისურის მასწავლებელს?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 98. არ მეხება

F14. რა ნიშანს დაუწერდი რუსულის მასწავლებელს?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 98. არ მეხება

F15. რა ნიშანს დაუწერდი ფიზიკის მასწავლებელს?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 98. არ მეხება

F16. რა ნიშანს დაუწერდი ქიმიის მასწავლებელს?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 98. არ მეხება

F17. რა ნიშანს დაუწერდი ბიოლოგიის მასწავლებელს?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 98. არ მეხება

F18. რა ნიშანს დაუწერდი გეოგრაფიის მასწავლებელს?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 98. არ მეხება

F19. რა ნიშანს დაუწერდი ისტორიის მასწავლებელს?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 98. არ მეხება

F20. რა ნიშანს დაუწერდი ხელოვნების მასწავლებელს?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 98. არ მეხება

F21. რა ნიშანს დაუწერდი მუსიკის მასწავლებელს?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 98. არ მეხება

F22. რა ნიშანს დაუწერდი სპორტის მასწავლებელს?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 98. არ მეხება

(ივსება მხოლოდ პროფესიული სასწავლებლის სტუდენტებთან)

F23. 10 ბალიან სკალაზე რა ნიშანს დაუწერდით ძირითადი პროფესიის მასწავლებელს?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 99. მიჭირს პასუხის გაცემა

F24. 10 ბალიან სკალაზე რა ნიშანს დაუწერდით ზოგადად პროფესიული სასწავლებლის მასწავლებელს?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 99. მიჭირს პასუხის გაცემა

G. არაფორმალური განათლება

G1. სკოლის/პროფესიული სასწავლებლის პროგრამის მიღმა ეუფლები თუ არა შემდეგ უნარებს? *(შესაძლოა ერთზე მეტი პასუხი)*

1. ცეკვა
 2. ხატვა
 3. სიმღერა
 4. ჭადრაკი
 5. ხალხური საკრავები
 6. კლასიკური საკრავები
98. არც ერთ სახეობაზე არ დავდივარ
სხვა *(მიუთითეთ)* _____

G2. სკოლის/პროფესიული სასწავლებლის პროგრამის მიღმა რა უნარის დაუფლება გინდათ? *(შესაძლოა ერთზე მეტი პასუხი)*

1. _____
 2. _____
 3. _____
98. არცერთის

G3. დადიხარ თუ არა რომელიმე სპორტის სახეობაზე? (შესაძლოა ერთზე მეტი პასუხი)

1. ფეხბურთი
2. რაგბი
3. კალათბურთი
4. ფრენბურთი
5. ჭიდაობა
6. კარატე
7. ბოქსი
8. ჭადრაკი
9. ტანვარჯიში
10. ჩოგბურთი
11. ცურვა

სხვა (მიუთითეთ) _____

98. არცერთ სახეობაზე არ დავდივარ

G4. რომელი სპორტის სახეობაზე გინდა იარო?

1. ფეხბურთი
2. რაგბი
3. კალათბურთი
4. ფრენბურთი
5. ჭიდაობა
6. კარატე
7. ბოქსი
8. ჭადრაკი
9. ტანვარჯიში
10. ჩოგბურთი
11. ცურვა

სხვა (მიუთითეთ) _____

98. არცერთ სახეობაზე არ მინდა ვიარო

G5. რა არის საჭირო იმისთვის რომ კარგად ისწავლო?

გამოხატე ემოცია სწავლის მიმართ (სურათს ვიდებთ)

G6. დაასათაურე შენი გამოხატული ემოცია
